

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πτυχιακή Εργασία

**«Οι απόψεις των τελειόφοιτων φοιτητών/τριών του τμήματος
Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου για
το φαινόμενο της γυναικοκτονίας»**

Των

Πλούταρχου – Σταμάτιου Γιαννάκη

Σοφίας Παπανικολάου

Κωνσταντίνας Σταύρου

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

2023

Copyright@ 2023 Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΣΕΥ, Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο.

<https://sw.hmu.gr/>

Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης Π.Ε. αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/των συγγραφέα/ων, του επιβλέποντα καθηγητή και του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας και προστατεύονται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Νόμος 2121/1993 και κανόνες Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα)

Δήλωση τήρησης της ακαδημαϊκής δεοντολογίας

Οι υπογράφωντες φοιτητές του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού
Μεσογειακού Πανεπιστημίου Κρήτης

Πλούταρχος – Σταμάτιος Γιαννάκης

Σοφία Παπανικολάου

Κωνσταντίνα Σταύρου

δηλώνουμε υπεύθυνα ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο:

«Οι απόψεις των τελειόφοιτων φοιτητών/τριών του τμήματος Κοινωνικής
Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου για το φαινόμενο
της γυναικοκτονίας»

είναι στο σύνολό της προϊόν δικής μας δουλειάς και ότι όλες οι πηγές που έχουν
χρησιμοποιηθεί αναφέρονται πλήρως. Επίσης δηλώνουμε ότι δεν αποτελεί προϊόν
οποιασδήποτε εξωτερικής μη αδειοδοτημένης βοήθειας και ότι δεν έχει υποβληθεί σε
οποιοδήποτε ίδρυμα ή οργανισμό προς αξιολόγηση, ούτε έχει δημοσιευθεί στο
παρελθόν μέρος αυτής ή στο σύνολό της

“Violence against women is perhaps the most shameful human rights violation, and it is perhaps the most pervasive. It knows no boundaries of geography, culture or wealth. As long as it continues, we cannot claim to be making real progress towards equality, development and peace”

-KofiAnnan

Περίληψη

Στην παρούσα έρευνα προσπαθήσαμε να αποτυπώσουμε τις απόψεις των τελειόφοιτων φοιτητών/φοιτητριών του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου σχετικά το φαινόμενο της γυναικοκτονίας, μέσω μιας ποιοτικής έρευνας. Σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση των απόψεων των φοιτητών/φοιτητριών σχετικά με τα αίτια των γυναικοκτονιών (αν και πως αντιλαμβάνονται την έμφυλη διάσταση του συγκεκριμένου ζητήματος) και αναφορικά με το τι μπορεί να γίνει για την πρόληψη του κοινωνικού φαινομένου. Επίσης, επιδιώκεται να διασαφηνιστεί κατά πόσο η ακαδημαϊκή τους σταδιοδρομία στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας έχει επηρεάσει τις απόψεις τους ως προς το υπό μελέτη φαινόμενο.

Η πτυχιακή αποτελείται από δυο μέρη: το θεωρητικό και το ερευνητικό. Στο θεωρητικό μέρος προσδιορίζεται αρχικά η έννοια του φύλου. Έπειτα αναλύονται η έμφυλη βία και οι μορφές της και αποσαφηνίζονται ο ορισμός της γυναικοκτονίας και των ειδών της, ως έσχατη μορφή της έμφυλης βίας. Ακόμα, αιτιολογείται η διαφοροποίηση της «γυναικοκτονίας» από την «ανθρωποκτονία». Στην συνέχεια, παρατίθενται ορισμένες προσεγγίσεις με σκοπό την κατανόηση του φαινομένου των γυναικοκτονιών. Συμπληρωματικά, αναλύονται ο τρόπος με τον οποίο προβλήθηκαν από τα ΜΜΕτα περιστατικά των γυναικοκτονιών μεταξύ 2019-2022 αλλά και η νομική αναγνώριση του όρου «γυναικοκτονία» στο παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Κλείνοντας το θεωρητικό σκέλος, αναφέρεται ο ρόλος της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας ως προς την πρόληψη του φαινομένου της γυναικοκτονίας.

Η έρευνα είναι ποιοτική καθώς διερευνούνται οι απόψεις των κοινωνικών υποκειμένων σχετικά με μία κατάσταση που τα αφορά και στόχος είναι να καταγραφούν αυτές οι απόψεις και να διερευνηθεί το πώς έχουν σχηματιστεί. Ως μέθοδος συλλογής δείγματος χρησιμοποιήθηκε κυρίως το κάλεσμα μέσω μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 30 φοιτητές/τριες του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου και το κριτήριο επιλογής δείγματος αποτέλεσε το να είναι οι ερωτώμενοι/ες τελειόφοιτοι/ες, κατά το διάστημα διεξαγωγής της έρευνας. Από την έρευνα

προκύπτει ότι οι περισσότεροι φοιτητές/φοιτήτριες του δείγματος έχουν γενικότερες γνώσεις σχετικά με το φαινόμενο της γυναικοκτονίας. Ωστόσο, παρατηρείται ότι μεγάλο μέρος του δείγματος επηρεάστηκε από τον τρόπο προβολής των γυναικοκτονιών από τα ΜΜΕ και ως εκ τούτου εντοπίστηκαν αντιφάσεις, οι οποίες αναιρούν την έμφυλη διάσταση που απέδιδε στο φαινόμενο. Για την κάμψη αυτών των αντιφάσεων, καταδεικνύεται η ανάγκη ενίσχυσης μαθημάτων, εργαστηρίων και συζητήσεων που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων και την έμφυλη βία.

Ακολουθεί συζήτηση των αποτελεσμάτων και καταγράφονται τα συμπεράσματα.

Λέξεις κλειδιά: φύλο, έμφυλη βία, γυναικοκτονία, πατριαρχία, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Abstract

This qualitative study explores the views of final year's students of the Social Work department of the Hellenic Mediterranean University regarding the phenomenon of femicide. Furthermore, it focuses on whether they understand the gender dimension of the social phenomenon but also on the ways in which they can intervene proactively as social workers.

Participants were recruited through social work students' Facebook page. The sample was 30 students of the department of Social Work of the Hellenic Mediterranean University, who were seniors.

The findings showed that the students acknowledge the femicide phenomenon and the ways social workers can prevent it. Moving onwards to the study, even though some attributed a gender dimension to the phenomenon, the influence of the mass media was evident since contradictions arose in reference to the causes and recognition of the term «femicide».

Key words : gender, gender - based violence, femicide, patriarchy, mass media

Ευχαριστίες

Αρχικά θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την επιβλέπουσα καθηγήτρια κα Παπαδάκη Βασιλεία για την καθοδήγηση της καθ' όλη την διάρκεια της εκπόνησης της πτυχιακής μας εργασίας. Οι γνώσεις που μας μετέφερε, ο χρόνος που μας αφιέρωσε καθώς και οι στοχευμένες παρατηρήσεις και κριτική της, μας βοήθησαν να ολοκληρώσουμε επιτυχώς την πτυχιακή μας εργασία. Έπειτα, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τα κοντινά μας πρόσωπα για την συνεχή ψυχολογική ενθάρρυνση σε περιόδους έντονου στρες, λόγω της πολυπλοκότητας του θέματος.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στους/στις συμμετέχοντες/συμμετέχουσες της έρευνας για τον πολύτιμο χρόνο που μας αφιέρωσαν.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	5
Abstract.....	7
Ευχαριστίες.....	8
Εισαγωγή.....	10
Κεφάλαιο 1 : Προσδιορισμός βασικών εννοιών.....	11
1.1. Βιολογικό φύλο, κοινωνικό φύλο και οι ρόλοι των φύλων.....	11
1.2. Έμφυλη βία.....	11
1.3. Μορφές έμφυλης βίας.....	12
1.4. Ορισμός γυναικοκτονίας.....	14
1.5. Είδη γυναικοκτονίας.....	16
1.6. Γιατί όχι απλώς ανθρωποκτονία;.....	17
Κεφάλαιο 2 : Θεωρητικές προσεγγίσεις για την κατανόηση του φαινομένου των γυναικοκτονιών.....	19
2.1. Φεμινιστική προσέγγιση για την κατανόηση του φαινομένου των γυναικοκτονιών.....	19
2.2. Προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την κατανόηση του φαινομένου των γυναικοκτονιών.....	21
2.3. Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις για την κατανόηση του φαινομένου των γυναικοκτονιών	24
2.3.1. Θεωρία της κοινωνικοποίησης των ρόλων των δύο φύλων.....	24
2.3.2. Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης.....	27
Κεφάλαιο 3 : Οι γυναικοκτονίες στην Ελλάδα- Η νομική αναγνώριση του όρου «γυναικοκτονία» στην Ελλάδα και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.....	28
3.1. Περιστατικά γυναικοκτονιών στον Ελλαδικό χώρο μεταξύ 2019 – 2022 - Η αποτύπωση των περιστατικών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.....	28
3.2. Η νομική αναγνώριση του όρου «γυναικοκτονία» σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.....	35
Κεφάλαιο 4 : Η Κοινωνική Εργασία και ο ρόλος της στην πρόληψη του φαινομένου της γυναικοκτονίας.....	40
5. Μεθοδολογία της Έρευνας.....	45
6. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων.....	51
7. Συζήτηση.....	70
8. Προτάσεις.....	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	81
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	98

Εισαγωγή

Σε αυτή τη πτυχιακή εργασία θα διερευνήσουμε τις απόψεις των τελειόφοιτων φοιτητών/φοιτητριών του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου σχετικά με το φαινόμενο της γυναικοκτονίας.

Ο όρος «γυναικοκτονία» συστήθηκε στο κοινό το 1976 από την Diana Russell, με σκοπό να προσθέσει την διάσταση της ανισότητας και των διακρίσεων στο φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών που συχνά καταλήγει στον θάνατο τους.

Οι γυναικοκτονίες αποτελούν ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο δεν γνωρίζει γεωγραφικούς περιορισμούς. Γυναίκες ανά την υφήλιο δολοφονούνται καθημερινά λόγω του φύλου τους, από άτομα του οικείου και όχι μόνο περιβάλλοντος τους. Οι δολοφονίες αυτές συνιστούν ύστατη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους και επιβεβαιώνουν την αναγκαιότητα της νομικής αναγνώρισης του όρου «γυναικοκτονία», ώστε να διαμορφωθεί το κατάλληλο νομικό πλαίσιο προστασίας τους.

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1 : Προσδιορισμός βασικών εννοιών

1.1. Βιολογικό φύλο, κοινωνικό φύλο και οι ρόλοι των φύλων

Ο όρος «φύλο» διακρίνεται στο βιολογικό φύλο (sex) και στο κοινωνικό φύλο (gender). Το βιολογικό φύλο αναφέρεται στα συγκεκριμένα βιολογικά χαρακτηριστικά, με τα οποία γεννιέται ένας άνθρωπος, όπως είναι τα γεννητικά όργανα. Από την άλλη πλευρά, το κοινωνικό φύλο αναφέρεται στα κοινωνικά χαρακτηριστικά που συμβάλουν στη διάκριση της αρρενωπότητας από την θηλυκότητα και τα οποία διαμορφώνονται αργότερα στη ζωή του ανθρώπου (Oakley, 1972).

Το αρσενικό και το θηλυκό φύλο είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με ορισμένους άτυπους και κοινωνικά κατασκευασμένους κανόνες συμπεριφοράς, στους οποίους οφείλουν να συμμορφώνονται. Όταν τα φύλα δεν συμφωνούν στις νόρμες που επιβάλλει η κοινωνία στο εκάστοτε χρονικά προκαθορισμένο πολιτισμικό περιβάλλον, υπάρχουν κυρώσεις (Russo& Pirlott, 2006). Έτσι, από τις γυναίκες αναμένεται να έχουν μια ευγενική συμπεριφορά και προσιτή παρουσία, σε αντίθεση με την συμπεριφορά των ανδρών, η οποία αναμένεται να χαρακτηρίζεται από την δύναμη και την επιθετικότητα, (Lindsey, 2015).

1.2. Έμφυλη βία

Η έμφυλη βία ως κοινωνικό φαινόμενο αναφέρεται στη βία που στρέφεται κατά των γυναικών επειδή είναι γυναίκες ή που επηρεάζει δυσανάλογα τις γυναίκες. Στον όρο «φύλο» περιλαμβάνονται οι ρόλοι, οι συμπεριφορές, οι δραστηριότητες και τα χαρακτηριστικά, που έχουν αποδοθεί από την κοινωνία, θεωρούνται αρμόζουσες και συνοδεύουν τόσο τους άνδρες όσο και τις γυναίκες (Σύμβαση του συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, 2011).

Βέβαια, κατά τους Russo& Pirlott (2006) δεν συγκαταλέγονται όλες οι βίαιες συμπεριφορές κατά των γυναικών στον όρο της έμφυλης βίας, καθώς είναι

απαραίτητη προϋπόθεση η βίαη πράξη να πηγάζει από έμφυλα στερεότυπα. Η διάκριση αυτή τονίζει πως η έμφυλη βία αποτελεί έκφραση της άνισης δύναμης στις σχέσεις ανδρών και γυναικών, με αποτέλεσμα την επικράτηση των πρώτων και την αδυναμία ανάπτυξης των δεύτερων (Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων, 2022), (UNWomen, 1995).

1.3. Μορφές έμφυλης βίας

Η έμφυλη βία παίρνει διάφορες μορφές και μπορεί να χωρισθεί σε πέντε διαφορετικές κατηγορίες (IRIN 2004):

1. Σεξουαλική βία : Αναφέρεται στην επιβολή εξαναγκαστικών σεξουαλικών πράξεων ή συμπεριφορών. Σε αυτή την κατηγορία αρχικά συγκαταλέγεται η σεξουαλική παρενόχληση, η οποία χαρακτηρίζεται από συστηματικές και ανεπιθύμητες ενέργειες (π.χ. σεξουαλικοί υπαινιγμοί, αγγίγματα, απαίτηση για σεξουαλική ικανοποίηση κτλ). Έπειτα, υπάρχει ο βιασμός κατά τον οποίο γίνεται διείσδυση , με σεξουαλικό όργανο, σε οποιοδήποτε μέρος του σώματος του θύματος με βία και εξαναγκασμό. Αξίζει να σημειωθεί ότι το θύμα μπορεί να είναι ακόμα και η σύζυγος του θύτη (συζυγικός βιασμός) η ακόμα και το ίδιο του το παιδί (αιμομιξία).

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, η σεξουαλική εκμετάλλευση είναι άλλο είδος έμφυλης βίας, κατά το οποίο ένα άτομο αναγκάζεται να προβαίνει σε σεξουαλικές πράξεις (π.χ. αναγκαστική τεκνοποίηση, εμπλοκή σε πορνογραφία, καταναγκαστική πορνεία) με απώτερο σκοπό την εξασφάλιση υλικών αγαθών και υπηρεσιών. Τέλος, σε περιόδους πολέμου, χρησιμοποιείται η σεξουαλική βία ως εργαλείο βασανιστηρίων με απώτερο σκοπό την απόκτηση πληροφοριών και την υπεροχή έναντι της αντίπαλης ομάδας.

2. Σωματική βία με τις συνηθέστερες εκφράσεις της να περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τις γροθιές η και τις κλωτσιές στο πρόσωπο, στο κεφάλι ή/και στο υπόλοιπο σώμα, τα καψίματα, τον ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων και την δολοφονία με η χωρίς την χρήση όπλων.

3. Συναισθηματική και ψυχολογική βία: Το συγκεκριμένο είδος βίας βασίζεται σε υποτιμητικά σχόλια εις βάρος της συντρόφου, απομόνωση της από το οικογενειακό της περιβάλλον και περιορισμό του δικαιώματος της σε ελεύθερη κυκλοφορία.

4. Επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές: Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων πρακτικές όπως: ακρωτηριασμός θηλυκών γεννητικών οργάνων (άρθρο 38, Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), παιδικός γάμος, καταναγκαστικός γάμος (άρθρο 37, Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης) έγκλημα και παραμόρφωση για λόγους τιμής (άρθρο 42, Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), βρεφοκτονία ή/και παραμέληση. Παράλληλα, σε αυτή την κατηγορία, σύμφωνα με τον UNHCR (2007) συγκαταλέγονται οι πρακτικές εκτρώσεων με την βία καθώς και η αποστέρηση της πρόσβασης στην εκπαιδευτική διαδικασία. (Walker, L.1989).

5. Οικονομική βία: Σε αυτού του είδους την βία, τα χρήματα χρησιμοποιούνται για να διαιωνιστούν οι διακρίσεις εις βάρος συγκριμένων ομάδων (π.χ. γυναίκες, ομοφυλόφιλοι, διεμφυλικοί) με απώτερο στόχο την πρόκληση ψυχικής η και σωματικής βλάβης σε αυτές. Σε αυτή την κατηγορία συγκαταλέγονται πρακτικές που στερούν από αυτά τα άτομα την πρόσβαση στην εκπαιδευτική, πολιτική, υγειονομική και πολιτιστική διαδικασία.

Πέρα όμως από τα παραπάνω, αξίζει να σημειωθεί ότι η έμφυλη βία εντοπίζεται και στον κυβερνοχώρο, λαμβάνοντας ποικίλες μορφές. Η έμφυλη βία στο διαδίκτυο ή μέσω χρήσης νέων τεχνολογιών αφορά μια σειρά από κακοποιητικές πρακτικές που εμπίπτουν στον ορισμό για την έμφυλη βία, οι οποίες θα μπορούσαν να χωριστούν σε συγκεκριμένες κατηγορίες (European Women's Lobby, 2017). Πρώτη μορφή διαδικτυακής έμφυλης βίας αποτελεί η κακόβουλη διαρροή προσωπικών δεδομένων που έχει ως στόχο τον δημόσιο εξευτελισμό και την διαπόμπευση της γυναίκας. (π.χ. δημοσιοποίηση προσωπικών μηνυμάτων και φωτογραφιών η βίντεο σεξουαλικού περιεχομένου).

Έπειτα, άλλη μορφή έμφυλης βίας στον κυβερνοχώρο αποτελεί η διαδικτυακή παρενόχληση κατά την οποία χρησιμοποιούνται προσβλητικά και σεξιστικά σχόλια εναντίον γυναικών. Επιπλέον υπάρχει και η διαδικτυακή παρενοχλητική παρακολούθηση κατά την οποία ο θύτης συγκεντρώνει πληροφορίες για το θύμα και επικοινωνεί τακτικά μαζί του παρά την άρνηση του τελευταίου.

Προχωρώντας, επισημαίνεται η παράνομη λήψη φωτογραφιών από τέτοια γωνία ώστε να μπορεί να δει ο θύτης το σώμα της γυναίκας κάτω από το φόρεμα η την φούστα (upskirting) με σκοπό την ευχαρίστηση του. Εκτός των άλλων, στον

κυβερνοχώρο αναπτύσσεται συχνά διαδικτυακός σεξιστικός εκφοβισμός μέσω κακόβουλων μηνυμάτων ή διάδοσης φημών.

Πέρα όμως από τα προαναφερθέντα, υπάρχει και ο κακόβουλος διαμοιρασμός (malicious distribution) μέσω του οποίου αξιοποιείται η τεχνολογία ως εργαλείο προπαγάνδας για την προώθηση της βίας κατά των γυναικών και την κινητοποίηση βίαιων αντιδράσεων εναντίον ακτιβιστριών. Συμπληρωματικά με αυτήν την διαδικασία ενδέχεται να αναπτυχθούν και Ομαδικές διαδικτυακές επιθέσεις (mobattacks/cybermob) με στόχο τον δημόσιο εξευτελισμό των γυναικών.

Ολοκληρώνοντας, η διαδικτυακή πλαστοπροσωπία και η διαδικτυακή στρατολόγηση αποτελούν τα τελευταία είδη διαδικτυακής έμφυλης βίας. Κατά την πρώτη, ο θύτης υιοθετεί την ταυτότητα της γυναίκας που επιθυμεί, υποκλέποντας προσωπικά της στοιχεία και προβαίνει σε πράξεις που έχουν σκοπό να προκαλέσουν στο θύμα βλάβη (π.χ. εξευτελιστικές δηλώσεις στο διαδίκτυο, κατασπατάληση χρημάτων, διαμοιρασμός φωτογραφιών κτλ). Τέλος, κατά την δεύτερη επιχειρείται η εξαπάτηση και η παγίδευση κοριτσιών και γυναικών, με απώτερο σκοπό την χρησιμοποίησή τους σε κυκλώματα διεθνούς σωματεμπορίας.

1.4. Ορισμός γυναικοκτονίας

Η γυναικοκτονία αποτελεί την έσχατη μορφή εκδήλωσης της έμφυλης βίας. Ο όρος «γυναικοκτονία» συστήθηκε στο κοινό το 1976 από την Diana Russell, με σκοπό να προσθέσει την διάσταση την ανισότητας και των διακρίσεων στο φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών που συχνά καταλήγει στον θάνατο τους (Πετράκη, 2020;Swemmer, 2019).

Στην εισήγηση της στο Συμπόσιο των Ηνωμένων Εθνών για τη Γυναικοκτονία(Russell, 2012) αναφέρθηκε διεξοδικά στην πορεία ορισμού της γυναικοκτονίας(femicide), ξεκινώντας από το 1992 που ορίζει την γυναικοκτονία ως «τη μισογυνική δολοφονία γυναικών από άνδρες», προχωρώντας το 2001 στον ορισμό «η δολοφονία γυναικών από άνδρες, επειδή είναι γυναίκες» και καταλήγοντας στον ορισμό της γυναικοκτονίας ως τη δολοφονία μιας γυναίκας, επειδή είναι γυναίκα, δίχως να ορίζει το φύλο του δράστη.

Πέρα από τον όρο «femicide», την εμφάνιση του έκανε και ο όρος «feminicide¹», ο οποίος επιχειρεί να προσθέσει στον ορισμό το στοιχείο της ατιμωρησίας και της θεσμοποίησης τέτοιων εγκλημάτων από την πλευρά του κράτους. (Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων, 2022). Η Russell όμως διαφωνεί με τη χρήση του όρου feminicide και επιμένει στη χρήση του όρου femicide για την αναφορά σε μια γυναικοκτονία, καθώς σύμφωνα με τον όρο feminicide αν ο δράστης τιμωρηθεί για το έγκλημα του, τότε δεν είναι πλέον ένοχος για γυναικοκτονία, αφού δεν υφίσταται το στοιχείο της ατιμωρησίας(Russell, 2012).

Η Γκασούκα (2020) ορίζει την γυναικοκτονία ως τη δολοφονία γυναικών επειδή είναι γυναίκες ή επειδή προσδιορίζονται ως γυναίκες. Η ίδια αντιτίθεται στην υιοθέτηση του όρου «gendercide»για την περιγραφή αυτού του ακραίου φαινομένου έμφυλης βίας, αφού ένας τέτοιος όρος θα σήμαινε τις σκόπιμες δολοφονίες ατόμων ενός συγκεκριμένου φύλου, τόσο ανδρών όσο και γυναικών, παραμερίζοντας κατά αυτόν τον τρόπο τα έμφυλα στερεότυπα που υποκρύπτονται στις γυναικοκτονίες(Βουλή TV, 2019: 05.20' ; Γκασούκα, 2020)

Λαμβάνοντας υπόψη τα περιστατικά των γυναικοκτονιών το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (2022), προχωρά στη σύσταση ενός νέου ορισμού που ανταποκρίνεται στα στατιστικά δεδομένα που έχουν προκύψει. Έτσι, η γυναικοκτονία ορίζεται ως «Η δολοφονία μιας γυναίκας από ερωτικό σύντροφο και ο θάνατος μιας γυναίκας ως αποτέλεσμα πρακτικής που είναι επιβλαβής στις γυναίκες. Ως ερωτικός σύντροφος νοείται πρώην ή νυν σύζυγος ή σύντροφος, ανεξάρτητα από το αν ο/η δράστης/στρια έχει μοιραστεί ή μοιράζεται την ίδια κατοικία με το θύμα».

---

¹ Το 2004 η Marcela Lagarde, ανθρωπολόγος φεμινίστρια και βουλευτής, ζητά από την Russell την άδεια να μεταφράσει τον όρο femicide στα ισπανικά ως feminicide. Ωστόσο, το 2006 η Lagarde επαναπροσδιορίζει τον όρο feminicide, κάνοντας αναφορά στην ατιμωρησία με την οποία αντιμετωπίζονται οι γυναικοκτονίες στην Ν. Αμερική (Russell, 2012).

1.5. Είδη γυναικοκτονίας

Υπάρχουν διάφορα είδη γυναικοκτονιών ανάλογα με το κίνητρο που οδήγησε στην πιο ακραία εκδήλωση έμφυλης βίας. Αποσαφηνίζοντας τα συγκεκριμένα είδη, το πρώτο αφορά τις δολοφονίες που γίνονται στο όνομα της «τιμής». Πρόκειται για γυναικοκτονίες που διαπράττονται, υπό το πρίσμα παραδοσιακών ή θρησκευτικών επιταγών, από ένα μέλος της οικογένειας για τον σωφρονισμό της γυναίκας η οποία κατηγορείται για απιστία, σεξουαλική δραστηριότητα, εγκυμοσύνη εκτός γάμου κτλ. Μερικές φορές αυτό το είδος γυναικοκτονίας ενθαρρύνεται από τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας² ενώ τέτοιες περιπτώσεις είτε είναι αποδεκτές από τον κοινωνικό περίγυρο, είτε δεν τιμωρούνται από τον νόμο

Ένα άλλο είδος γυναικοκτονίας, σύμφωνα με τον World Health Organization(2012) συμβαίνει σε περιοχές της Ινδίας και συνδέεται με διαμάχες για την προίκα (π.χ. προσφορά χαμηλής προίκας στην οικογένεια του γαμπρού)

Πέρα όμως από αυτά, υπάρχει και η γυναικοκτονία που διαπράττεται από άτομο που δεν έχει καμία σχέση με το θύμα (γυναικοκτονία από μη οικείους – σεξουαλική γυναικοκτονία). Το συγκεκριμένο είδος γυναικοκτονίας έχει συνδεθεί με συγκεκριμένα επαγγέλματα όπως σεξεργασία και εργασία σε νυχτερινά κέντρα και μπαρ. Σχετικά με αυτού του τύπου τις γυναικοκτονίες η Γκασούκα (2020) υπογραμμίζει τη διαπλοκή του φύλου με την κοινωνική τάξη, τη φυλή και την έμφυλη ταυτότητα και κατ' επέκταση το ρατσιστικό κίνητρο το οποίο τέμνεται με το σεξιστικό σε ένα βίαιο αποκορύφωμα που ακριβώς λόγω του περιθωριοποιημένου χαρακτήρα του αφήνει σχεδόν αδιάφορες τις αστυνομικές αρχές.

Από την άλλη, όταν μία γυναίκα δολοφονείται από το σύντροφο της (νυν η πρώην) γίνεται λόγος για οικεία γυναικοκτονία (World Health Organization, 2012). Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ως ιδιαίτερη περίπτωση γυναικοκτονίας η «θηλυκοκτονία»³, όρος που σχετίζεται με την πρώιμη εξόντωση θηλυκών εμβρύων και νεογνών εξαιτίας του φύλου τους (Γκασούκα, 2020).

---

²Μερικές φορές τέτοιες δολοφονίες επικαλύπτουν περιπτώσεις αιμομιξίας (Boira&Naudi, 2017, όπως αναφέρεται στο Coutaetal., 2019)

³Πρόκειται για πρακτική που ακολουθείται εξαιτίας της μεροληπτικής στάσης της οικογένειας και ευρύτερα της κοινωνίας έναντι των κοριτσιών (Γκασούκα, 2020)

1.6. Γιατί όχι απλώς ανθρωποκτονία;

Τα παλαιότερα χρόνια, η γυναίκα βρισκόταν υπό την εξουσία του πατέρα και στη συνέχεια του άνδρα της, χωρίς να λαμβάνει την απαραίτητη εκπαίδευση, να ασκεί πολιτικά δικαιώματα και γενικότερα να κατέχει μία θέση στην κοινωνία (Κακλαμανάκη, 1948). Δεν της δινόταν η ελευθερία να εξελιχθεί, παρά μόνο της αποδίδονταν οι ρόλοι της μητέρας και της συζύγου, στους οποίους ήταν υποχρεωμένη να ανταποκρίνεται (Κορδάτος, 1980). Η θέση της λοιπόν, ήταν κατώτερη από εκείνη του άνδρα και ζούσε μέσα σε ένα πατριαρχικό σύστημα⁴, προορίζοντας την αποκλειστικά να τεκνοποιεί.

Μέχρι και σήμερα, δεν είναι λίγες οι κοινωνίες στις οποίες η βία κατά των γυναικών θεωρείται ένας επιτρεπτός τρόπος σωφρονισμού. Θεωρείται αποτέλεσμα διαφόρων παραγόντων, όπως είναι για παράδειγμα η σχέση της γυναίκας με το δράστη (Bullock and Cubert, 2002). Ο όρος «γυναικοκτονία» συναντάται πρώτη φορά στην ευρωπαϊκή νομολογία το 1801 και πλέον χρησιμοποιείται για να διακρίνει τα εγκλήματα έμφυλης βίας από εγκλήματα άλλου είδους και να κατακρίνει το πατριαρχικό σύστημα (Γκασούκα 2019, Μαροπούλου 2020).

Είναι ωφέλιμο να αναφερθεί πως κάθε δολοφονία γυναίκας δεν μπορεί να χαρακτηριστεί γυναικοκτονία. Ο συγκεκριμένος όρος χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει τις δολοφονίες που υποκινούνται από το σεξισμό⁵ και το μίσος προς το γυναικείο φύλο. Οι άνδρες δολοφονούν τις γυναίκες λόγω του φύλου τους, δηλαδή επειδή είναι γυναίκες και έχουν παραβεί τα πατριαρχικά όρια και τους όρους, με τους οποίους είναι αναγκασμένες να συμβαδίζουν. Αντίθετα, η πλειονότητα των γυναικών δολοφονεί τους άνδρες όταν βρίσκεται σε άμυνα (Γκασούκα, 2019).

---

⁴Πατριαρχία ονομάζεται το σύστημα που επικρατεί σε μία κοινωνία και αποδίδει στους άνδρες την εξουσία, δίνοντας τους κοινωνικά προνόμια. Σύμφωνα με την ιστορικό Gerda Lerner (1986), η πατριαρχία δεν σχετίζεται με την φυσική υπεροχή του άνδρα έναντι της γυναίκας αλλά είναι αποτέλεσμα δημογραφικών, πολιτιστικών, οικολογικών και ιστορικών παραγόντων.

⁵Ως σεξισμός ορίζεται η διάκριση που γίνεται ανάμεσα σε άτομα με βάση το φύλο τους και λειτουργεί υποτιμητικά (Αρχάκης & Κονδύλη 2004, Τσοκαλίδου 1996). Το φύλο που υποβιβάζεται πιο πολύ είναι το γυναικείο, καθώς στις κοινωνίες που κυριαρχεί η πατριαρχία η εξουσία μεταδίδεται στους άνδρες που επικρατούν σε όλους τους τομείς (Τσοκαλίδου 1996).

Αρκετοί υποστηρίζουν ότι ο όρος «γυναικοκτονία» δεν θα έπρεπε να διαχωρίζει τα εγκλήματα των δολοφονιών γυναικών από τις ανθρωποκτονίες, αλλά θα έπρεπε να αναλύονται από μία περισσότερο “ανθρωπιστική” οπτική. Ισχυρίζονται ότι με αυτό τον τρόπο η γυναίκα μετατίθεται αυτόματα σε κατώτερη θέση και διαχωρίζεται από τον άνθρωπο. Ωστόσο, όταν αφαιρείται η ζωή μίας γυναίκας λόγω του φύλου της, είναι αναγκαία η ύπαρξη του συγκεκριμένου όρου, καθώς τέτοιου είδους περιστατικά χαρακτηρίζονται μεμονωμένα και εξωραϊζονται, αποκαλούμενα ως ερωτικά εγκλήματα ή εγκλήματα πάθους⁶ (Βουγιούκα 2019).

Η βία κατά των γυναικών είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο μέσω του οποίου εκφράζεται με ακραίο τρόπο η ανισότητα λόγω φύλου. Πρόκειται για παραβίαση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και όταν καταλήγει σε δολοφονία παραβιάζεται το έννομο αγαθό στη ζωή (Κώνστα, 2021). Είναι χρήσιμο να γίνει κατανοητό πως οι δολοφονίες γυναικών λόγω του φύλου τους κατατάσσονται στα εγκλήματα ανθρωποκτονιών, αλλά ο όρος «γυναικοκτονία» τα τοποθετεί σε μία ειδικότερη κατηγορία, δίνοντας τους διαφορετικό νόημα από τον ουδετερόφυλο όρο «ανθρωποκτονία» (Σκαλιώνη, 2022).

---

⁶Τα εγκλήματα έρωτα ή πάθους αναφέρονται στις δολοφονίες εκείνες κατά τις οποίες ο θύτης σκοτώνει το θύμα λόγω της ανάγκης του να αποκτήσει τον απόλυτο έλεγχο πάνω στη σύντροφο του και είναι αποτέλεσμα συναισθημάτων κτητικότητας και ζήλιας. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι δράστες είναι άνδρες και τα θύματα είναι γυναίκες (Βαρτελάτου, 2014).

Κεφάλαιο 2 : Θεωρητικές προσεγγίσεις για την κατανόηση του φαινομένου των γυναικοκτονιών

2.1. Φεμινιστική προσέγγιση για την κατανόηση του φαινομένου των γυναικοκτονιών

Κατά τη διάρκεια του πρώτου ρεύματος του φεμινιστικού κινήματος, τα μέλη του κατόρθωσαν να εξασφαλίσουν το δικαίωμα ψήφου για τις γυναίκες αλλά και το δικαίωμα τους στην ανώτατη εκπαίδευση, προσπαθώντας μέσα από τις δράσεις τους να ανασχηματίσουν τις επιδεινωμένες συνθήκες που επικρατούσαν στην κοινωνία. Το δεύτερο ρεύμα του κινήματος υποστήριζε πως ο καπιταλισμός⁷ και η πατριαρχία⁸ ευθύνονται για τις αντίξοες και δυσχερείς καταστάσεις που βίωναν οι γυναίκες. Επικεντρώθηκε λοιπόν, στην απαλοιφή της κοινωνικής και έμφυλης ανισότητας που υπήρχε λόγω της πατριαρχίας και έδωσε έμφαση στη βία που δέχονταν οι γυναίκες από τους άνδρες σε οικογενειακό επίπεδο αλλά και γενικότερα έξω από αυτό. Τέλος, το τρίτο ρεύμα του φεμινιστικού κινήματος, γνωστό και ως «μετα-φεμινισμός», ασχολήθηκε περισσότερο με τα δικαιώματα των γυναικών που εξακολουθούσαν να καταπατούνται και βασικός του στόχος ήταν η καταπολέμηση της σεξουαλικής και ενδοοικογενειακής βίας καθώς και κάθε μορφής σεξουαλικής παρενόχλησης (Krolokke & Sorensen, 2006).

Βάσει της φεμινιστικής προσέγγισης, η οποία ερμηνεύει το φαινόμενο της γυναικοκτονίας ως αποτέλεσμα της πατριαρχίας, οι άνδρες κάνουν χρήση βίας ώστε να προβάλλουν την εξουσία τους, να ασκήσουν τον απόλυτο έλεγχο στις γυναίκες και εν τέλει να τις υποτάξουν (Adinkrah, 1999, Bograd, 1988, Yllo, 1993). Οι γυναίκες, από τα παλαιότερα χρόνια έως και σήμερα, είναι αποδέκτες κακής μεταχείρισης σε οικονομικό, εργασιακό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο (Χατζηφωτίου, 2016). Ο όρος γυναικοκτονία είναι αναγκαίος καθώς φέρνει στην επιφάνεια τις ακραίες απόψεις της πατριαρχίας που έχουν παγιωθεί στην κοινωνία και εξηγεί πως η ύπαρξη

⁷Ο καπιταλισμός είναι ένα οικονομικό σύστημα στο οποίο τα μέσα παραγωγής, τα προϊόντα, το εμπόριο και οι υπηρεσίες ανήκουν σε ιδιώτες, οι οποίοι έχουν ως πρωταρχικό τους στόχο το κέρδος (Wilson, 2016).

⁸ Η πατριαρχία είναι ένα κοινωνικό σύστημα στο οποίο κυριαρχούν οι άνδρες που έχουν την εξουσία και το μονοπώλιο στην πολιτική. Διαθέτουν κοινωνικά προνόμια και ελέγχουν την περιουσία (Macionis, 2012).

τους αποτελεί πρόσφορο έδαφος για την αύξηση της έμφυλης βίας. Τις επιπτώσεις αυτών των απόψεων καλούνται να αντιμετωπίσουν οι γυναίκες, για τις οποίες η ίδια η κοινωνία έχει ορίσει το ρόλο της νοικοκυράς και την έχει τοποθετήσει στη θέση του αδύναμου φύλου. Όταν παύουν να ανταποκρίνονται σε αυτό το ρόλο, ο άνδρας πιστεύοντας πως μπορεί να καθορίσει αν θα ζήσουν ή αν θα πεθαίνουν προβαίνει στη χρήση βίας για να τις τιμωρήσει χρησιμοποιώντας ως πρόσχημα τον σωφρονισμό τους (Μιχαλακέα και Τσεφαλά, 2022). Ωστόσο, απώτερος σκοπός των ανδρών είναι να αναδείξουν την εξουσία που τους έχει δώσει η πατριαρχία και να κυριαρχήσουν επί των γυναικών (Dobash&Dobash, 1992). Η πατριαρχία λοιπόν, έχει καταστήσει τους άνδρες σε προνομιούχα θέση, δίνοντας τους το δικαίωμα να καθορίζουν τη ζωή των γυναικών και αποτελεί ένα σύστημα που έχει κατανείμει άνισα την εξουσία ανάμεσα στα δύο φύλα (Whalen, 1996).

Πέρα από την πατριαρχία, το καπιταλιστικό σύστημα αντιμετωπίζει επίσης τις γυναίκες ως υποβιβασμένα όντα. Στο πλαίσιο της οικογένειας τις βλέπει ως ένα μέσο γονιμοποίησης, ενώ στον εργασιακό χώρο την αντιμετωπίζει και πάλι άνισα συγκριτικά με τους άνδρες αφού θεωρεί πως αποτελεί φθηνά εργατικά χέρια. Με την παραμονή της γυναίκας μέσα στο σπίτι οι άνδρες διασφαλίζουν πως θα έχουν μία σύντροφο στο ρόλο της νοικοκυράς που θα τους υπηρετεί και ταυτόχρονα θα ανατρέφει τα παιδιά. Επιπλέον, κατοχυρώνουν καλές θέσεις στην αγορά εργασίας με υψηλό μισθό. Από την άλλη, ο καπιταλισμός ωφελείται καθώς διασφαλίζει ποιότητα στην εργατική δύναμη και τα παιδιά ως μελλοντικοί εργάτες συνηθίζουν να κυριαρχούνται και να εκτελούν εντολές (Νικολόπουλος, 2019). Ο καπιταλισμός λοιπόν, προωθεί την πατριαρχία και αντίστροφα (Παπαθανασίου, 2022).

Σύμφωνα με θεωρητικούς φεμινισμού, ήδη από το 1970, γυναίκες και θηλυκότητες είναι ευάλωτες και εκτεθειμένες σε κάθε χρήση βίας μέσα στα ίδια τους τα σπίτια γεγονός που αποδεικνύεται από την άνοδο των καταγγελιών ενδοοικογενειακής βίας, αφού θύτες μπορεί να είναι σύντροφοι, άτομα από το ευρύτερο συγγενικό περιβάλλον ή και γυναίκες με έμφυλα και σεξιστικά κίνητρα. Στην Ελλάδα υπάρχει ειδική νομοθεσία για την ενδοοικογενειακή βία. Ωστόσο, η κατοχύρωση του όρου «γυναικοκτονία» και η αναγνώριση του φαινομένου όπως βλέπουμε στο Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Έμφυλη Ισότητα θα συμβάλλει στην αντικειμενική καταγραφή δολοφονιών με σεξιστικό κίνητρο, στην αναγνώριση του προβλήματος και στην

ευαισθητοποίηση της κοινωνίας ευρύτερα. Επιπρόσθετα, θα δικαιωθούν τα ίδια τα θύματα αλλά και οι οικογένειές τους (Μιχαλακέλα και Τσεφαλά, 2022).

2.2. Προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την κατανόηση του φαινομένου των γυναικοκτονιών

Η προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την γυναικοκτονία εμφανίστηκε μετά την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στην Βιέννη (14 – 25 Ιουνίου), κατά την οποία επιβεβαιώθηκε ότι η βία κατά των γυναικών συνιστά παραβίαση των δικαιωμάτων⁹ και των θεμελιωδών ελευθεριών τους¹⁰. Η προσέγγιση αυτή έχει ως στόχο να διασφαλίσει τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών ώστε να έχουν πρόσβαση στην πολιτική, την υγεία, την εκπαίδευση, την νομική υποστήριξη και την εργασιακή απασχόληση. Ως εκ τούτου, συμβάλλει στην ενίσχυση των διεκδικητικών ικανοτήτων των γυναικών και ταυτόχρονα ελέγχει τις αντίστοιχες πολιτικές και τους αντίστοιχους μηχανισμούς ως προς την συμμόρφωση τους με τα δικαιώματα των πρώτων. Παρότι δεν υπάρχει κοινά αποδεκτός ορισμός για την συγκεκριμένη προσέγγιση, κατά το FXBCenter (2022) μπορούν να προσδιοριστούν ορισμένες βασικές αρχές της.

Πρώτη βασική αρχή της συγκεκριμένης προσέγγισης είναι η συμμετοχή, υπό την έννοια να μπορούν τα άτομα να συμμετέχουν ενεργά στην διαμόρφωση συγκεκριμένων πολιτικών προς όφελός τους. Έπειτα, η λογοδοσία αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο, καθώς μέσω αυτής διασφαλίζονται τα δικαιώματα των πολιτών και ταυτόχρονα ελέγχονται οι εμπλεκόμενοι φορείς, ώστε να προκύπτουν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Επιπρόσθετα, η μη διάκριση αποτελεί σημαντική παράμετρο καθώς προσδιορίζονται και δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των περιθωριοποιημένων ομάδων.

Εκτός των άλλων, μέσω της ενδυνάμωσης ενισχύεται η ικανότητα των ατόμων να επιφέρουν αλλαγές στην ζωή τους, ενώ τέλος, μέσω της διασύνδεσης με τα

---

⁹Και πιο συγκεκριμένα του δικαιώματος στην ζωή (άρθρο 2, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου). Διαδικτυακά προσπελάσιμο σε URL : https://www.echr.coe.int/documents/convention_ell.pdf . Ανακτήθηκε στις 27/11/2022

¹⁰ Γίνεται αναφορά στο δεύτερο κεφάλαιο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαδικτυακά προσπελάσιμος σε URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EL> . Ανακτήθηκε στις 27/11/2022

κατάλληλα νομικά όργανα, δύνανται τα άτομα να ενεργήσουν για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους σε περίπτωση καταπάτησης τους.

Από την δεκαετία του '90 και μετά, έχουν εφαρμοστεί σε παγκόσμιο επίπεδο δράσεις που ενστερνίζονται την συγκεκριμένη προσέγγιση με απώτερο στόχο την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας και κατ' επέκταση τον περιορισμό των γυναικοκτονιών. Οι δράσεις αυτές εστιάζουν στην πρόληψη της έμφυλης βίας, στην πρόσβαση στην δικαιοσύνη καθώς και στην ενδυνάμωση που έχουν ανάγκη τα θύματα της (Morrisonetal., 2007).

Στα πλαίσια των παραπάνω, αρχικά η Διαμερικανική Σύμβαση για την Πρόληψη, την Τιμωρία και την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών στην Αμερική¹¹, το 1994, αναγνώρισε ότι η βία κατά των γυναικών αποτελεί συγκλονιστική παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων (IACW, 2004, όπως αναφέρεται στο Morrisonetal., 2007) ενώ παράλληλα αναγνώρισε, για πρώτη φορά διεθνώς, το έγκλημα της γυναικοκτονίας¹². Έπειτα, μέσω της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου το 1995, τονίστηκε στις κυβερνήσεις η αναγκαιότητα να διαμορφώσουν και να εφαρμόσουν σε όλα τα επίπεδα, τα κατάλληλα σχέδια δράσης ώστε να αρθεί η βία κατά των γυναικών (Morrisonetal., 2007).

Συμπληρωματικά, μέσω του ψηφίσματος 61/143 της 19^{ης} Δεκεμβρίου 2006 του ΟΗΕ, τα κράτη μέλη κλήθηκαν να προσδιορίσουν κατάλληλες πολιτικές για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ενώ προς την ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και το ψήφισμα 1512 (2006) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης (UNWomen, 2012). Εκτός των άλλων, μέσω του ψηφίσματος 2008/2071 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και μέσω του ψηφίσματος 54/7 (τον Μάρτιο του 2010) της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ισότητας των Φύλων, δόθηκε έμφαση στον τερματισμό του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων μέσα από την εφαρμογή ολοκληρωμένων και διεπιστημονικών σχεδίων δράσης (UNWomen, 2012).

---

¹¹γνωστή και ως Σύμβαση του BelemDo Para. Υπογράφηκε στην Βραζιλία και οι χώρες της Λατινικής Αμερικής που υπέγραψαν τη σύμβαση δεσμεύονται για την πρόληψη και την καταστολή της βίας κατά των γυναικών

¹² Διαδικτυακά προσπελάσιμη ολόκληρη η σύμβαση σε URL <https://www.refworld.org/docid/3ae6b38b1c.html>

Προχωρώντας, το 2011 μέσω της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, τέθηκε ως προτεραιότητα η προστασία των γυναικών απέναντι σε κάθε μορφή βίας με την εξάλειψη της ενδοοικογενειακής βίας (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011· Weil, Corradi & Naudi, 2018) ενώ με το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2019 τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης κλήθηκαν να προχωρήσουν στην κύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, ώστε να καταπολεμηθεί κάθε μορφή έμφυλης βίας. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017). Τέλος, μέσω του ψηφίσματος 2020/0039 της 13ης Φεβρουαρίου 2020 αναφορικά με τις προτεραιότητες της Ε.Ε. για την 64η σύνοδο της Επιτροπής του ΟΗΕ τέθηκε η επιδίωξη τερματισμού της έμφυλης βίας και η προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των γυναικών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017).

Σε εναρμόνιση με τα παραπάνω, σημειώνεται ότι σε εθνικό επίπεδο , το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων υιοθετεί την προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως γίνεται αντιληπτό από το Εθνικό σχέδιο δράσης για την ισότητα των φύλων 2021-2025. Μέσα από αυτό, καταδεικνύεται η προσπάθεια προάσπισης όλων των δικαιωμάτων των γυναικών, με απώτερο στόχο την ισότητα των φύλων. Οι τέσσερις άξονες προτεραιότητας του σχεδίου αφορούν την πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, την ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, την ισότιμη συμμετοχή των γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων & ηγετικούς ρόλους καθώς και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε τομεακές πολιτικές.(Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, 2021).

Δίνοντας βαρύτητα στον πρώτο άξονα που αφορά την έμφυλη βία, καθώς η γυναικοκτονία αποτελεί την έσχατη μορφή της, γίνεται κατανοητό ότι επιδίωξη του σχεδίου είναι να σταματήσει την έμφυλη βία από οποιοδήποτε πεδίο άσκησης του ιδιωτικού και δημόσιου βίου. Ως εκ τούτου, εστιάζει αρχικά στην εφαρμογή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και στην παρακολούθηση της εφαρμογής της, στον σχεδιασμό ετήσιας μελέτης για την βία κατά των γυναικών καθώς και στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση τόσο των επαγγελματιών που εμπλέκονται όσο και της υπόλοιπης κοινωνίας.

Στον επόμενο άξονα που αφορά την εργασιακή βία, το σχέδιο προτάσσει την κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας, την υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων στα πανεπιστήμια με την ονομασία «Ελένη Τοπαλούδη» καθώς και την διενέργεια

ενημερωτικής εκστρατείας για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

Στην συνέχεια, στον άξονα που αφορά την βία κατά των γυναικών, προτείνεται η υποστήριξη και αναβάθμιση των υπαρχόντων δομών μέσα από επιμορφώσεις και εργαστήρια, η δημιουργία νέων δικτύων καθώς και η διαμόρφωση του κατάλληλου θεωρητικού και πρακτικού πλαισίου ώστε να υπάρξει πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των κοριτσιών με αναπηρία. Κλείνοντας, στον τελευταίο άξονα προβάλλονται οι τρόποι με τους οποίους θα αντιμετωπιστούν άλλες μορφές έμφυλης βίας τόσο στον πραγματικό κόσμο (π.χ. ακρωτηριασμός γεννητικών οργάνων, trafficking) όσο και στον διαδικτυακό κόσμο (π.χ. εκδικητική πορνογραφία κτλ).

2.3. Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις για την κατανόηση του φαινομένου των γυναικοκτονιών

2.3.1. Θεωρία της κοινωνικοποίησης των ρόλων των δύο φύλων

Το φύλο έχει καθιερωθεί ως ένας παράγοντας κοινωνικής ιεράρχησης των ανθρώπων, καθώς η κοινωνία ταξινομεί τα άτομα στο δίπολο ανδρών – γυναικών και με βάση την ταξινόμηση αυτή τα ιεραρχεί (Delphy, 2008). Αποτελεί κοινωνικό – πολιτισμική κατηγορία ταξινόμησης που διαχωρίζει τους ανθρώπους σε ανώτερους και κατώτερους (Connell, 2006), ενώ αν ειδωθεί υπό το πρίσμα ενός συστήματος εξουσιαστικών σχέσεων ασκεί επιρροή στις συνθήκες ζωής τους (Σκοτ, 1997). Παράλληλα, όμως, φαίνεται να λειτουργεί και σαν ένας παράγοντας που τα τοποθετεί σε ένα πλαίσιο κανονιστικών συμπεριφορών και τα οριοθετεί ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν. Έτσι, το φύλο αποτελεί ένα σύνολο κοινωνικά κατασκευασμένων επιταγών σχετικά με το τι θεωρείται ότι ορίζει η φύση (Παπαταξιάρχης, 1992).

Είναι απλό να κατανοήσει κανείς πώς διακονίζονται τα στερεότυπα του φύλου¹³ η αναμενόμενη συμπεριφορά και οι προσδοκίες κατά την ανάληψη ρόλων, αν σκεφτεί

---

¹³Τα στερεότυπα φύλου είναι κοινωνικές αντιλήψεις σύμφωνα με τις οποίες ορισμένα προτερήματα ή μειονεκτήματα, και τύποι συμπεριφοράς αποδίδονται στα άτομα ανάλογα με το φύλο τους, αγνοώντας ή παραβλέποντας τις ατομικές τους διαφορές και ιδιαιτερότητες (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, 2003).

κανείς ότι οι ταυτότητες ρόλων περιλαμβάνουν τα νοήματα που αποδίδει ένα άτομο στον εαυτό του, όταν εκτελεί ρόλους. Οι έννοιες των συγκεκριμένων ρόλων μαθαίνονται λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο του ρόλου και το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο διαδραματίζεται. Οι ταυτότητες ρόλων είναι κοινωνικοποιημένες ταυτότητες. Κατά συνέπεια, οι ταυτότητες ρόλων αποκτώνται νωρίς και πολλοί από τους ρόλους που μαθαίνουν και ενστερνίζονται οι άνθρωποι βασίζονται σε μια ποικιλία προσδοκιών συμπεριφοράς. Αυτές οι προσδοκίες συχνά διαφέρουν ανάλογα με το φύλο (Carter, 2014).

Για παράδειγμα, οι κοινωνικές ταυτότητες ρόλων χαρακτηρίζουν ιδιαίτερα την οικογένεια. Η οικογένεια, ανάλογα με το φύλο του παιδιού έχει διαφορετικές προσδοκίες, βλέπει διαφορετικά την συμπεριφορά του και δίνει διαφορετικά ερεθίσματα σε αγόρια και σε κορίτσια για την κοινωνικοποίησή τους. Μάλιστα, ακόμη και τα διαφορετικά παιχνίδια και δραστηριότητες που προσφέρονται στα παιδιά από τους ενήλικες ανάλογα με το φύλο τους, βοηθούν στην ανάπτυξη διαφορετικών ενδιαφερόντων και δεξιοτήτων που με την σειρά τους αποδεικνύουν την διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στα δύο φύλα. Στην πραγματικότητα, όμως, είναι αυτά που συνέβαλαν στην κατασκευή και υιοθέτηση των διαφορών αυτών (Μποντελό, Εσταμπλέ, 2009).

Και στο ευρύτερο πλαίσιο της, οι ρόλοι της μητέρας, του πατέρα, του γιου, της κόρης, του παππού, της γιαγιάς, της συζύγου, του συζύγου και ούτω καθεξής αποτελούν κοινωνικές ταυτότητες ρόλων που εντάσσονται στην οικογένεια. Οι παραπάνω ρόλοι έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: βασίζονται στο βιολογικό φύλο που συχνά συγχέεται με το κοινωνικό φύλο. Το κοινωνικό φύλο είναι αυτό που καθορίζει όλα τα είδη των ταυτοτήτων. Είναι ενδιαφέρον πώς οι ταυτότητες ρόλων μοιράζονται στοιχεία από τα προσωπικά χαρακτηριστικά του ατόμου και από τις κοινωνικές ταυτότητες που έχει το άτομο (Carter, 2014).

Οι κοινωνικές ταυτότητες αναφέρονται στην συμμετοχή ενός ατόμου σε συλλογικές ομάδες όπως είναι οι πολιτικές πεποιθήσεις, η θρησκεία και η εθνικότητα. Ένα άτομο μπορεί να υιοθετήσει διάφορες κοινωνικές ταυτότητες. Η κουλτούρα και ιδιαίτερα η κοινωνικοποίηση επηρεάζουν το τι σημαίνει να ανήκεις σε διαφορετικές ομάδες και προσανατολίζουν το άτομο προς την αναμενόμενη συμπεριφορά ως μέλος αυτών των ομάδων. Η οικογένεια είναι εκείνη που κυρίως κατευθύνει το άτομο προς τις ομάδες

στις οποίες εντάσσεται τελικά, αν και πολλές κοινωνικές κατηγορίες σχετίζονται με ταυτότητες που υιοθετούνται στην ωριμότητα (π.χ. το να είσαι Ρεπουμπλικάνος είναι πιθανώς αποτέλεσμα ηλικίας). Μερικοί άνθρωποι συμμετέχουν σε ομάδες ανάλογα με το φύλο τους, ενώ μάλιστα σε πολλές ομάδες υπάρχουν προσδοκίες και έθιμα ειδικά για το εκάστοτε φύλο (Carter, 2014).

Η διάπλαση της έμφυλης ταυτότητας των ατόμων έρχεται λοιπόν ως αποτέλεσμα της κοινωνικοποίησης τους. Στη διάρκεια αυτών των χρόνων διαμόρφωσης, οι άνθρωποι αφομοιώνουν πρότυπα και ρόλους, τα οποία στη συνέχεια εκδηλώνουν μέσα από τη στάση και τη συμπεριφορά τους, ανακαλύπτοντας έτσι πως να είναι «άνδρες» και «γυναίκες». Σύμφωνα με τις έρευνες των Δεληγιάννη-Κουϊμτζή κ.ά. (2000) πάνω σε εφήβους, οι ταυτότητες φύλου σκιαγραφούνται από τα εξής χαρακτηριστικά:

Η «ανδρική» ταυτότητα αποτελείται από χαρακτηριστικά όπως είναι η σωματική δύναμη και είναι συνώνυμη με ένα σύστημα παραδοσιακών αρχών και αξιών για τις σχέσεις των δύο φύλων στην οικογένεια. Επιπλέον, στηρίζεται στην άποψη των ανδρικών δικαιωμάτων και καθηκόντων στο σπίτι και τη δουλειά και εξακολουθεί να υιοθετεί το ρόλο του «κουβαλητή» στην οικογένεια. Στα ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά αναφέρονται η τόλμη, η γενναιότητα, η αποφασιστικότητα, η αυτονομία και η δυσκολία να εκφράσουν συναισθήματα. Η «γυναικεία» ταυτότητα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με χαρακτηριστικά όπως η φροντίδα, η επιμέλεια, η πειθαρχία και η ήπια συμπεριφορά. Στην οικογένεια έχει τον ρόλο της μητέρας και της νοικοκυράς, διατηρώντας παράλληλα κι εκείνη μια περισσότερο παραδοσιακή αντίληψη για το ρόλο του άνδρα ως κουβαλητή.

Ως προς την κοινωνικοποίηση των δύο φύλων κυριαρχεί η άποψη πως, οι άνδρες είθισται να είναι πιο επιθετικοί και να εκφράζουν την αρρενωπότητα τους με μια περισσότερο βίαιη και σκληρή συμπεριφορά. Με βάση λοιπόν τις κοινωνικές κατασκευές η γυναίκα μαθαίνει και κοινωνικοποιείται στον ρόλο του παθητικού θύματος και ο άνδρας στον ρόλο του επιθετικού θύτη (Καλλούδη, Ψαρά, Καλέμη, Δουζένη και Δουζένης, 2017).

Η ενδοοικογενειακή βία και η κακοποίηση των γυναικών γενικότερα εκφράζουν ένα εξουσιαστικό σύστημα σχέσεων ανάμεσα στα δύο φύλα που απαξιώνει τις γυναίκες, και τις τοποθετεί σε μια κατηγορία ατόμων μικρότερης αξίας και σημασίας. Όσο εξακολουθούν να υπάρχουν άνισοι ρόλοι στο πλαίσιο της οικογένειας, τόσο θα

ελλοχεύει ο κίνδυνος για την κακοποίηση των γυναικών. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε η Παντελίδου – Μαλούτα (2014) «οι εξουσιαστικές έμφυλες σχέσεις είναι η πηγή της έμφυλης βίας, και η έμφυλη βία, που προϋποθέτει τη γυναικεία υποτέλεια, συγχρόνως την αναπαράγει».

2.3.2. Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης

Σύμφωνα με την θεωρία της κοινωνικής μάθησης, όπως αυτή εφαρμόζεται στο πλαίσιο της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, η βία ενός ατόμου έρχεται ως απόρροια της μάθησης και της μιμητικής συμπεριφοράς (Καλλούδη, Ψαρά, Καλέμη, Δουζένη και Δουζένης, 2017). Πρότυπα, κανόνες, αξίες και ρόλοι είναι ορισμένα από τα στοιχεία που παρατηρούν τα παιδιά στην οικογένεια καταγωγής τους και στην συνέχεια ως μιμητικά όντα μιμούνται και ταυτίζονται, ανάλογα με το φύλο τους, με την συμπεριφορά σημαντικών ατόμων – προτύπων (Culkin&Perroto, 2008). Συνεπώς, με γνώμονα την θεωρία της κοινωνικής μάθησης η επιθετική συμπεριφορά ενός ατόμου οφείλεται σε κάποιο δικό του παρελθοντικό βίωμα είτε ως θύμα είτε ως μάρτυρας βίας και οδηγούν στην απενοχοποίηση και στην ηθικοποίηση τέτοιων πράξεων (Καλλούδη, Ψαρά, Καλέμη, Δουζένη και Δουζένης, 2017). Η θεωρία αυτή φαίνεται να επιβεβαιώνεται μέσα από τα πειράματα του ψυχολόγου Albert Bandura με παιδιά. Πιο συγκεκριμένα, βάσει των αποτελεσμάτων έγινε φανερό πως παιδιά που είχαν παρακολουθήσει βίαια πρότυπα, ανέπτυξαν με την σειρά τους βίαιη συμπεριφορά σε ανάλογες περιστάσεις (Culkin&Perroto, 2008).

Κεφάλαιο 3 : Οι γυναικοκτονίες στην Ελλάδα- Η νομική αναγνώριση του όρου «γυναικοκτονία» στην Ελλάδα και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες

3.1. Περιστατικά γυναικοκτονιών στον Ελλαδικό χώρο μεταξύ 2019 – 2022 - Η αποτύπωση των περιστατικών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Καθότι στην Ελλάδα, δεν υπάρχει ξεχωριστός νόμος αναφορικά με την αντιμετώπιση της γυναικοκτονίας, τα αριθμητικά δεδομένα που έχουν στην διάθεση τους οι υπηρεσίες που ασχολούνται με το φαινόμενο διαφέρουν. Έτσι, από την μία οι αστυνομικές αρχές αποτυπώνουν την διάσταση του φαινομένου ξεχωρίζοντας τις γυναικοκτονίες που διαπράχθηκαν στα πλαίσια της ενδοοικογενειακής βίας με τις ανθρωποκτονίες που είχαν ως θύμα γυναίκα. Αντίθετα, το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τις Γυναικοκτονίες (European Observatory on Femicide) προσμετρά ως γυναικοκτονία οποιαδήποτε δολοφονία γυναίκας καθότι θεωρεί ότι συντελέστηκε λόγω του φύλου της.

Η διαφορετική προσέγγιση που υιοθετούν οι υπηρεσίες αυτές, έχουν ως αποτέλεσμα την ποιοτική και ποσοτική απόκλιση του αριθμού των γυναικοκτονιών που συνέβησαν στην Ελλάδα μεταξύ 2019 – 2022. Ειδικότερα, για το 2019 και το 2020 η Ε.Λ.Α.Σ. ανέφερε οχτώ γυναικοκτονίες, για το 2021 είκοσι τρεις ενώ για το 2022 δεν έχει δημοσιοποιήσει ακόμα τα αντίστοιχα στοιχεία. (3^η Ετήσια Έκθεση για την βία κατά των Γυναικών) Από την άλλη μεριά, ο EOF¹⁴, ανέφερε δεκαεπτά γυναικοκτονίες για το 2019, δεκαεννιά για το 2020, τριάντα μία για το 2021 και είκοσι πέντε για το 2022.

Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα του EOF, κατά το έτος 2019, διαπράχθηκαν δεκαεπτά γυναικοκτονίες. Τα περισσότερα εγκλήματα διεξήχθησαν στην Κρήτη και στην Αττική.

Από τις παραπάνω γυναικοκτονίες, θα γίνει ενδεικτικά αναφορά σε τρεις ώστε να προβληθεί η δημοσιογραφική τους κάλυψη. Αρχικά, στην γυναικοκτονία της Καρδίτσας (27/1/2019) σε πρωινή ενημερωτική εκπομπή του ANT1 (Καλημέρα Ελλάδα, 2019), δόθηκε έμφαση στην τραγικότητα της υπόθεσης, στην κατάσταση του

¹⁴ Διαδικτυακά προσπελάσιμο στον ιστότοπο <https://femicide.gr/poiotika-dedomena/>

ζευγαριού που δεν είχαν χωρίσει ακόμα, στα ψυχολογικά προβλήματα που αντιμετώπιζε ο δράστης και στην ανικανότητα της πολιτείας να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις ψυχικές διαταραχές, στον καλό χαρακτήρα της γυναίκας καθώς και στην ζήλεια που φαίνεται ότι ευνόησε το συγκεκριμένο έγκλημα (Τίτλος ρεπορτάζ: «Άγρια δολοφονία 51χρονης στην Καρδίτσα: Βασικός ύποπτος ο 54χρονος σύζυγος της που φέρεται να τον ‘τύφλωσε’ η ζήλεια»).

Στην συνέχεια, στην γυναικοκτονία της Σητείας (4/3/2019) σε πρωινή εκπομπή του ΣΚΑΙ (Μαζί σου, 2019), δόθηκε έμφαση στην οικογενειακή τραγωδία που συντελέστηκε, στα προβλήματα που αντιμετώπιζε το ζευγάρι, καθώς και σε προγενέστερες καταγγελίες για κακοποίηση. Παράλληλα, προβάλλεται ο τρόπος που συντελέστηκε το έγκλημα, η παρουσία των παιδιών στο σπίτι κατά την διάρκεια του εγκλήματος καθώς η δυσκολία χωρισμού από τον σύζυγο σε πολιτισμικά περιβάλλοντα όπως αυτό της Σητείας. Η συγκεκριμένη εκπομπή λοιπόν δίνει βαρύτητα σε οικογενειακούς παράγοντες (π.χ. συχνόι καβγάδες) και πολιτισμικούς (π.χ. κοινωνικός στιγματισμός χωρισμού) που φαίνεται να ευνόησαν την διάπραξη της συγκεκριμένης γυναικοκτονίας.

Τέλος, στην γυναικοκτονία του Ελληνικού (21/3/2019) στο κεντρικό δελτίο ειδήσεων της EPT (EPT, 2019) οι δημοσιογράφοι επικεντρώθηκαν στη μη ελληνική καταγωγή της γυναίκας και της απέδωσαν την ευθύνη για την «οικογενειακή τραγωδία», αναφέροντας τις οικονομικές διαφωνίες που ώθησαν τον σύζυγο της στο «απονενοημένο διάβημα».

Προχωρώντας, σύμφωνα με το Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τη Γυναικοκτονία, το 2020 καταγράφηκαν συνολικά δεκαεννιά γυναικοκτονίες. Ορισμένες διαπράχθηκαν από συντρόφους/ συζύγους, άλλες από συγγενικά πρόσωπα αλλά και από άγνωστους στα θύματα δράστες. Οι περισσότερες γυναικοκτονίες έλαβαν χώρα στην Αττική ενώ οι υπόλοιπες σε διάφορα σημεία της χώρας.

Η πρώτη γυναικοκτονία καταγράφηκε στις 23 Ιανουαρίου στην Μακρακώμη Φθιώτιδας. Στην εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ» (2020) δόθηκε έμφαση σε μαρτυρίες γειτόνων και πελατών του πρατηρίου, οι οποίοι χαρακτήρισαν τον γυναικοκτόνο «ήρεμο» και το θύμα πάντα «χαμογελαστό». Επιπλέον, τόσο ο δράστης όσο και το θύμα, περιγράφηκαν ως «ευχάριστοι, χαμογελαστοί, καλοσυνάτοι και αγαπητοί».

Στις 18 Μαρτίου 2020, συνέβησαν δύο γυναικοκτονίες από τον ίδιο άνθρωπο. Σε άρθρο της εφημερίδας «ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ» (2020) ο δράστης αναφέρεται ως συζυγοκτόνος και προβάλλεται μέρος της ομολογίας του, στην οποία ισχυρίζεται ότι λόγω κατάθλιψης σκότωσε την πρώην σύζυγο του, αν και κάποιες φορές μπορούσε να γίνει «οξύθυμη και εκνευριστική». Από την άλλη, ισχυρίζεται πως το δεύτερο θύμα σκοτώθηκε λόγω αμέλειας, καθώς τα πυρά έπεσαν και πάνω της. Ανάμεσα στα λόγια του γυναικοκτόνου αναφέρθηκαν τα εξής: «Δεν κατάφερα να συγκρατήσω τον εαυτό μου», «Οδηγήθηκα στα άκρα για τα παιδιά μου», «Και πάνω στην ψυχική φόρτιση και την κατάθλιψη, μπορούν να γίνουν πολλά», «Η κατάσταση οδηγήθηκε εκτός ελέγχου», «Δεν μπόρεσα να διαχειριστώ τα συναισθήματά μου».

Στις 10 Οκτωβρίου, συντελέστηκε μία γυναικοκτονία στο Λουτράκι. Στην εφημερίδα «ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ» (2020) αναγράφεται πόσο συμπαθής και φιλική με τον κόσμο υπήρξε το θύμα. Επιπλέον, γίνεται συνεχής αναφορά στον έρωτα και το πάθος που διατηρούσε ο πρώην σύντροφος της γυναίκας μετά τη λήξη της σχέσης τους. Συγκεκριμένα, αποτυπώνει και λόγια του δράστη που είχε πει στο θύμα «Η εμένα ή κανέναν». Τέλος, κατά την ανάγνωση του άρθρου παρατηρούμε ότι δίνονται διάφοροι χαρακτηρισμοί για την εξωτερική του εμφάνιση αλλά και την καταγωγή του («θηριώδη Αλβανό Νίκο», «μακελάρης», «πανύψηλος Αλβανός», «γιγαντόσωμος»).

Στις 6 Νοεμβρίου του 2020 διαπράχθηκε γυναικοκτονία στην Αγία Βαρβάρα της Αθήνας. Στην εφημερίδα «ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ» (2020) δόθηκε έμφαση στα φερόμενα αίτια που οδήγησαν τους δράστες στο έγκλημα («το έγκλημα έγινε για 10.000 ευρώ», «ο 17χρονος ισχυρίστηκε ότι η 15χρονη δεν περνούσε καλά με τη μητέρα της και σκέφτηκαν ότι έπρεπε να φύγει από τη μέση»).

Μεταβαίνοντας στο 2021, συντελέστηκαν οι περισσότερες γυναικοκτονίες από κάθε άλλη χρονιά (τριάντα μία). Πολλές γυναικοκτονίες διεπράχθησαν στην Αττική στις και αρκετές σημειώθηκαν στην Θεσσαλονίκη, ενώ οι υπόλοιπες γυναικοκτονίες πραγματοποιήθηκαν διάσπαρτα σε όλη την Ελλάδα.

Αρχικά, για την γυναικοκτονία της Καλλιθέας (22/1/2021) σε διαδικτυακή εφημερίδα (In, 2021) προβάλλονται ο τρόπος με τον οποίο συντελέστηκε το έγκλημα, η ψυχική διάθεση του δράστη («ήταν εκτός εαυτού», «βρισκόταν σε κατάσταση σοκ»), η αντίδραση των γειτόνων που ειδοποίησαν την αστυνομία λόγω των έντονων φωνών καθώς και το ψυχιατρικό ιστορικό του δράστη. Έπειτα, για την γυναικοκτονία της

Μακρινίτσας (5/4/2021) στο ρεπορτάζ του διαδικτυακού ιστότοπου της ΕΡΤ, προβάλλεται εμμέσως η ανεπάρκεια των κοινωνικών υπηρεσιών («τα ερωτήματα αφορούν τις δημόσιες υπηρεσίες και δομές στις οποίες είχε καταφύγει η αδικοχαμένη γυναίκα...»), το ιστορικό των ενεργειών μέχρι την τέλεση του εγκλήματος και γίνεται λόγος για την προσπάθεια της υπερασπιστικής γραμμής του δράστη να αποδώσει την γυναικοκτονία σε ψυχιατρικά αίτια.

Στην συνέχεια, η γυναικοκτονία των Γλυκών Νερών (11/5/2021) αποτέλεσε επίκεντρο προσοχής για πολλά μέσα ενημέρωσης. Ειδησεογραφική εκπομπή ασχολήθηκε με το συγκεκριμένο θέμα, εστιάζοντας στο επάγγελμα του δράστη, στην προσεγμένη εμφάνιση του, στο πόσο ευτυχισμένοι ήταν, στην «τραγική» ψυχική κατάσταση που βρισκόταν ο ίδιος καθώς και στα «λάθη» της ληστείας (π.χ. TLIVE, 2021). Μετά την εξιχνίαση του εγκλήματος, θύελλα αντιδράσεων είχαν προκαλέσει τα λόγια του Σταύρου Μπαλάσκα, συνδικαλιστή της Ε.Λ.Α.Σ, σε πρωινή ενημερωτική εκπομπή (Κοινωνία Ώρα Mega, 2021). Σε αυτήν, ο συνδικαλιστής τόνισε ότι από την πρώτη στιγμή είχαν κατανοήσει ότι επρόκειτο για δολοφονία και όχι ληστεία ενώ μίλησε για λάθος ενέργειες του γυναικοκτόνου καθώς *«είναι βλάκας πρώτα από όλα γιατί εκείνη την στιγμή που σκότωσε την γυναίκα του, εάν ήταν ατυχές γεγονός μέσα στον θυμό του και μέσα στο τα έχασε και τρελάθηκε, εάν έπαιρνε τηλέφωνο την αστυνομία δεν θα πήγαινε ούτε τέσσερα χρόνια φυλακή, τώρα θα σαπίσει μέσα στην φυλακή»*. Ερωτώμενος από τον δημοσιογράφο γιατί δεν θα πήγαινε ούτε τέσσερα χρόνια φυλακή, ο κύριος Μπαλάσκας ανέφερε: *«γιατί θα πήγαινε εν βρασμού ψυχής σε ενδοοικογενειακό καβγά χωρίς να το θέλω, εκείνη την στιγμή δεν λειτουργούσα εγώ, πρώην έντιμος βίος, τέσσερις χιλιάδες πράγματα..., θα πήγαινε πέντε, έξι χρόνια φυλακή. Είναι νέο παιδί... Τώρα πόσο θα πάει, με όλη αυτή την σκηνοθεσία. Τώρα θα πάρει δόλο, τώρα θα πάρει χίλια δυο πράγματα πάνω του. Δεν έχει κανένα ελαφρυντικό.. Τι ελαφρυντικό μπορεί να έχει τώρα, πείτε μου. Γι' αυτό λέω.»*. Παρότι ο συνδικαλιστής τέθηκε σε δημοσιότητα και απολογήθηκε για τα λεγόμενα του, ισχυριζόμενος ότι τα λόγια του παρερμηνεύτηκαν (Καλημέρα, 2021) συνέχισε να κάνει τηλεοπτικές εμφανίσεις και μάλιστα παρέθεσε την δική του οπτική για τις γυναικοκτονίες και τα αίτια τους σε εκπομπή του δημόσιου τηλεοπτικού σταθμού ΕΡΤ. (Συνδέσεις, 2022). Αξίζει να σημειωθεί ότι μετά τις δηλώσεις του, αρκετοί γυναικοκτόνοι ακολούθησαν τις έμμεσες προτροπές του, τηλεφωνώντας στην αστυνομία μετά την δολοφονία της συντρόφου – συζύγου τους. Τέλος, η υπόθεση

απασχόλησε και ενημερωτικά μέσα του εξωτερικού, καθώς βρετανικό κανάλι δημιούργησε ντοκιμαντέρ με τίτλο «Caroline: The Murder That Fooled The World». Το ντοκιμαντέρ έχει διάρκεια 1 ώρα και 6 λεπτά, μέσα από τα οποία παρατίθεται αναλυτικά το έγκλημα και ο τρόπος εξιχνίασης του.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, για την γυναικοκτονία στην Φολέγανδρο (16/7) στο βραδινό δελτίο ειδήσεων του Mega (2021) προβάλλεται αναλυτικά το πλαίσιο διαδραμάτισης της και οι ενέργειες του δράστη μετά από αυτήν, ο τρόπος με τον οποίο έφτασε στο δικαστήριο καθώς και η κατάσταση στην οποία βρισκόταν («βρισκόταν διαρκώς με το κεφάλι σκυφτό, σε κατάσταση σοκ»). Επίσης προβάλλονται τα πρώτα λόγια του δράστη κατά την σύλληψη του, ενώ σχολιάζεται από την παρουσιάστρια ότι «τον τελευταίο καιρό πληθαίνουν οι δολοφονίες γυναικών». Ακόμη, γίνεται λόγος για το πόσο συνεπής φοιτήτρια ήταν η κοπέλα καθώς και στον πόνο των γονέων. Από την άλλη, στο βραδινό δελτίο ειδήσεων του Alpha (2021) παρουσιάστηκε η οπτική του δράστη για το «μοιραίο έγκλημα» («ήταν η κακιά η ώρα», «προσπαθούσε συνεχώς να με εκθέτει»), η ψυχική νόσος του δράστη από τους συνηγόρους υπεράσπισης του, καθώς και οι ενέργειες του μετά την γυναικοκτονία.

Τέλος, για την γυναικοκτονία στην Δάφνη Αττικής (30/7) στο βραδινό δελτίο ειδήσεων του δημόσιου τηλεοπτικού σταθμού EPT (2021) προβάλλεται φωτογραφία του ζευγαριού¹⁵ ενώ γίνεται λόγος για προγενέστερο ιστορικό κακοποίησης και έντονων διαπληκτισμών, γεγονός που οδήγησε μία γειτόνισσα της γυναίκας να κάνει καταγγελία στις 11 Ιουλίου δίχως όμως αποτέλεσμα¹⁶. Επίσης, προβάλλεται η προτροπή μιας αστυνομικού να συνεχίσουν να καταγγέλλουν τα θύματα την ενδοοικογενειακή βία, χωρίς να διστάσουν. Στο τέλος του ρεπορτάζ προβάλλονται οι δηλώσεις πολιτικού κόμματος περί αδράνειας της αστυνομίας και σε αντιδιαστολή η δήλωση του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη μέσω της οποίας προσπαθεί να

---

¹⁵Στο αντίστοιχο Μεσημβρινό δελτίο ειδήσεων του Mega, προβάλλεται η ίδια φωτογραφία με εμφανή τα χαρακτηριστικά της γυναίκας αλλά όχι του άνδρα. Διαδικτυακά προσπελάσιμο στην διεύθυνση https://www.youtube.com/watch?v=rzICYRU7vWQ&ab_channel=NewsRoomEnikos

¹⁶Παρότι περιπολικό της αστυνομίας έφτασε στην περιοχή, οι αστυνομικοί δεν μπήκαν ποτέ στο κτίριο για να ελέγξουν την καταγγελία. Τελικώς τέθηκαν σε διαθεσιμότητα και διατάχθηκε προκαταρκτική εξέταση για τις πράξεις τους μετά την καταγγελία της 11^{ης} Ιουλίου.

αναδεικνύει τις προσπάθειες που έχει κάνει η κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.

Ολοκληρώνοντας, σύμφωνα με την ιστοσελίδα femicide.gr, το έτος 2022 διαπράχθηκαν συνολικά είκοσι πέντε γυναικοκτονίες. Για ακόμα μία φορά οι περισσότερες συντελέστηκαν στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη. Από τις παραπάνω, θα γίνει αναφορά σε τρεις.

Για την γυναικοκτονία της 3ης Μαρτίου στην Θεσσαλονίκη, σε άρθρο της εφημερίδας «ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ» (2022), γίνονται επαναλαμβανόμενες αναφορές στους καβγάδες ανάμεσα στο ζευγάρι αλλά και στις επανειλημμένες παρενοχλήσεις του δράστη στη γυναίκα μετά το χωρισμό τους. Σημαντική είναι και η αναφορά στο προφίλ του γυναικοκτόνου, ο οποίος ήταν μέλος της Χρυσής Αυγής και είχε εμπλακεί πολλές φορές σε ξυλοδαρμούς κατά των μεταναστών. Ήταν πυγμάχος και σύμφωνα με πληροφορίες «τρομακτικά βίαιος άνθρωπος».

Για την γυναικοκτονία της 30^{ης} Σεπτεμβρίου στην εφημερίδα «ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ» (Τσαγκαράκης, 2022) παρουσιάζεται μαρτυρία σύμφωνα με την οποία το ζευγάρι καβγάδιζε αρκετά συχνά, καθώς ο άνδρας τη ζήλευε. Επιπλέον, υποστηρίζεται πως κανείς δεν είχε καταλάβει πως ήθελε να σκοτώσει τη γυναίκα και το παιδί του («αρνούμαι να πιστέψω ότι ο Χαράλαμπος έφτασε σε αυτό το σημείο», «Δεν τον είχα ακούσει να την απειλεί ότι θα τη σκοτώσει», «δεν είχα καταλάβει ότι θα τους σκότωνε»). Ακόμη, στη μαρτυρία αυτή αναφέρεται η διαμάχη για την επιμέλεια του παιδιού, την οποία είχε κερδίσει δικαστικώς η μητέρα του.

Τέλος, για την γυναικοκτονία της 10^{ης} Δεκεμβρίου στο Μαρούσι της Αττικής, στο CNNGreece (2022) αναφέρθηκε πως η ανήλικη βρισκόταν σε «κατάσταση σοκ», καθώς η σύντροφος της ήθελε να χωρίσουν. Δόθηκε επίσης έμφαση στα ψυχολογικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η δράστρια. Παράλληλα, σε άρθρο που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ» (2022) σημασία δόθηκε στην διαδικασία επαναπροσδιορισμού του φύλου που είχε ξεκινήσει η 17χρονη.

Όλες οι προαναφερθείσες αναφορές καταδεικνύουν ότι τα ΜΜΕ προσπαθούν να δημιουργήσουν μία συγκεκριμένη εικόνα των γυναικοκτόνων. Πιο συγκεκριμένα, οι γυναικοκτόνοι είναι άλλοτε βίαιοι και άλλοτε ήσυχoi, οικογενειάρχες άνθρωποι που αντιμετωπίζουν σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα. Υπάρχουν περιπτώσεις που

παρουσιάζεται ότι η εμφάνιση τους δεν είναι προσεγμένη και τα επαγγέλματα τους δεν τυγχάνουν μεγάλης οικονομικής και κοινωνικής αναγνώρισης, ενώ σε αντίθετη περίπτωση τονίζεται με έκπληξη η προσεγμένη εμφάνιση και η καλή οικονομική κατάσταση του δράστη¹⁷. Επιπλέον, μερικοί αποτελούν μέλη ακροδεξιών ή εγκληματικών οργανώσεων, ενώ σε περιπτώσεις δραστών που ανήκουν στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, τονίζεται η ταυτότητα φύλου τους.

Παράλληλα, τα ΜΜΕ θεωρούν ότι αίτια των γυναικοκτονιών αποτελούν οι οικονομικές διαφορές και οι συνεχείς καβγάδες μεταξύ των ατόμων. Ακόμα θεωρούν ότι συναισθηματικοί παράγοντες (π.χ. ζήλεια) και πολιτισμικοί (δυσκολία χωρισμού λόγω κοινωνικού στιγματισμού) μπορούν να οδηγήσουν στην διάπραξη γυναικοκτονιών. Τέλος, θεωρούν ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες δεν επιτελούν σωστά το έργο τους, εφόσον δεν μπορούν να αποτρέψουν την τέλεση του φαινομένου.

Συμπερασματικά, γίνεται αντιληπτό ότι τα ειδησεογραφικά μέσα παραλείπουν τελείως το έμφυλο κίνητρο από την διάπραξη των γυναικοκτονιών, θεωρώντας ότι τα αίτια τους εντοπίζονται σε άλλα επίπεδα (οικονομικά, πολιτισμικά, κοινωνικά). Μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις παρέχουν έμμεσα συμβουλές σε εν δυνάμει γυναικοκτόνους, δείχνοντας τους τα λάθη των προηγούμενων και παρέχοντας τους συμβουλές για το πώς να αποφύγουν αυστηρές ποινές.

---

¹⁷ Όπως στην περίπτωση της Καρολάιν, που αναφέρθηκε προηγουμένως.

3.2. Η νομική αναγνώριση του όρου «γυναικοκτονία» σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο

Λίγα λόγια για τον όρο

Ο όρος «γυναικοκτονία» ή αλλιώς “femicide” γεννήθηκε για να περιγράψει τα περιστατικά δολοφονιών γυναικών και γενικότερα θηλυκοτήτων από άνδρες λόγω των έμφυλων στερεοτύπων και των πατριαρχικών αντιλήψεων εξουσίας του ανδρικού φύλου. Πρόκειται για έναν όρο που έρχεται να αποκαλύψει την σεξιστική πλευρά του φαινομένου, αφού οι γυναίκες δολοφονούνται επειδή ακριβώς είναι γυναίκες, φανερώνοντας παράλληλα με αυτόν τον τρόπο πως από τη σκοπιά ενός συστήματος ταξινόμησης και εξουσιαστικών σχέσεων το γυναικείο φύλο θεωρείται κατώτερο και εξουσιάζεται από το ανδρικό (Kofou, Kouta, Pavlou, Shakou, 2021).

Το φεμινιστικό κίνημα σε συνδυασμό με το αυξημένο ενδιαφέρον των ατόμων για ζητήματα που σχετίζονται με το φύλο είναι αυτά που τελικά συνέβαλαν στη διάδοση του όρου στην κοινωνία και στην αποδοχή του από αυτή. Όμως, ο όρος δεν φαίνεται να φέρει την ίδια αποδοχή σε θεσμικό επίπεδο, καθώς η κατοχύρωση του αποτελεί ένα θέμα που έχει εγείρει αντίλογο (Χατζηκώστα, 2022).

Αναφορά σε παγκόσμιο επίπεδο

Κατά τον Wolfe (2020), το γεγονός ότι σε παγκόσμιο επίπεδο ο όρος «γυναικοκτονία» έχει αναγνωριστεί νομικά από το 2007 σε δεκαπέντε χώρες, αλλά και η χρήση του όρου από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών αποδεικνύουν την αποδοχή του όρου και της ύπαρξης του φαινομένου. Στις χώρες που έχουν κατοχυρώσει νομικά τον όρο συγκαταλέγονται οι εξής: ο Καναδάς, η Νότια Αφρική και κράτη της Λατινικής Αμερικής, όπως η Χιλή, το Μεξικό, η Γουατεμάλα, το Ελ Σαλβαδόρ κ.α. Η θετική στάση των κρατών της Λατινικής Αμερικής απέναντι στην θεσμοθέτηση του όρου έγκειται στο γεγονός ότι δεκατέσσερις χώρες της Λ. Αμερικής βρίσκονται ανάμεσα στις είκοσι – πέντε χώρες με τις περισσότερες γυναικοκτονίες.

Σύμφωνα με την πλατφόρμα Evidence and Lessons from Latin America, όπως αναφέρεται στην Χατζηκώστα (2022), ο όρος «γυναικοκτονία» λοιπόν εντάσσεται στον Ποινικό Κώδικα των κρατών αυτών και χαρακτηρίζεται ως «επιβαρυντική περίπτωση ανθρωποκτονίας». Η πράξη αυτή έφερε αλλαγές στο σύστημα

δικαιοσύνης, αφού κατέστησε ευκολότερο στις αρχές να αναγνωρίζουν τις γυναικοκτονίες και να θέσουν αυστηρότερες ποινές ή και ειδικές κυρώσεις. Παράλληλα, μέσω της νομικής κατοχύρωσης του όρου κατάφεραν να σχηματιστούν μηχανισμοί, δομές και πρωτόκολλα για την καλύτερη προσέγγιση και αντιμετώπιση του φαινομένου και να εκπαιδευτούν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς. Τέλος, αποτέλεσε μια νομική πράξη που αύξησε την εμπιστοσύνη του γυναικείου φύλου απέναντι στο σύστημα δικαιοσύνης της εκάστοτε χώρας, κινητοποίησε τις γυναίκες που έχουν δεχθεί βία να ζητούν δικαίωση κι έτσι σιγά σιγά περιορίστηκαν περιστατικά έμφυλης βίας και γυναικοκτονίας.

Ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το 2012 στο Συμπόσιο των Ηνωμένων Εθνών στην Βιέννη, η «γυναικοκτονία» ορίστηκε ως η δολοφονία γυναικών και κοριτσιών λόγω του φύλου τους. Το 2017 το Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων υιοθετεί τον παραπάνω ορισμό, ο οποίος περιλαμβάνει τη δολοφονία μιας γυναίκας ως αποτέλεσμα άσκησης βίας από ερωτικό σύντροφο, τον βασανισμό και τη δολοφονία γυναίκας ως αποτέλεσμα μισογυνισμού, τη δολοφονία γυναικών και κοριτσιών για λόγους τιμής, τη στοχευμένη δολοφονία γυναικών και κοριτσιών στο πλαίσιο ένοπλων συγκρούσεων, δολοφονίες γυναικών από συμμορίες και οργανωμένες εγκληματικές ομάδες και εμπόρους ναρκωτικών, καθώς και δολοφονίες γυναικών και κοριτσιών εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού τους και της ταυτότητας φύλου, τη βρεφοκτονία και εμβρυοκτονία βασισμένη στην επιλογή φύλου, όπως και περιπτώσεις «γυναικοκτονίας» οι οποίες συνδέονται με τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων (Economical and Social Council, 2013).

Ως προς το ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο, το 2014 τέθηκε σε ισχύ η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας, γνωστή και ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, την οποία υπέγραψε το 2017 η Ευρωπαϊκή Ένωση και αποτελεί το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο κατά της έμφυλης βίας (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2019). Παράλληλα, η Επιτροπή των Δικαιωμάτων των Γυναικών και της Ισότητας των Φύλων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κάλεσε τα κράτη να προχωρήσουν στην νομική αναγνώριση του όρου «γυναικοκτονία» ως την δολοφονία κάθε γυναίκας λόγω του φύλου της και να αναπτύξουν ένα νομικό πλαίσιο για την

αντιμετώπιση του φαινομένου (Μαροπούλου, 2021). Έτσι, ενώ ο όρος φαίνεται να αναγνωρίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο¹⁸ και το Συμβούλιο της Ευρώπης, κανένα κράτος δεν έχει προχωρήσει στην νομική κατοχύρωση του όρου, αν και ορισμένες χώρες αναγνωρίζουν τα έμφυλα κίνητρα. Εξαιρέση αποτελεί η Κύπρος που θέσπισε με νόμο το ποινικό αδίκημα της γυναικοκτονίας (EIGE, 2017).

Το εθνικό νομικό πλαίσιο

Όπως είδαμε στις ευρωπαϊκές χώρες έτσι και στην Ελλάδα, δεν έχει πραγματοποιηθεί η νομική κατοχύρωση του όρου «γυναικοκτονία», ούτε έχει θεσπιστεί σαν ειδική κατηγορία εγκλήματος, αφού νομικά δεν έχουν καθοριστεί οι λόγοι που μια δολοφονία γυναίκας διαφέρει από το έγκλημα της ανθρωποκτονίας (Καλούτσου, 2020). Για την προστασία των γυναικών από την ενδοοικογενειακή βία η Ελλάδα προχώρησε στην υπογραφή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης το 2018 (Νόμος 4531/2018). Το 2019 ακολουθεί ο σχηματισμός ενός θεσμικού πλαισίου για την ισότητα και την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών (Ν. 4604/2019).

Σε εθνικό επίπεδο, οι δολοφονίες των γυναικών εντάσσονται στα εγκλήματα κατά της ζωής και ειδικότερα στην ανθρωποκτονία με δόλο. Σύμφωνα με το άρθρο 63 του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα (Νόμος 4855/2021) η ανθρωποκτονία με δόλο τιμωρείται με ισόβια κάθειρξη, ενώ αν το έγκλημα πραγματοποιήθηκε εν βρασμώ ψυχής τιμωρείται με κάθειρξη. Το άρθρο αυτό ήρθε ως τροποποίηση του άρθρου 299 (Νόμος 4619/2019), στο οποίο η ανθρωποκτονία με δόλο τιμωρούνταν με ισόβια κάθειρξη ή πρόσκαιρη τουλάχιστον δέκα ετών, ενώ σε περίπτωση που τελέστηκε εν βρασμώ ψυχής με κάθειρξη. Στον ίδιο νόμο σύμφωνα με άρθρο 82Α αν το έγκλημα κατά του θύματος έγινε λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, το πλαίσιο ποινής μπορεί να αυξηθεί. Πλέον όμως μετά την τροποποίηση η ποινή είναι μία.

Στην Ελλάδα τα εγκλήματα που αναγράφονται στον Ποινικό Κώδικα είναι ουδετερόφyla (δεν γίνεται διάκριση σε γυναίκες και άνδρες), χωρίς να υπάρχουν

---

¹⁸ Το 2007 δημοσιεύτηκε μια έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τις γυναικοκτονίες με τίτλο «Δολοφονίες γυναικών (γυναικοκτονίες) στην Κεντρική Αμερική και το Μεξικό και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην καταπολέμηση αυτού του φαινομένου» (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2007).

επιμέρους ειδικές κατηγορίες με εξαίρεση την εγκληματική πράξη της παιδοκτονίας (Καλούτσου, 2020). Ο Υπουργός Δικαιοσύνης σε μια συνέντευξη του τοποθετείται απέναντι στις γυναικοκτονίες και το ενδεχόμενο μιας νομικής κατοχύρωσης και αναφέρει πως: «Η ανθρώπινη ζωή είναι το υπέρτατο έννομο αγαθό και το ποινικό μας σύστημα οφείλει να την προστατεύει απόλυτα και αδιαπραγμάτευτα. Σε επίπεδο καταστολής πρωταρχικός στόχος της κυβέρνησης είναι να διασφαλίσει ότι η ανθρωποκτονία εναντίον οποιουδήποτε στρέφεται θα τιμωρείται με την αυστηρότερη των ποινών. Στο ποινικό δικαστικό μας σύστημα αυτή είναι η ποινή της ισοβίου καθείρξεως, η οποία στο σχέδιο του Ποινικού Κώδικα που θα ψηφιστεί το αμέσως επόμενο διάστημα, θα αποτελεί την μία και μοναδική προβλεπόμενη ποινή για το αδίκημα της ανθρωποκτονίας» (Κουροκόη, 2021).

Συζητήσεις για μια νομική κατοχύρωση του όρου. Τι θα σήμαινε μια νομική αναγνώριση;

Ο όρος «γυναικοκτονία» και η νομική αναγνώριση του έχει αποτελέσει θέμα συζητήσεων, αποκτώντας τόσο υπερασπιστές όσο και «πολέμιους». Ένας συλλογισμός που υιοθετούν όσοι διαφωνούν με την αναγνώριση του όρου σε θεσμικό επίπεδο είναι πως μία τέτοια πράξη θα ήταν σεξιστική, αφού διαχωρίζει τις γυναίκες από τους υπόλοιπους ανθρώπους (Διοτίμα, 2019). Κάτι τέτοιο αναιρεί τις συνταγματικά κατοχυρωμένες αρχές της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου (Άρθρο 4 του Συντάγματος και άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.).

Η Γαλλία κράτησε αρνητική στάση στο ενδεχόμενο μιας πιθανής νομικής κατοχύρωσης του όρου «γυναικοκτονία» και στάθηκε σε τέσσερα επιχειρήματα (Μαροπούλου, 2020).

1. Η εισαγωγή του όρου στα νομικά κείμενα είναι περιττή και μόνο συμβολικής σημασίας, καθώς τέτοιου είδους εγκλήματα περιγράφονται ήδη στον Ποινικό Κώδικα της χώρας για την αντιμετώπιση τους.
2. Ο όρος αντιτίθεται σε τρεις κατοχυρωμένες αρχές: την αρχή της καθολικότητας των νόμων, την αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου και την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου.

3. Παράλληλα, θέτει τις γυναίκες σε μια κατηγορία που χρειάζεται ειδική μεταχείριση και πρόσθετα δικαιώματα έναντι των ανδρών, λόγω της ευαλωτότητας της.
4. Τέλος, θεωρούν τον ορισμό της γυναικοκτονίας γενικό και αόριστο για τα νομικά δεδομένα, αφού δεν περιγράφει με λεπτομέρεια το ποινικό αδίκημα της γυναικοκτονίας, αφήνοντας έτσι νομικά κενά και δυσκολεύοντας τον κολασμό της πράξης και την απονομή της δικαιοσύνης.

Ορισμένα από τα αντεπιχειρήματα που ακούστηκαν τόσο ως απάντηση στην θέση της Γαλλίας όσο και γενικότερα αφορούν (Μαροπούλου, 2020):

1. Στην συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή «κανένα έγκλημα δίχως νόμο», η οποία καταπατάται με την άρνηση συμπερίληψης του όρου στα νομικά κείμενα.
2. Η νομική κατοχύρωση του όρου δεν αποτελεί διάκριση σχετικά με την έμφυλη ταυτότητα θύτη – θύματος και ο όρος δεν αποτελεί το αντώνυμο της ανδροκτονίας.
3. Για τον σεβασμό της αρχής της ισότητας είναι απαραίτητο να περιγραφούν νομικά νέες μορφές εγκλημάτων, καθώς μέχρι σήμερα συντηρούνται έμφυλες διακρίσεις στον βωμό της ισότιμης δικαιοσύνης για όλους και όλες.
4. Ως προς την συμβολική σημασία μιας νομικής κατοχύρωσης απαντούν πως η μη αναγνώριση του όρου, που συντελεί και στην διαιώνιση του, αποτελεί καταστρατήγηση της υποχρέωσης του κράτους για την εξάλειψη των έμφυλων διακρίσεων.

Η περιγραφή του εγκλήματος της γυναικοκτονίας θα συμβάλει στην φανέρωση του φαινομένου και κατά συνέπεια στην διερεύνηση των παραγόντων που το γεννούν, ώστε να επιτευχθεί η συνολική αντιμετώπιση του. Επιπλέον, με την αναγνώριση του όρου καθίσταται ευκολότερη η καταγραφή των περιστατικών ως γυναικοκτονίες, αλλά και η σωστή αντιμετώπιση του από το σύστημα δικαιοσύνης (Διοτίμα, 2019). Τέλος, η νομική αναγνώριση της γυναικοκτονίας είναι ένα βήμα που οφείλει να υλοποιηθεί, καθώς σύμφωνα με την Σιμόν ντε Μποβουάρ ««το να ονοματίζει κανείς, σημαίνει να αποκαλύπτει και το να αποκαλύπτει σημαίνει πως ήδη δρα» (Μαροπούλου, 2020).

Κεφάλαιο 4 : Η Κοινωνική Εργασία και ο ρόλος της στην πρόληψη του φαινομένου της γυναικοκτονίας.

Το φαινόμενο των γυναικοκτονιών συνδέεται με τις αρχές και τις αξίες της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον ορισμό της Διεθνούς Ένωσης Ομοσπονδίας Κοινωνικών Λειτουργών (IFSW, 2014), η προάσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και η προαγωγή της κοινωνικής δικαιοσύνης συνιστούν τους ακρογωνιαίους λίθους της κοινωνικής εργασίας. Παράλληλα, βάσει της Διάσκεψης Κορυφής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στη Βιέννη το 1993, επισημαίνεται ότι τα δικαιώματα των γυναικών αποτελούν ανθρώπινα δικαιώματα και ως εκ τούτου, σύμφωνα με το άρθρο 3 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όπως παρουσιάζεται στην επίσημη ιστοσελίδα της Διεθνούς Αμνηστίας (2022), η αφαίρεση της ζωής των γυναικών αποτελεί καταπάτηση του ανθρώπινου δικαιώματος στη ζωή.

Η συσχέτιση της επιστήμης της κοινωνικής εργασίας και του φαινομένου των γυναικοκτονιών γίνεται επίσης αντιληπτή και μέσα από τον Κώδικα Δεοντολογίας όπως έχει διαμορφωθεί από τον ΣΚΛΕ(2018). Πιο συγκεκριμένα, το φαινόμενο χρήζει διερεύνησης, καθώς οι γυναίκες λόγω του φύλου τους βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός σύμφωνα με τα σχετικά άρθρα, του ΣΚΛΕ (2018) και του IFSW (2018) χρειάζεται να καταπιάνεται ενεργά με τις καταπιεσμένες ομάδες, καθώς και να αγωνίζεται ενάντια σε κάθε διάκριση που γίνεται με βάση το φύλο. Ταυτόχρονα, ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός οφείλει να καταπιαστεί με το συγκεκριμένο κοινωνικό πρόβλημα, βρίσκοντας πιθανούς τρόπους παρέμβασης σε επίπεδο πρόληψης, καθώς «υποχρεούται να προάγει την ευημερία της κοινωνίας γενικότερα».

Η Κοινωνική Εργασία δραστηριοποιείται μέσω επίσημων φορέων στην πρόληψη της έμφυλης βίας σε τρία βασικά επίπεδα. (Χατζηφωτίου, 2016) Αρχικά, στο πρωτογενές επίπεδο οργανώνει προγράμματα που αποσκοπούν στη μείωση της έμφυλης βίας μέσω της ανάδειξης της ως μη αποδεκτή συμπεριφορά και ως καταπάτηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Τα προγράμματα αυτά εστιάζουν στις σχέσεις των δύο φύλων, στην καλύτερη δυνατή ανάληψη του γονεϊκού ρόλου, στη νομική προστασία

της οικογένειας και στον αντικειμενικότερο τρόπο προβολής των περιστατικών κακοποίησης από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Στο δευτερογενές επίπεδο, εφαρμόζονται προγράμματα με αποδέκτες άτομα ή ομάδες ατόμων που θεωρείται ότι είναι πιθανότερο να διαπράξουν κακοποίηση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το πρόγραμμα της ποινικής διαμεσολάβησης, το οποίο στοχεύει αφενός στην προστασία του θύματος και αφετέρου στην ανάπτυξη των κατάλληλων δεξιοτήτων και νοοτροπιών ώστε ο θύτης να μην επαναλάβει τη συντροφική βία (Χατζηστυλιανού, 2023).

Στο τριτογενές επίπεδο, αναπτύσσονται προγράμματα στα πλαίσια της ενδυνάμωσης του θύματος και της διαχείρισης των τραυμάτων της κακοποίησης, ώστε να ανακτήσει τη λειτουργικότητα του.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, υπάρχουν δύο επίπεδα πρόληψης στα οποία μπορεί να δραστηριοποιηθεί ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός όταν εργάζεται στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας (Παπαδακάκη, 2011). Αρχικά, στην πρωτοβάθμια πρόληψη ο/η επαγγελματίας υγείας χρησιμοποιεί στρατηγικές πρόληψης των συμπτωμάτων. Αναλυτικότερα, σε συνεργασία με κοινοτικούς φορείς, οργανώνει και εφαρμόζει προγράμματα ευαισθητοποίησης της κοινωνίας με στόχο την κατανόηση των επιπτώσεων της κακοποίησης.

Έπειτα, στη δευτεροβάθμια πρόληψη αξιοποιεί εργαλεία και τεχνικές για την πρόωρη αναγνώριση της κακοποίησης. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός συνεργάζεται με όλα τα μέλη της διεπιστημονικής ομάδας, ενώ ταυτόχρονα προσπαθεί να edραιώσει μία σχέση εμπιστοσύνης με την εξυπηρετούμενη, τονίζοντας τη συνεχή διαθεσιμότητα του. Παράλληλα, παρέχει ενημερωτικό υλικό, το οποίο αφορά φορείς που σχετίζονται με το φαινόμενο της έμφυλης βίας.

Καθότι η γυναικοκτονία αποτελεί την έσχατη μορφή της έμφυλης βίας, στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας θα μπορούσαν να εφαρμοστούν ορισμένες προτάσεις για την βελτίωση της άσκησης του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού στον τομέα της συντροφικής κακοποίησης. Αυτές οι προτάσεις θα μπορούσαν να αποβούν καθοριστικές για τον περιορισμό του φαινομένου των γυναικοκτονιών. Σύμφωνα με την Παπαδακάκη (2011), αυτό μπορεί να επιτευχθεί με πέντε τρόπους :

1) Προπτυχιακή εκπαίδευση φοιτητών κοινωνικής εργασίας σε σχέση με τις μορφές της κακοποίησης, τις επιπτώσεις της και τις δεξιότητες που απαιτούνται για την αντιμετώπιση της. Κομβικό σημείο αποτελεί η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη μέσω εργαστηριακών ασκήσεων σε αντίστοιχους φορείς, καθώς μέσω αυτής θα έχουν την δυνατότητα να ανακαλύψουν αρνητικές στάσεις και στερεότυπα που έχουν έναντι των κακοποιημένων γυναικών (Bryant&Spencer, 2003, Glicketal 2002, Locke&Richman 1999, Sakalli 2001)

2) Δημιουργία διεπιστημονικού πρωτοκόλλου για την αντιμετώπιση της κακοποίησης, ώστε να είναι ξεκάθαρα τα βήματα φροντίδας της κακοποιημένης γυναίκας καθώς και οι αρμοδιότητες του εκάστοτε επαγγελματία που εμπλέκεται στο συγκεκριμένο ζήτημα

3) Συνεχή επιμόρφωση κοινωνικών λειτουργών, ώστε να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους καθώς και να ενημερώνονται για τις νεότερες επιστημονικές εξελίξεις σε ό,τι αφορά την συντροφική κακοποίηση. Η συγκεκριμένη ενέργεια κρίνεται απαραίτητη καθώς έρευνες έχουν δείξει ότι η γνώση των επαγγελματιών υγείας σχετικά με την έμφυλη κακοποίηση είναι ελάχιστη (Matthews – Hendricks 1991, Morbidity and Mortality Weekly Report 1989, Tidenetal, 1994)

4) Βελτίωση των εργασιακών συνθηκών, μέσω δημιουργίας κατάλληλων ιδιωτικών χώρων για συνεντεύξεις και διασφάλισης του πληροφοριακού απορρήτου. Παράλληλα, σημαντικό κρίνεται η δημιουργία υποστηρικτικών δομών ώστε να είναι εφικτή η διασύνδεση της εξυπηρετούμενης με κοινοτικούς φορείς που θα μπορούν να καλύψουν τις πολλαπλές ανάγκες της.

5) Δημιουργία και αξιοποίηση κατάλληλων εργαλείων ανίχνευσης όπως HITS (Sherin et al, 1998), PVS (Feldhaus et al, 1997), WEB (Coker et al, 2001), WAST (Brown et al, 1996), AAS (McFarlane et al, 1992), CAADA – DASH (Bewley&Welch, 2017). Επιπλέον, σημαντική κρίνεται η δημιουργία εμπεριστατωμένων δελτίων καταγραφής του εκάστοτε περιστατικού στο οποίο θα διαφαίνονται αναλυτικά οι πληροφορίες του κοινωνικού ιστορικού καθώς και το σχέδιο αντιμετώπισης της συντροφικής βίας.

Πέρα από τα παραπάνω, ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος (ΣΚΛΕ, 2022) που εκπροσωπεί όλους τους επαγγελματίες της Ελλάδας και φροντίζει για την

προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων καταπιάστηκε ενεργά με το ζήτημα των γυναικοκτονιών. Έτσι, λόγω της ραγδαίας αύξησης των γυναικοκτονιών αλλά και των περιστατικών έμφυλης βίας, ο ΣΚΛΕ προέβη σε ορισμένες προτάσεις όπως :

- Υποστήριξη των θυμάτων κακοποίησης από τους αρμόδιους φορείς εκτελώντας το υποχρεωτικό πρωτόκολλο ενεργειών.
- Στήριξη των Συμβουλευτικών Κέντρων γυναικών και ενίσχυση των υπηρεσιών που προσφέρονται με στόχο τις άμεσες παρεμβάσεις των επαγγελματιών.
- Διεύρυνση των Συμβουλευτικών Κέντρων σε όλους τους Δήμους της Ελλάδας, ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση των θυμάτων έμφυλης βίας. Η Ελλάδα διαθέτει συνολικά 332 δήμους ενώ τα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών ανέρχονται μόλις στα 44.
- Δημιουργία ξενώνων φιλοξενίας και εφαρμογή προγραμμάτων ώστε να δοθεί η ευκαιρία στα θύματα να διαχειριστούν τις επιπτώσεις της βίας και να επανέλθουν σε ένα σταθερό ρυθμό ζωής. Στην Ελλάδα υπάρχουν 18 ξενώνες που λειτουργούν σε διάφορους δήμους της Ελλάδας και ένας ξενώνας από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ).
- Επάνδρωση όλων των Πρωτοβάθμιων Κοινωνικών Υπηρεσιών για την διαχείριση των περιστατικών βίας χωρίς την υπερφόρτωση των επαγγελματιών υγείας που εργάζονται στις υπηρεσίες.
- Πρόσληψη Κοινωνικών Λειτουργών στο τομέα της δικαιοσύνης.
- Κατάλληλη εκπαίδευση των αστυνομικών αρχών αλλά και όλων των επαγγελματιών και φορέων που είναι αρμόδιοι για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση περιστατικών έμφυλης βίας.
- Αντιμετώπιση κοινωνικών και οικονομικών δυσκολιών των θυμάτων όταν αυτά αποφασίσουν να απομακρυνθούν από το βίαιο περιβάλλον, ώστε να μην αναγκαστούν να επιστρέψουν σε αυτό.
- Δημιουργία προγραμμάτων και φορέων που θα παρακολουθούν τους δράστες σε εντατική βάση.
- Δημιουργία και εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης, ενδυνάμωσης και ενημέρωσης για την ενδοοικογενειακή βία, με στόχο να ευαισθητοποιηθεί η κοινωνία.

- Προστασία των θυμάτων κακοποίησης σε οποιοδήποτε επίπεδο κριθεί απαραίτητο, όταν καλούνται να μιλήσουν αλλά ταυτόχρονα απειλείται από τη θυματοποίηση, λόγω της αδυναμίας του θεσμικού συστήματος να ανταποκριθεί στις συγκεκριμένες συνθήκες.

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

5. Μεθοδολογία της Έρευνας

Σκοπός της μελέτης

Πρωταρχικός σκοπός της μελέτης αποτελεί η διερεύνηση των απόψεων των τελειόφοιτων φοιτητών/τριών του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου για τα αίτια των γυναικοκτονιών. Σημασία δόθηκε στο αν γίνεται αντιληπτή η έμφυλη διάσταση του συγκεκριμένου κοινωνικού φαινομένου αλλά και στις ενέργειες που μπορούν να πραγματοποιηθούν στο επίπεδο της πρόληψης. Στη συνέχεια, οι φοιτητές/τριες ερωτήθηκαν αν και σε ποιο βαθμό έχουν επηρεαστεί οι απόψεις τους κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στο Τμήμα της κοινωνικής εργασίας.

Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων ή υποθέσεων

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε είναι ο τρόπος με τον οποίο οι ερωτώμενοι/ες αντιλαμβάνονται τον όρο «γυναικοκτονία» και την έμφυλη διάσταση του αλλά και αν πιστεύουν ότι διαφοροποιείται από το όρο «ανθρωποκτονία».

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα της εργασίας αφορούσε τις αντιλήψεις των ερωτώμενων σχετικά με το ποιες είναι οι κυριότερες αιτίες των γυναικοκτονιών. Σκοπός αυτού του ερευνητικού ερωτήματος ήταν να γίνει κατανοητό το ποιες είναι οι απόψεις κάθε φοιτητή/τριας σχετικά με το τι ωθεί έναν άνδρα στην διάπραξη της γυναικοκτονίας.

Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα στο οποίο κλήθηκαν να απαντήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες αφορά τις απόψεις τους σχετικά με το πώς μπορεί να περιοριστεί ή και να εξαλειφθεί το φαινόμενο της γυναικοκτονίας. Στην ουσία, οι φοιτητές/τριες παρήθεσαν τις προσωπικές τους σκέψεις /προτάσεις σχετικά με μέτρα τα οποία μπορούν να ληφθούν ώστε να προληφθεί ή και να αντιμετωπιστεί η εμφάνιση του φαινομένου αυτού.

Τέλος, το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα της εργασίας σχετιζόταν με το αν και πώς αισθάνονται οι φοιτητές/τριες ότι οι σπουδές τους στο συγκεκριμένο Τμήμα έχουν διαφοροποιήσει τον τρόπο με τον οποίο έχουν διαμορφωθεί οι απόψεις τους γύρω από το συγκεκριμένο ζήτημα που μελετάται

Δείγμα

Πεδίο έρευνας αποτέλεσε το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου, ενώ το δείγμα απαρτίστηκε από τελειόφοιτους/ες (τέταρτο έτος και άνω) φοιτητές/τριες του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας.

Για την συμμετοχή στη συγκεκριμένη έρευνα, πραγματοποιήθηκε κάλεσμα των τελειόφοιτων στο Facebook, στην διαδικτυακή κοινότητα του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας «ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ. – Σ.Ε.Υ. – Τμ. Κοινωνικής Εργασίας (Ηράκλειο Κρήτης)» δίνοντας την δυνατότητα για διά ζώσης ή εξ αποστάσεως συνεντεύξεις.

Ο αριθμός του δείγματος είναι τριάντα (30) φοιτητές/τριες. Τα άτομα ενημερώθηκαν σχετικά με τον σκοπό της έρευνας και διασφαλίστηκε η ανωνυμία τους, υπογράφοντας ένα έντυπο συναίνεσης, το οποίο εκτός από την ανωνυμία τους, διασφάλιζε και την συναίνεσή τους στην μαγνητοφώνηση των συνεντεύξεών τους. Στον πίνακα 1 φαίνονται τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1	ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΙ	ΗΛΙΚΙΑ	ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΦΥΛΟ	ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ
	1	25	4 ^ο	ΑΝΔΡΑΣ	ΑΘΗΝΑ/ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
	2	22	4 ^ο	ΑΝΔΡΑΣ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	3	22	4 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	4	22	4 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	5	24	4 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	6	23	4 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΘΗΝΑ/ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
	7	22	4 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΘΗΝΑ/ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
	8	22	4 ^ο	ΑΝΔΡΑΣ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	9	22	4 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΘΗΝΑ/ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
	10	22	4 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	11	22	4 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	12	22	4 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΘΗΝΑ/ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
	13	24	6 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΘΗΝΑ/ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
	14	23	5 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	15	23	6 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	16	22	5 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	17	22	5 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΘΗΝΑ/ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
	18	23	5 ^ο	ΑΝΔΡΑΣ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	19	22	5 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	20	22	5 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	21	35	5 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	22	23	6 ^ο	ΑΝΔΡΑΣ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	23	23	5 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	24	22	5 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΘΗΝΑ/ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
	25	22	5 ^ο	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΘΗΝΑ/ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1	26	22	5°	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	27	22	5°	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΑΘΗΝΑ/ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
	28	22	5°	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	29	57	5°	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ
	30	23	5°	ΓΥΝΑΙΚΑ	ΕΠΑΡΧΙΑ

Στην ερώτηση σχετικά με την συστηματική παρακολούθηση των μαθημάτων, οι απαντήσεις φαίνονται στον πίνακα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2	ΣΥΝΟΛΟ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ	ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	ΜΕΡΙΚΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	ΚΑΘΟΛΟΥ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ
	30	12	9	4	5

Συλλογή δεδομένων – Ερευνητική μέθοδος

Επιλέχθηκε η ποιοτική προσέγγιση για την πραγματοποίηση της έρευνας ενώ η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με ημι- δομημένες συνεντεύξεις. Το συγκεκριμένο είδος συνέντευξης επιλέχθηκε, καθώς σύμφωνα με τον Fielding (1993) δίνει τη δυνατότητα στους ερευνητές να έχουν έναν βασικό σκελετό ερωτήσεων και παράλληλα να είναι ευέλικτοι στη σειρά με την οποία τις διατυπώνουν, προκειμένου να αναφερθούν και σε θέματα εκτός λίστας σε περίπτωση που κριθεί αναγκαίο. Ταυτόχρονα, και οι ίδιοι οι συνεντευξιαζόμενοι/ες μπορούν να εκφράσουν τις πεποιθήσεις τους ελεύθερα, έχοντας τη δυνατότητα να επιχειρηματολογήσουν.

Η συλλογή ποιοτικών δεδομένων είναι μια πολύπλευρη διαδικασία με τέσσερα διακριτικά χαρακτηριστικά: (α) ο σκοπός είναι μια όσο το δυνατόν πιο πλούσια περιγραφή του πραγματικού πλαισίου της έρευνας (β) τα συγκεκριμένα δεδομένα που θα συλλεχθούν δεν είναι γνωστά εκ των προτέρων (γ) χρησιμοποιείται μια ποικιλία μεθόδων συλλογής δεδομένων και (δ) τα δεδομένα χαρακτηρίζονται από υποκειμενικότητα καθώς βασίζονται στις απόψεις των συμμετεχόντων/ουσών. ((Παπαϊωάννου, Α., Θεοδωράκης, Γ., & Γούδας, Μ., 2003)

Οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν αποτελούνταν από τέσσερις διαφορετικούς άξονες:

- κοινωνικό – δημογραφικά στοιχεία
- γνώσεις και απόψεις των ερωτώμενων για την χρήση του όρου γυναικοκτονία
- γνώσεις και απόψεις των ερωτώμενων για το φαινόμενο της γυναικοκτονίας και το τι μπορεί να γίνει σε επίπεδο πρόληψης

- ο πιθανή επιρροή των σπουδών στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας στην διαμόρφωση των γνώσεων και απόψεων τους σχετικά με το συγκεκριμένο κοινωνικό φαινόμενο, όπως οι ερωτώμενοι/ες το αξιολογούν

Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων

Για την ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσω των συνεντεύξεων, χρησιμοποιήθηκε η θεματική ανάλυση και το υλικό των συνεντεύξεων κατηγοριοποιήθηκε σε θεματικούς άξονες. Χρησιμοποιήθηκαν τα πέντε στάδια της θεματικής ανάλυσης σύμφωνα με τους Braun, V. & Clarke, V. (2006). Αρχικά, μετά τη διεξαγωγή κάθε συνέντευξης ακολούθησε η προσεκτική και επί λέξη καταγραφή των λεγομένων των ερωτώμενων. Έπειτα, έγινε προσεκτική ανάγνωση και λεπτομερής μελέτη των δεδομένων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις, ώστε οι ερευνητές/τριες να αποκτήσουν πλήρη εικόνα για αυτά και να γίνει συγκέντρωση των δεδομένων που αντιστοιχούν στα ερευνητικά ερωτήματα. Στη συνέχεια, αφού έγινε η κατανόηση των δεδομένων, πραγματοποιήθηκε το στάδιο της κωδικοποίησης. Οι ερευνητές/τριες ερμήνευσαν τα δεδομένα που έχουν λάβει και τα αντιστόχησαν σε εννοιολογικούς προσδιορισμούς. Τέταρτο στάδιο της θεματικής ανάλυσης που ακολουθεί αποτελεί η μετάβαση από τους εννοιολογικούς προσδιορισμούς σε θέματα, δηλαδή έγινε επιλογή συγκεκριμένων αποσπασμάτων από τα λεγόμενα των ερωτώμενων που απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα. Τέλος, αφού είχαν διατυπωθεί τα θέματα, έγινε παράθεση των αποσπασμάτων από τις συνεντεύξεις με σκοπό να τεκμηριωθούν τα ευρήματα μας.

Δυσκολίες

Κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας μελέτης δεν εμφανίστηκε κάποια δυσκολία. Οι φοιτητές/τριες έδειξαν ενδιαφέρον για το θέμα της πτυχιακής εργασίας επιθυμώντας να εμπλακούν στη διαδικασία των συνεντεύξεων και η απόσταση δεν αποτέλεσε πρόβλημα καθώς χρησιμοποιήθηκαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Συγκεκριμένα, τρεις συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν δια ζώσης, ενώ οι υπόλοιπες υλοποιήθηκαν μέσω βιντεοκλήσης από την πλατφόρμα του Facebook.

Ηθικά ζητήματα

Πριν την διεξαγωγή των συνεντεύξεων, οι ερευνητές/τριες ενημέρωσαν τους συμμετέχοντες/ουσες σχετικά με το στόχο, το λόγο και το περιεχόμενο της έρευνας. Συμφωνήθηκε με τον καθένα/μία ξεχωριστά ο τόπος, ο χρόνος, η διάρκεια και το μέσο καταγραφής της εκάστοτε συνάντησης. Οι ερευνητές/τριες εξασφάλισαν τη συγκατάθεση τους συγκεντρώνοντας τα έντυπα συναίνεσης από τους συνεντευξιζόμενους/νες, τα οποία από την αρχή συμφωνήθηκε να υπογραφούν.

Για την ορθή δεοντολογικά πραγματοποίηση της έρευνας, κρίθηκε απαραίτητη η εχεμύθεια και η ανωνυμία των συμμετεχόντων/ουσών της. Η διασφάλιση της εμπιστευτικότητας αποτέλεσε ηθική δέσμευση των φοιτητών/τριών που πραγματοποίησαν την έρευνα (Καλλινικάκη, 2010).

6. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων

6.1. Θεματική ανάλυση αποτελεσμάτων

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης περιεχομένου των συνεντεύξεων. Τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα αναφέρονται ως ερωτώμενος/ή 1,2 κλπ., για τη διασφάλιση της ανωνυμίας τους.

Λόγοι επιλογής τμήματος κοινωνικής εργασίας

Στη διάρκεια των συνεντεύξεων με τους φοιτητές και τις φοιτήτριες που συμμετείχαν στην έρευνα αναδείχθηκαν οι λόγοι για τους οποίους ο καθένας επέλεξε την Κοινωνική Εργασία ως το αντικείμενο σπουδών του. Σε αυτή την ερώτηση οι απαντήσεις φάνηκαν αρχικά να ποικίλουν, όμως έπειτα από μια ανασκόπηση των απαντήσεων δημιουργήθηκαν τέσσερις βασικές ευρύτερες κατηγορίες λόγων που οι συμμετέχουσες και οι συμμετέχοντες επέλεξαν την Κοινωνική Εργασία: η επίδοση στις Πανελλήνιες εξετάσεις, το αντικείμενο της Κοινωνικής Εργασίας ως εφαρμοσμένη κοινωνική επιστήμη, η συνάφεια του αντικειμένου της Κοινωνικής Εργασίας με εκείνο της Ψυχολογίας και η επιλογή του τμήματος ως δεύτερο πτυχίο για την εξειδίκευση ενός πρώτου πτυχίου.

Ειδικότερα, μεγάλη μερίδα των φοιτητών και φοιτητριών οδηγήθηκαν στην Κοινωνική Εργασία παρότι δεν αποτελούσε πρώτη τους επιλογή, λόγω της επίδοσης τους στις Πανελλήνιες εξετάσεις, ενώ στην επιλογή αυτή συνέβαλε και η συνάφεια του αντικειμένου με την Ψυχολογία, που για πολλούς αποτελούσε την πρώτη τους επιλογή.

«Εε κοίτα για να είμαι ειλικρινής εε εγώ πήγαινα για ψυχολογία δεν έγραψα καλά μου είπαν ρε παιδί μου ότι η κοινωνική εργασία είναι μία πολύ καλή επιλογή εεμ οπότε είπα οκ θα μπω κοινωνική εργασία» (ερωτώμενη 4)

«Εεε αρχικά η πρώτη μου επιλογή ήταν να περάσω Ψυχολογία..λόγω όμως των πανελληνίων δεν έγραψα τα μόρια που απαιτούνται οπότε είπα να δοκιμάσω την Κοινωνική Εργασία σαν παραπλήσιο κομμάτι». (ερωτώμενη 15)

Εξίσου πολλές / πολλοί ήταν και οι συμμετέχουσες / συμμετέχοντες που έπειτα από διερεύνηση επέλεξαν συνειδητά το τμήμα, λόγω του αντικειμένου του που θέτει στο

κέντρο του τον άνθρωπο, ασχολείται με τα διάφορα κοινωνικά φαινόμενα, αλλά και παρεμβαίνει για την υποστήριξη των ανθρώπων.

«Εεεε διότι ήθελα να ασχοληθώ με κάτι ανθρωποκεντρικό εεε που στόχο να έχει ουσιαστικά εεεε τον άνθρωπο» (ερωτώμενη 6)

*«Με ενδιέφερε πάρα πολύ το κομμάτι των κοινωνικών ζητημάτων και γενικά το πώς θα μπορούσε να βελτιωθεί η κατάσταση και πώς θα μπορούσαμε να παρέμβουμε σε αυτά».
(ερωτώμενη 7)*

«είμαι ευαισθητοποιημένη σε θέματα κοινωνικού περιεχομένου οπότε θα ήθελα και γω από την μεριά μου να κάνω ό,τι μπορώ για να βοηθήσω γενικότερα περισσότερο τις ευάλωτες ομάδες».(ερωτώμενη 9)

«Γιατί όταν είχα δει τις σχολές είχα δει ότι συνδυάζε πολλές θεωρητικές επιστήμες όπως ψυχολογία, κοινωνιολογία ενώ παράλληλα ήταν και πιο εφαρμοσμένη ως επιστήμη». (ερωτώμενος 1)

Τέλος, η Κοινωνική Εργασία και οι δυνατότητες που προσφέρει για εφαρμογή της θεωρίας στην πράξη, σε αντίθεση με άλλες κοινωνικές επιστήμες, την καθιστούν ιδανική επιλογή για την απόκτηση ενός δεύτερου πτυχίου, που θα ενισχύσει και θα εξειδικεύσει το πρώτο πτυχίο.

*«Ε είναι το δεύτερο πτυχίο μου και ήθελα βαθύτερη γνώση πάνω στο εμπειρικό κομμάτι της Κοινωνικής Εργασίας, γιατί και το πρώτο πτυχίο έχει ένα παρόμοιο αντικείμενο»
(ερωτώμενη 21)*

Γυναικοκτονία και Ανδροκτονία: Η διάκριση τους από την ανθρωποκτονία και η νομική τους κατοχύρωση

Σε αυτόν τον άξονα, οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες παρέθεσαν τις απόψεις τους αναφορικά με τους όρους «γυναικοκτονία» και «ανδροκτονία», ενώ εξέφρασαν και την άποψη για να το αν και για ποιους λόγους θα χρειαζόταν μία νομική αναγνώριση των εκάστοτε όρων. Διατυπώθηκαν ποικίλες απόψεις και για την καλύτερη προβολή τους ταξινομήθηκαν σε συγκεκριμένες, επιμέρους υποκατηγορίες.

- Απόψεις για τον όρο «γυναικοκτονία» και την διάκριση του από τον όρο «ανθρωποκτονία»

Μέσα από τις συνεντεύξεις με τις φοιτήτριες και τους φοιτητές του τμήματος φάνηκε πως υπάρχει μια αντίφαση στις απόψεις τους ως προς τον όρο «γυναικοκτονία», ενώ οι απόψεις τους διαφέρουν και ως προς την χρήση του όρου σαν κάτι διακριτό από την «ανθρωποκτονία». Πιο συγκεκριμένα, μέσα από την ανάλυση των συνεντεύξεων φάνηκε πως ένα μέρος του δείγματος αναγνωρίζει την έμφυλη διάσταση του φαινομένου και την αναγκαιότητα χρήσης του όρου «γυναικοκτονία», ενώ ένα άλλο μέρος του δείγματος δεν αντιλαμβάνεται την έμφυλη διάσταση του όρου που τον διακρίνει από εκείνον της ανθρωποκτονίας. Φυσικά, υπήρξαν και φοιτητές / φοιτήτριες που ακόμη αμφιταλαντεύονται ως προς την αποδοχή και χρήση του όρου «γυναικοκτονία» και παρουσιάστηκαν μπερδεμένοι, ενώ τέλος δεν έλειψε και μέρος του δείγματος που λόγω άγνοιας δεν ήταν σε θέση να εκφέρει άποψη για τον όρο «γυναικοκτονία».

Πιο αναλυτικά, στην κατηγορία των φοιτητών και φοιτητριών που αναγνωρίζουν την έμφυλη διάσταση του όρου φάνηκε πως σε μια προσπάθεια ορισμού του οι περισσότεροι υποστήριξαν πως η γυναικοκτονία αφορά στη δολοφονία γυναικών από τους άνδρες, αποκλειστικά λόγω του φύλου τους. Παράλληλα, η αναγνώριση της έμφυλης διάστασης της «γυναικοκτονίας» αποδεικνύεται και από την αναφορά του δείγματος σε πατριαρχικές και στερεοτυπικές απόψεις των ανδρών για τις γυναίκες που μπορεί να οδηγήσουν και στη δολοφονία τους.

«Γυναικοκτονία είναι η δολοφονία οποιασδήποτε γυναίκας για το λόγο του ότι είναι γυναίκα» (ερωτώμενη 14)

«οι άνδρες νομίζουν ότι έχουν κάποιο δικαίωμα πάνω στις γυναίκες, οπότε εε η εξουσία τους αυτή τους φτάνει σε σημείο να σκοτώσουν μία γυναίκα» (ερωτώμενη 9)

«αυτός ο όρος έχει προσδεθεί στις δολοφονίες που γίνονται λόγω της πατριαρχίας, λόγω της δύναμης του άνδρα απέναντι στην γυναίκα κάτω από συγκεκριμένες περιπτώσεις» (ερωτώμενη 10)

Στη δεύτερη κατηγορία απόψεων των φοιτητών φαίνεται πως αγνοούν την έμφυλη διάσταση τόσο του όρου όσο και του φαινομένου. Δεν θεωρούν απαραίτητη την διάκριση της γυναικοκτονίας από την ανθρωποκτονία σε καμία περίπτωση.

«Νομίζω δε διαφοροποιείται η ανθρωποκτονία ανάλογα με το φύλο [...] Για εμένα δεν υπάρχει κάτι άλλο που να το αλλάζει ή να το προσδιορίζει ή να αλλάζει η ποινή ή να αλλάζει το κίνητρο» (ερωτώμενη 21)

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως υπήρχε και μέρος του δείγματος που έχει μπερδεμένη άποψη ως προς τον όρο και την σκοπιμότητα χρήσης του. Ειδικότερα, παρουσιάστηκαν φοιτήτριες που με βάση αυτά που έχουν ακούσει αρχικά φαίνεται να αναγνωρίζουν την έμφυλη διάσταση του όρου γυναικοκτονία, στην πορεία ωστόσο διαφαίνεται ότι δεν αντιλαμβάνονται την διάκριση από εκείνον της ανθρωποκτονίας. Επιπλέον, παρουσιάστηκαν και φοιτητές με εσωτερικές αντιφάσεις που, ενώ αρχικά απορρίπτουν την έμφυλη διάσταση τέτοιων εγκλημάτων, αφού όλοι είμαστε άνθρωποι και ο όρος «ανθρωποκτονία» περιγράφει ήδη τέτοια εγκλήματα, τελικά καταλήγει να διαχωρίζει τόσο την γυναικοκτονία, όσο και την ανδροκτονία.

«Γνωρίζω ότι αναφέρεται στο έγκλημα του φόνου, ο οποίος αφορά γυναίκες και γίνεται βάσει έμφυλων κριτηρίων [...] Δεν έχω καταλάβει ποιο σκοπό γενικότερα εξυπηρετεί ο όρος γυναικοκτονία., όταν σκοτώνεις έναν άνθρωπο σκοτώνεις έναν άνθρωπο ασχέτως με το αν είναι γυναίκα ή άνδρας» (ερωτώμενη 20)

«...βασικά όλα είναι θάνατος. Οπότε... διαχωρίζω και την γυναικοκτονία και την ανδροκτονία, μιλάμε για άνθρωπο ανεξαρτήτως φύλου» (ερωτώμενη 17)

Τέλος, στην τέταρτη και τελευταία κατηγορία απόψεων ανήκουν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες που λόγω άγνοιας δεν είναι σε θέση να ορίσουν και να εκφέρουν άποψη σχετικά με όρο «γυναικοκτονία» και στέκονται απλώς στην εκτεταμένη χρήση του όρου το τελευταίο διάστημα, χωρίς να φαίνεται ότι γνωρίζουν σε τι ακριβώς αναφέρεται ο όρος.

«είναι ένα θέμα το οποίο έχει εμφανιστεί πολύ τώρα το τελευταίο δίχρονο»(ερωτώμενος 2)

«ο όρος έγινε επίσημος το τελευταίο εξάμηνο, αν δεν κάνω λάθος, μπορεί ίσως και λίγο περισσότερο. Πιο πριν δεν υπήρχε αυτός ο όρος, το ονομάζαμε δολοφονία και κάπως αλλιώς»(ερωτώμενη 3)

- Απόψεις για την νομική κατοχύρωση του όρου «γυναικοκτονία»

Ένα από τα θέματα στα οποία στράφηκε η συζήτηση με τους συνεντευξιαζόμενους και τις συνεντευξιαζόμενες αποτέλεσε η νομική αναγνώριση του όρου «γυναικοκτονία». Στο θέμα αυτό η πλειονότητα του δείγματος φαίνεται πως συμφώνησε με την αναγκαιότητα της νομικής κατοχύρωσης του όρου για ποικίλους λόγους, όπως είναι η διάσταση που έχει λάβει το φαινόμενο και η συμβολή που ίσως έχει η κατοχύρωση του όρου στην αναγνώριση και αποκάλυψη του προβλήματος. Τα άτομα του δείγματος που ήταν αντίθετα με την ενδεχόμενη νομική κατοχύρωση της γυναικοκτονίας στήριζαν την άποψη τους στο γεγονός ότι και οι γυναίκες είναι άνθρωποι, επομένως ο ευρύτερος όρος «ανθρωποκτονία» καλύπτει την περιγραφή του φαινομένου. Οι φοιτήτριες που τάχθηκαν υπέρ της κατοχύρωσης τόνισαν πως το γεγονός δεν αποτελεί ένα μεμονωμένο περιστατικό, αλλά ένα φαινόμενο που έχει αλλού τα κίνητρά του, αναφερόμενες στην έμφυλη διάσταση αυτών των εγκλημάτων που υποκρύπτεται και που πρέπει να αντιμετωπιστεί κατάλληλα.

«θεωρώ πως θα έπρεπε να αναγνωριστεί σίγουρα νομικά γιατί έχει να κάνει με ένα φαινόμενο και όχι απλώς με ένα συμβάν» (ερωτώμενη 13)

«Ναι θεωρώ ότι χρειάζεται να συμβεί αυτό γιατί είναι τελείως διαφορετικά τα κίνητρα. [...] Οπότε θεωρώ ότι είναι απαραίτητο να υπάρχει και ένα νομικό πλαίσιο που να το υποστηρίζει όλο αυτό.» (ερωτώμενη 7)

«Πρέπει να αναγνωριστεί για να φανεί και λίγο ο παράγοντας του φύλου που κρύβεται από πίσω είναι κάτι που έχει καλλιεργηθεί εδώ και χρόνια και να υπάρχουν και οι ανάλογες κυρώσεις». (ερωτώμενη 30)

Παράλληλα, οι φοιτήτριες και οι φοιτητές του δείγματος θεωρούν πως με την κατοχύρωση του όρου «γυναικοκτονία» θα φέρουμε το πρόβλημα στο προσκήνιο κι έτσι κατά συνέπεια θα αποκαλυφθούν τα αίτια του και θα μπορέσουμε να το διαχειριστούμε.

«Πιστεύω ότι η λέξη σε βοηθάει να συνειδητοποιήσεις την κατάσταση και να αναγνωρίσεις το πρόβλημα και μετά το ευρύτερο πρόβλημα δηλαδή γιατί γίνονται οι γυναικοκτονίες». (ερωτώμενη 23)

«Πιστεύω ότι θα πρέπει να κατοχυρωθεί νομικά καταρχάς για να αναγνωριστεί αυτό το φαινόμενο ότι προέρχεται από αυτό που συμβαίνει και για να υποστηριχθούν και οι συγγενείς, για να έχουν την ανάλογη διαχείριση» (ερωτώμενη 14)

Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες που δεν θεωρούν αναγκαία την νομική κατοχύρωση του όρου «γυναικοκτονία» ως κάτι διακριτό από την ανθρωποκτονία στηρίζουν την άποψη τους στην αξία της ανθρώπινης ζωής που καταπατάται όταν τελείται ένα τέτοιο έγκλημα, η οποία δεν θα πρέπει να κατηγοριοποιείται στο δίπολο άνδρας – γυναίκα. Σε αυτήν την κατηγορία απόψεων υπήρξαν μέλη που παρότι αναγνωρίζουν ότι γίνονται εγκλήματα κατά των γυναικών, θεωρούν ότι τα εγκλήματα αυτά αποδίδονται καλύτερα με τον όρο ανθρωποκτονία. Συνεπώς, δεν αναγνωρίζουν την έμφυλη διάσταση του φαινομένου και γι αυτό δεν είναι σύμφωνοι με τον όρο γυναικοκτονία.

«[...]κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα στη ζωή και οκ θα ήταν πολύ σωστό να υπάρξει η κατηγορία γυναικοκτονία συγκεκριμένα εε αλλά μη ξεχνάμε ότι οι γυναίκες τι είναι; Άνθρωποι δηλαδή μιλάμε για μια γυναικοκτονία αλλά και για μια ανθρωποκτονία παράλληλα [.....]σε όλες τις περιπτώσεις όταν αφαιρείται μια ζωή δεν έχει σημασία αν η ζωή αυτή είναι γυναίκα ή άντρας, δεν έχει σημασία το φύλο.[...] προσωπικά πιστεύω ότι δε θα ήταν πολύ σωστό να μπει η κατηγορία της γυναικοκτονίας σαν μια κατηγορία μόνη της στη νομική γιατί είναι αυτό ακριβώς. Μιλάμε για ανθρωποκτονία γενικότερα, δε μιλάμε για πρόσωπα[...]» (ερωτώμενος 2)

«Δεν έχω καταλάβει ποιο σκοπό γενικότερα εξυπηρετεί ο όρος γυναικοκτονία [.....]. Γενικότερα εντοπίζονται πολύ συχνά εγκλήματα εις βάρος των γυναικών, τα οποία έχουν πολλές φορές και έμφυλο χαρακτήρα αλλά όταν σκοτώνεις έναν άνθρωπο σκοτώνεις έναν άνθρωπο ασχέτως με το αν είναι γυναίκα ή άνδρας» (ερωτώμενη 20)

Τέλος, την εμφάνιση της έκανε και μια πιο ακραία άποψη, ότι μια νομική αναγνώριση του όρου «γυναικοκτονία» θα επιβεβαίωνε το στερεότυπο που θέλει τις γυναίκες να είναι το αδύναμο φύλο.

«...γενικά υπάρχει πολύ το φαινόμενο του σεξισμού και ότι η γυναίκα είναι το «αδύναμο» φύλο σε εισαγωγικά και αυτό με ενοχλεί λίγο και το έχουν βγάλει τώρα ότι αα ο άνδρας σκοτώνει την γυναίκα, γυναικοκτονία, δηλαδή δε ξέρω μου ακούγεται λίγο άσχημο...» (ερωτώμενη 24)

- Απόψεις για την νομική κατοχύρωση του όρου «ανδροκτονία»

Έπειτα από την συζήτηση για την νομική αναγνώριση του όρου «γυναικοκτονία», ένας ερωτώμενος αναφέρθηκε στον όρο «ανδροκτονία». Ως εκ τούτου, κρίθηκε σκόπιμο από τους ερευνητές να διερευνηθούν οι απόψεις των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών για την νομική κατοχύρωση της «ανδροκτονίας» σε αντιδιαστολή με την «γυναικοκτονία». Στο σημείο αυτό υπήρξαν διαφορές μεταξύ των απαντήσεων των συμμετεχόντων. Η πλειονότητα αυτών δήλωσε ότι δεν πιστεύουν πως πρέπει να πλαισιωθεί νομικά ο όρος ανδροκτονία και να αναγνωριστεί σαν φαινόμενο σε αντιστοιχία με την γυναικοκτονία για ποικίλους λόγους. Ειδικότερα, οι περισσότεροι φοιτητές και φοιτήτριες στήριξαν την άποψη τους στην σπανιότητα τέτοιων περιστατικών και θεώρησαν ότι η μη αναγκαιότητα ύπαρξης του όρου πηγάζει από το γεγονός ότι είναι ένα φαινόμενο που δεν παρατηρείται συχνά, σε αντίθεση με τις γυναικοκτονίες, των οποίων η εμφάνιση έχει παρουσιάσει αύξηση τα τελευταία χρόνια. Επιπλέον, από αρκετές φοιτήτριες έγινε αναφορά στην απουσία έμφυλων κινήτρων στις δολοφονίες ανδρών από τις γυναίκες τους και στην απουσία αυτού του υποτιθέμενου «δικαιώματος» που νιώθουν ότι έχουν οι άνδρες πάνω στις γυναίκες. Τέλος, η νομική αναγνώριση του όρου «ανδροκτονία» σε αντιστοιχία με τον όρο «γυναικοκτονία» θα υποβίβαζε τις έμφυλες διακρίσεις και την βία που βιώνουν οι γυναίκες όλα αυτά τα χρόνια σε καθημερινή βάση.

«Πιστεύω ότι όχι. Νομίζω πως δεν χρειάζεται να υπάρχει γιατί ακόμη και αν υπάρχει κάποιος άνδρας που δολοφονείται από μία γυναίκα αυτό αποτελεί εξαίρεση. Δεν είναι ένα μεγάλο φαινόμενο για να του δώσουμε τον όρο ανδροκτονία». (ερωτώμενη 23)

«[...] δεν ξέρω πολλές γυναίκες που να σκότωσαν τον άνδρα τους επειδή είναι άνδρας. Δεν νομίζω να δίνεται έμμεσα κάπως ας πούμε το δικαίωμα στις γυναίκες, κοινωνικά, να κάνουν κάτι τέτοιο» (ερωτώμενη 9)

«[...] όχι δεν το θεωρώ αναγκαίο να βγει κάποιος τέτοιος όρος, γιατί μειώνει όλο αυτό που ζούμε οι γυναίκες καθημερινά» (ερωτώμενη 30)

Ωστόσο, υπάρχει και η μειονότητα του δείγματος που βρίσκεται σύμφωνη με την κατοχύρωση του όρου «ανδροκτονία» σε αντιστοιχία με εκείνον της «γυναικοκτονίας». Η άποψη αυτή των φοιτητών και των φοιτητριών στηρίχθηκε κυρίως στην ισότητα που οφείλει να υπάρχει ανάμεσα στα δύο φύλα, καθώς αν δεν αναγνωριστούν και οι δύο όροι θα μιλάμε για διάκριση. Παράλληλα, η συγκεκριμενοποίηση και η περιγραφή και των δύο όρων, θα συμβάλει στην εύρεση λύσεων και για τα δύο φαινόμενα. Τέλος, μεγάλο μέρος του δείγματος συμφώνησε με την κατοχύρωση της «ανδροκτονίας», κάνοντας όμως αναφορά σε κάποιες συγκεκριμένες συνθήκες συχνότητας.

«[....] συμβαίνει και σε γυναίκες αλλά συμβαίνει και σε άνδρες οπότε πιστεύω ότι θα έπρεπε να υπάρχει γιατί έτσι και αλλιώς μιλάμε κάπως και για ισότητα των φύλων».... [.....] Οπότε πιστεύω να θα έπρεπε να υπάρχει αν και δεν ακούγεται πάρα πολύ αλλά να πιστεύω θα έπρεπε να υπάρχει».(ερωτώμενη 11)

«Ναι, καθώς αν αντίστοιχα δολοφονείται ένας άνδρας από την σύζυγό του, θεωρώ ότι να θα έπρεπε να αναγνωρίζεται το ίδιο να μην γίνεται διάκριση» (ερωτώμενη 15)

«Όπως και με τον όρο γυναικοκτονία έτσι και με τον όρο ανδροκτονία, θεωρώ ότι οτιδήποτε γίνεται πιο συγκεκριμένο και ειδικό, μπορεί να επιφέρει πιο συγκεκριμένες και ειδικές λύσεις, οπότε να βοηθήσει περισσότερο τα εμπλεκόμενα άτομα. (ερωτώμενος 1)

«Εάν υπήρχε αυτό το ζήτημα σε.... σε μία μεγάλη μερίδα, αν υπήρχε αυτό σε έξαρση, θεωρώ πως ναι» (ερωτώμενη 10)

Το φαινόμενο της γυναικοκτονίας: Αίτια και ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην πρόληψη του φαινομένου

I. Τα αίτια των γυναικοκτονιών

Προχωρώντας στην ανάλυση του συγκεκριμένου θεματικού άξονα, διαφαίνεται ότι οι απαντήσεις των συμμετεχόντων ποικίλουν ωστόσο θα μπορούσαν να συνοψιστούν στις ακόλουθες κατηγορίες : οι περιοριστικές συνθήκες λόγω της πανδημίας του κορονοϊού, η πατριαρχία, η ψυχική διαταραχή του δράστη, η λανθασμένη λειτουργία κρατικών φορέων, οι οικονομικοί λόγοι και τέλος οι συναισθηματικοί λόγοι. Παρόλα αυτά, υπήρχε σχεδόν πλήρης συμφωνία μεταξύ των ερωτώμενων, στο ότι ανέκαθεν

υπήρχε το φαινόμενο της γυναικοκτονίας, απλώς τα τελευταία χρόνια άρχισε να χρησιμοποιείται για να ονομάσει το φαινόμενο της ανθρωποκτονίας που έχει ως βάση το γυναικείο φύλο, δηλαδή έχει έμφυλη διάσταση.

«Θεωρώ ότι από πάντα υπήρχαν δολοφονίες που συνέβαιναν με κίνητρο το γεγονός ότι κάποια έχει το γυναικείο φύλο, απλώς δεν χρησιμοποιούσαμε τον όρο αυτό και δεν το διαχωρίζαμε από την ανθρωποκτονία γενικά». (ερωτώμενη 7)

Πολλοί συμμετέχοντες , θεώρησαν ότι η πανδημία του κορονοϊού και οι περιοριστικές συνθήκες που δημιούργησε ευνόησαν την συντέλεση γυναικοκτονιών. Ως επιχείρημα για την συγκεκριμένη σκέψη προβλήθηκε ότι εκείνη την περίοδο είχε δημιουργηθεί μεγάλη ψυχολογική πίεση στα άτομα, με αποτέλεσμα να εμφανιστούν ψυχολογικά και ψυχιατρικά προβλήματα, ενώ παράλληλα ο αυξημένος κοινός χρόνος του ζευγαριού δημιούργησε έντονες συγκρούσεις που ορισμένες οδήγησαν στην γυναικοκτονία. Παράλληλα, τονίζεται ότι η έλλειψη υποστηρικτικού περιβάλλοντος για τις γυναίκες ευνόησε την συντέλεση των γυναικοκτονιών.

«Είναι και οι συνθήκες που διανύουμε τον τελευταίο καιρό, αυτά πυροδότησαν περισσότερο την όλη κατάσταση, ο εγκλεισμός, το να μην βγαίνουμε από το σπίτι, το να είσαι περιορισμένος σε ένα ωράριο. Όλη αυτή η πίεση έβγαλε στην επιφάνεια αυτά που κάποιος καταπιέζει τόσο καιρό» (ερωτώμενη 3)

«Το ότι βρίσκονταν συνέχεια μαζί στο ίδιο σπίτι σίγουρα έκανε πιο έντονες τις διαφωνίες και τις εντάσεις που υπήρχαν μέσα στα σπίτι» (ερωτώμενος 18)

«Μέσα στην καραντίνα [.....] αναγκάστηκαν να περάσουν πάρα πολλές ώρες εε με τους εεε συντρόφους τους ή με την οικογένεια τους [.....] και μπορεί να μην είχαν καθόλου υποστηρικτικό περιβάλλον» (ερωτώμενη 5)

Επιπλέον, υπήρχαν φοιτήτριες που θεωρούν ότι επικρατεί ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων λόγω συγκεκριμένων έμφυλων ρόλων και χαρακτηριστικών που έχει δημιουργήσει η κοινωνία. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την επικρατούσα πατριαρχία ωθούν το ανδρικό φύλο να συμπεριφέρεται κυριαρχικά και εξουσιαστικά έναντι του γυναικείου, αντιμετωπίζοντας το ως κτήμα του και αποστερώντας του την δυνατότητα ελεύθερης και ανεμπόδιστης δράσης. Έτσι, η ανεξαρτητοποίηση των γυναικών και η προσπάθεια αντίστασης στην πατριαρχία δυσχεραίνει το ανδρικό

φύλο, το οποίο στην προσπάθεια του να επιβληθεί προβαίνει σε δολοφονίες γυναικών.

««η κοινωνία φτιάχνει τα φύλα. Οτι ναι, βιολογικά είμαστε όπως είναι βιολογικά τα σώματα μας, αλλά οι ρόλοι και τα καθήκοντα που έχουν μοιραστεί στα φύλα είναι κοινωνικά» (ερωτώμενη 30)

«στην Ελλάδα δεν υπάρχει ισότητα των φύλων, οι άνδρες θεωρούνται ανώτεροι και δυνατοί, ότι η βία κατά των γυναικών θεωρείται κάτι φυσιολογικό» (ερωτώμενη 19)

«θεωρούμε ότι το ανδρικό φύλο είναι το ισχυρό, ότι αυτό πρέπει να παίρνει όλες τις αποφάσεις, ότι άμα μία γυναίκα δεν κάνει αυτό που λέει ο άνδρας, έχει το δικαίωμα να την σκοτώσει ας πούμε επειδή μου έφερε αντίρρηση» (ερωτώμενη 7)

«Πατριαρχία. [...] ο άνδρας νομίζει ότι είναι πιο δυνατός από την γυναίκα, ότι έτσι έχει γεννηθεί, ότι είναι για να είναι ο κυρίαρχος της, ότι η γυναίκα έχει γεννηθεί για να τον υπηρετεί και ότι δεν μπορεί να έχει δική της ζωή (ερωτώμενη 10)

«Άλλος παράγοντας πιστεύω είναι ότι η γυναίκα έχει αρχίσει να γίνεται ανεξάρτητη. Δεν μπορούν να τους επιβληθούν διαφορετικά και θέλουν τη γυναίκα υποχείριο τους[...].» (ερωτώμενη 29)

Συμπληρωματικά με το παραπάνω, μία φοιτήτρια αναφέρει και την κοινωνική μάθηση ως παράγοντα διαμόρφωσης προτύπων και ίσως μελλοντικά μιμητικών συμπεριφορών. Επισημαίνει δηλαδή ότι η χρήση βίας στο οικογενειακό περιβάλλον μπορεί να ωθήσει ένα παιδί να τελέσει παρόμοια πράξη στο μέλλον, εφόσον την έχει δει εντός του οικογενειακού του περιβάλλοντος.

«[...]θεωρούν δηλαδή οι άνδρες τις γυναίκες ότι είναι «υπό[...] όλα αυτά που βλέπει ένα μικρό παιδί όταν βλέπει ας πούμε τον πατέρα να χτυπάει την μάνα» (ερωτώμενη 22)

Στην συνέχεια, ορισμένα άτομα του δείγματος, θεώρησαν ότι η τέλεση μιας γυναικοκτονίας προκαλείται λόγω ψυχικής διαταραχής ή άλλων ψυχολογικών προβλημάτων του δράστη. Τόνισαν μάλιστα ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η διαταραχή αυτή μπορεί να μην είχε διαγνωστεί έγκαιρα και ως εκ τούτου να μην είχε υπάρξει κατάλληλη θεραπευτική παρέμβαση. Επιπλέον, θεωρούν ότι ενδεχόμενη

συννοσηρότητα της ψυχικής διαταραχής με κάποιου είδους εξάρτηση οδηγεί στην τέλεση γυναικοκτονίας.

«Μπορεί μια μέρα η ψυχική διαταραχή που δεν έχει διαγνωστεί να λειτουργήσει, έτσι ώστε να σηκώσει το χέρι ο άλλος και να δολοφονήσει ένα άτομο» (ερωτώμενος 2)

«Εγώ πιστεύω πραγματικά ότι ο άνδρας που θα σκοτώσει μία γυναίκα θα έχει σίγουρα κάποια άλλα προβλήματα μέσα του, ψυχολογικά»(ερωτώμενη 12)

«[...]ίσως κάποια εξάρτηση κατά πάσα πιθανότητα αν υπάρχει αυτό το πράγμα ας πούμε και γίνεται συννοσηρότητα με ψυχικές διαταραχές». (ερωτώμενη 17)

Προχωρώντας, υπήρξαν φοιτήτριες που θεωρούν ότι οι γυναικοκτονίες οφείλονται στον τρόπο που λειτουργούν η αστυνομία, το ποινικό σύστημα, η εκκλησία και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας. Αρχικά, τόνισαν την ανεπαρκή αστυνομική δράση καθώς σε περιπτώσεις έμφυλης βίας δεν προβαίνουν σε ενέργειες περιορισμού της και αφήνουν το ζευγάρι να διευθετήσει μόνο του το ζήτημα. Επιπλέον, το πλαίσιο των ελαστικών ποινών έναντι των γυναικοκτόνων, που ενισχύεται ολοένα και περισσότερο με την πάροδο του χρόνου, μπορεί να ωθήσει ορισμένους άνδρες να διαπράξουν σχετικό έγκλημα, σκεπτόμενοι ότι η πράξη τους δεν θα επιφέρει ανάλογες κυρώσεις. Εκτός των άλλων, οι συμμετέχουσες υπέδειξαν την εκκλησία ως παράγοντα αύξησης των γυναικοκτονιών, είτε με τη μορφή μιας ισχυρής εξουσίας με επιρροή σε μια χώρα, είτε με τη στάση ανθρώπων- προτύπων της εκκλησίας απέναντι στις γυναίκες. Τέλος, οι τοποθετήσεις συγκεκριμένων προσώπων στα μέσα μαζικής επικοινωνίας θεωρείται ότι ευνόησαν την αύξηση των γυναικοκτονιών, καθώς παρείχαν κατευθυντήριες γραμμές για την τέλεση του εγκλήματος και για ευνοϊκότερη ποινική αντιμετώπιση.

«.[....] Φίλες μου έχουν ακούσει γείτονες να χτυπάνε την γυναίκα τους ας πούμε και όταν έρχεται η αστυνομία [...]μπορεί να 'ρθει να μην κάνει τίποτα ουσιαστικά, απλά να πάει να δει τι γίνεται εε και να λέει «ντάξει αυτά θα τα βρούνε μεταξύ τους» [ερωτώμενη 5]

«κάθε άνδρας βλέπει το ότι το ποινικό σύστημα ούτως ή άλλως δεν είναι τόσο αυστηρό απέναντι στις γυναικοκτονίες ή ότι μπορεί να κάνει ό,τι είναι να κάνει χωρίς ποινές..

[...] αυτό είναι κάτι το οποίο το βλέπουμε κάθε χρόνο και περισσότερο» (ερωτώμενη 9)

«[.]η εκκλησία συμβάλλει σε αυτό το φαινόμενο... ας πούμε είχε γίνει ένα θέμα που ένας ιερέας είπε στους άνδρες πως τις αντέχετε που μιλάνε» (ερωτώμενη 22)

«[...]όπου υπάρχει ισχυρή εξουσία στην εκκλησία και στην θρησκεία, τόσο πιο έντονο θεωρώ ότι είναι το φαινόμενο αυτό» (ερωτώμενη 30)

«είχαν πει για το θύτη ότι θα μπορούσε να είχε ομολογήσει εκείνη τη στιγμή και να ελαφρυνθεί η ποινή του [...]αυτό έδωσε ένα έναυσμα σε πολλούς που μπορεί να κακοποιούσαν και να ήταν χειριστικοί πάνω στις γυναίκες τους ή στις συντρόφους τους, μπορεί να τους το έκανε πιο εύκολο να το πραγματοποιήσουν (ερωτώμενη 14)

Από την άλλη μεριά, δύο φοιτητές διατύπωσαν ακραίες απόψεις και ισχυρίστηκαν ότι οι γυναικοκτονίες έχουν οικονομικό υπόβαθρο. Άλλοτε συντελούνται από τους άνδρες προκειμένου οι ίδιοι να εξασφαλίσουν δωρεάν βιοποριστικά μέσα, εκτίοντας την ποινή τους σε ένα σωφρονιστικό κατάστημα και άλλοτε συντελούνται λόγω πίεσης που μπορεί να βιώνει ένας άνδρας λόγω εξωτερικών συνθηκών και ξεσπάει στην γυναίκα.

«Ο οικονομικός παράγοντας μπορεί άνετα να ωθήσει ένα άτομο στα άκρα.[...] ένας άνθρωπος μπορεί να σηκώσει το χέρι και να δολοφονήσει ένα άτομο μόνο και μόνο επειδή θα μπει στη φυλακή και θα έχει τσάμπα φαΐ, τσάμπα διαμονή, τσάμπα όλα»» (ερωτώμενος 2)

«ένας άλλος παράγοντας μπορεί να θεωρηθεί και η ψυχολογία του ατόμου, γιατί πάρα πολλοί νέοι έχασαν τις δουλειές τους λόγω του κορονοϊού και δεν είχε σε ποιο άτομο να τα ξεσπάσει και τα ξέσπασε στην γυναίκα του, στις γυναίκες τους, απλά με ακραία μορφή.» (ερωτώμενος 8)

Τέλος, υπήρξαν φοιτητές που φαίνεται να αποδίδουν τις γυναικοκτονίες σε αδυναμία διαχείρισης του θυμού από την πλευρά των ανδρών. Έτσι, οι γυναικοκτονίες συντελούνται απερίσκεπτα και με έντονη συναισθηματική φόρτιση λόγω ενός συγκεκριμένου γεγονότος, όπως μία διαμάχη ή μία απιστία. Το γεγονός αυτό αποτελεί απόρροια της πατριαρχίας, μέσω της οποίας νομιμοποιούνται ρόλοι από την πλευρά του άνδρα, όπως π.χ. του κυρίαρχου, έναντι του γυναικείου φύλου.

««ο άντρας ο σύντροφος κυρίως φτάνει στο να αφαιρέσει την ζωή της συντρόφου του έπειτα από μια έντονη διαμάχη, έπειτα από μια απιστία[.....] κάποια συναισθηματική φόρτιση από τον θύτη.[...] δεν τον νοιάζει τι αποτέλεσμα θα έχει είναι εν βρασμό ψυχής το κάνει γιατί εκείνη την στιγμή αυτό κρίνει.» (ερωτώμενος 2)

«κοίτα αυτό που λένε «εν βρασμό ψυχής» εε... πιστεύω ότι υπάρχει». {ερωτώμενη 24)

II. Η συμβολή του Κοινωνικού Λειτουργού στην πρόληψη των γυναικοκτονιών

Στο σημείο αυτό οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν για το πώς πιστεύουν ότι ως κοινωνικοί λειτουργοί θα μπορούσαν να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην πρόληψη του φαινομένου της γυναικοκτονίας. Μέσω των απαντήσεων τους, φάνηκε ότι ο κοινωνικός λειτουργός χρειάζεται να έχει ρόλο ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για έμφυλα ζητήματα, ρόλο υποστηρικτικό για θύματα κακοποίησης καθώς και να πιέσει προς την κατεύθυνση δημιουργίας περισσότερων δομών και θέσπιση αυστηρότερων ποινών για τους γυναικοκτόνους.

Μεγάλη μερίδα υποστήριξε ότι η διαρκής ενημέρωση και εκπαίδευση του συνόλου του πληθυσμού, όλων των ηλικιακών ομάδων και ιδιαίτερα των παιδιών θα μπορέσει να δώσει μία διαφορετική οπτική στο θέμα και να ευαισθητοποιήσει το κοινό. Μέσω της ενημέρωσης για τα θέματα έμφυλης βίας, ισότητας των φύλων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι το φαινόμενο θα μπορούσε να περιοριστεί σε σημαντικό βαθμό. Μάλιστα, με δεδομένο ότι η υιοθέτηση προτύπων αποτελεί αναμφισβήτητο στοιχείο για την ανθρώπινη υπόσταση χρειάζεται να υπάρξει παράλληλα και γονεϊκή επιμόρφωση καθώς και σχολική διαπαιδαγώγηση για το ποιες συμπεριφορές είναι επιτρεπτές και ποιες όχι.

«αρχικά να ευαισθητοποιήσουμε με δράσεις, ημερίδες όλον τον κόσμο σχετικά με το θέμα και κατ' επέκταση να γίνουν σε μικρότερες ηλικίες ενημερώσεις σχετικά με τον σεβασμό, την ισότητα... έτσι ώστε να μην αναπτύσσουν τα αγόρια λανθασμένα πρότυπα, νομίζοντας ότι μέσω της κακοποίησης σωματικής, λεκτικής, μπορούν να επιβληθούν στις κοπέλες» (ερωτώμενη 15)

«να δημιουργηθούν τύπου ημερίδες και να πηγαίνουν σε δομές που περιλαμβάνουν επαγγελματίες ψυχικής υγείας στα σχολεία και να μιλάνε για την έμφυλη βία, για την

πατριαρχία και τις συνέπειες αυτής ώστε να γίνει κατανοητό από τις μικρότερες ηλικίες το σύστημα που ζούμε ώστε να μπορέσουμε να το αλλάξουμε όλο αυτό». (ερωτώμενη 7)

«Θεωρώ ότι πρέπει να ξεκινήσει σίγουρα από μία εκπαίδευση γονεϊκή και το πώς συμπεριφέρονται μεταξύ τους και στο ίδιο το παιδί ίσως. Και σίγουρα θα μπορούσε να γίνει ακόμα ας πούμε ένα πιο ειδικό μάθημα στο σχολείο από πολύ μικρή τάξη, ακόμα και Δημοτικού, που να δείχνει ας πούμε ποιες συμπεριφορές και γιατί είναι ανεπιθύμητες» (ερωτώμενος 1)

Ακόμη πιο συγκεκριμένη αναφορά παρατηρείται από την ερωτώμενη 28, η οποία αναδεικνύει το έργο του Κοινωνικού Λειτουργού στην αναθεώρηση των στερεοτύπων που υπάρχουν στην κοινωνία μας γύρω από τις έμφυλες ταυτότητες ρόλων.

«Νομίζω αυτό που σου είπε ότι πρέπει να διαμορφώσουμε ριζικά το τι σημαίνει να είσαι άνδρας και γυναίκα αντίστοιχα, βασικά πράγματα».

Από τα λεγόμενα ορισμένων συμμετεχουσών, έγινε κατανοητό ότι ορισμένες φοιτήτριες θεωρούν πως η ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και εκπαίδευση για αυτά τα ζητήματα πρέπει να απευθύνονται στα αγόρια, ενώ άλλες ότι πρέπει να απευθύνονται στα κορίτσια. Πιο συγκεκριμένα, για την ερωτώμενη 16 είναι σημαντικό να υπάρξει εστίαση στην εκπαίδευση των αγοριών από μικρή ηλικία, διδάσκοντάς τους τα όρια και τον σεβασμό προς τις γυναίκες, καθώς συνηθίζεται να περιορίζονται οι γυναίκες ώστε να μην υπερβαίνουν τα όρια που η κοινωνία κατασκεύασε για εκείνες. Από την άλλη, η ερωτώμενη 21 αναφέρεται στην εκπαίδευση σε θέματα δικαιωμάτων και έμφυλων ρόλων, που όμως θα απευθύνονται στα κορίτσια, χωρίς να γίνεται κάποια αναφορά στην ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση του ανδρικού φύλου.

«Να επικεντρωθούμε και λίγο στο ανδρικό φύλο και να μαθαίνουμε τα βασικά στα αγοράκια για τα όρια, να σέβονται γιατί κυρίως έχουμε μάθει στις κοπέλες να λέμε «α μην βάλεις αυτό γιατί θα προκαλέσεις» ή ας πούμε «όταν το αγόρι σου ή ο άνδρας σου λέει κάτι οπότε μην του φέρνεις αντίρρηση». (ερωτώμενη 16)

«ενδεχομένως θα μπορούσε να υπάρχει μια καλύτερη γαλούχηση από το σχολείο ακόμη μέσω των Κ. Α. που είναι απαραίτητοι σε κάθε εκπαιδευτική μονάδα, ώστε τα κορίτσια να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους [...]Για την θέση της γυναίκας, τον ρόλο της

γυναίκας μέσα στο σπίτι και στην οικογένεια, για τις προοπτικές και τις ευκαιρίες που μπορεί να έχει μια γυναίκα». (ερωτώμενη 21)

Επιπρόσθετα, υπήρξαν φοιτήτριες που στάθηκαν στο κομμάτι της υποστήριξης και ενδυνάμωσης των γυναικών, ώστε να προληφθεί το φαινόμενο. Οι κοινωνικοί λειτουργοί χρειάζεται να έχουν υποστηρικτικό ρόλο έναντι των κακοποιημένων γυναικών, τόσο κατά την διάρκεια της κακοποίησης όσο και μετά από αυτήν. Έτσι, ο Κοινωνικός Λειτουργός οφείλει να δημιουργήσει ένα περιβάλλον όπου οι γυναίκες θα μπορούν να μιλήσουν ανοιχτά για τη βία που αντιμετωπίζουν, ενώ θα πρέπει να επιδείξει και την αντίστοιχη μέριμνα για την αντιμετώπιση του αισθήματος ευθύνης και των τύψεων που αναπτύσσονται. Επιπλέον, ο κοινωνικός λειτουργός χρειάζεται να συμβάλλει στην αναγνώριση του τι σημαίνει κακοποίηση ώστε οι γυναίκες να μπορούν να μιλούν ανοιχτά για αυτήν και έτσι να λαμβάνουν την κατάλληλη υποστήριξη που μπορεί να αποτρέψει την τέλεση γυναικοκτονιών.

«Το να μιλάς για αυτό που συμβαίνει στο σπίτι σου πρέπει να αποτελέσει μία κανονικότητα και να εξαλειφθεί ο φόβος ότι φταίνε οι ίδιες οι γυναίκες [...] να εξαλειφθεί αυτό το αίσθημα της ευθύνης και των τύψεων». (ερωτώμενη 20)

«Θεωρώ ότι ένα σημαντικό μέρος στο κομμάτι της πρόληψης θα έπρεπε να είναι και η διαδικασία της αποδοχής αυτού του όρου γιατί όταν υπάρχει τόση αμφιθυμία σχετικά με αυτόν τον όρο δεν γίνεται και η πλήρης αποδοχή. [...] μπαίνεις και σε μία διαδικασία ότι θα βγεις και θα πεις ότι έχω βιώσει κακοποίηση, που η κακοποίηση μπορεί πάρα πολύ εύκολα να καταλήξει σε μία γυναικοκτονία, και υπάρχει τόσο μεγάλη κριτική σε αυτό που ουσιαστικά δε νιώθεις και άνετα να βγεις να το πεις» (ερωτώμενη 13)

Για την επίτευξη του παραπάνω, χρειάζεται οι κοινωνικοί λειτουργοί να αγωνιστούν για την δημιουργία περισσότερων τηλεφωνικών γραμμών και φυσικών δομών μέσω των οποίων θα δίνεται η δυνατότητα στις γυναίκες να λάβουν βοήθεια σε περίπτωση που χρειαστεί.

«Χρειάζονται παραπάνω τηλεφωνικές γραμμές που να είναι πιο άμεσες, (δηλαδή) να μπορεί η γυναίκα να καλέσει έναν αριθμό αμέσως και να δηλώσει το τι συμβαίνει και εκτός από τηλεφωνικές χρειάζονται και [...] περισσότερα φυσικά σπίτια, φυσικά μέρη που θα μπορεί η γυναίκα [...] να απευθυνθεί εκεί» (ερωτώμενη 10)

Πέρα όμως από τα παραπάνω, αναφέρεται ότι ο κοινωνικός λειτουργός χρειάζεται να συναινέσει στην θέσπιση αυστηρότερων ποινών για τις γυναικοκτονίες καθώς με αυτό τον τρόπο θεωρείται ότι θα υποστηριχτούν οι γυναίκες. Η άποψη αυτή, δεν συνάδει με τον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού, με δεδομένο ότι η δικαστική εξουσία είναι ανεξάρτητη και ο/η κοινωνικός/η λειτουργός δεν έχει κανέναν ρόλο ως προς την θέσπιση ποινών.

«Πιστεύω ότι θα έπρεπε να είναι πιο ευαισθητοποιημένος, να είναι πιο κοντά στην γυναίκα [...] π.χ. να συναινέσει σε πιο αυστηρές ποινές για τον σύζυγο» (ερωτώμενος 8)

Πιθανή επιρροή των σπουδών στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας στην διαμόρφωση των γνώσεων και απόψεων τους

Στον τελευταίο αυτό θεματικό άξονα, οι ερωτώμενοι/ ερωτώμενες κλήθηκαν να αξιολογήσουν εάν θεωρούν ότι οι σπουδές στο Τμήμα επηρέασαν τις απόψεις και το επίπεδο των γνώσεων σε έμφυλα ζητήματα, όπως αυτό των γυναικοκτονιών. Η συντριπτική πλειονότητα των ατόμων, υποστήριξε ότι οι σπουδές στο Τμήμα είχαν θετική επιρροή για τα ίδια, καθώς ενημερώθηκαν ευαισθητοποιήθηκαν και διαμόρφωσαν άποψη για έμφυλα ζητήματα, αναθεώρησαν προσωπικά τους στερεότυπα και χαρακτηριστικά της έμφυλης ταυτότητας τους και υιοθέτησαν στάση αποδοχής απέναντι σε συγκεκριμένες κοινότητες, όπως της ΛΟΑΤΚΙ+. Παράλληλα, ανέπτυξαν κατάλληλες δεξιότητες και μηχανισμούς ώστε να μην επηρεάζονται συναισθηματικά από την σοβαρότητα των ζητημάτων με τα οποία έρχονται σε επαφή και άρχισαν να εξετάζουν τα προβλήματα ολιστικά και με μετριοπάθεια.

Αρχικά, οι περισσότεροι/ περισσότερες φοιτητές/φοιτήτριες επηρεάστηκαν από τις σπουδές τους στο συγκεκριμένο τμήμα, με την έννοια της ευαισθητοποίησης ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα, καθώς και ως προς τα θέματα της ισότητας των φύλων και των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Άρχισαν να ενημερώνονται περισσότερο για έμφυλα ζητήματα, κατανόησαν τις διακρίσεις που υφίστανται οι γυναίκες και διερεύνησαν θέματα που σχετίζονται με τις έμφυλες σχέσεις αλλά και θέματα που άπτονται της ταυτότητας φύλου και της σεξουαλικότητας. Παράλληλα, μέσω των θεωρητικών μαθημάτων του Τμήματος, διαμόρφωσαν απόψεις για τα κοινωνικά φαινόμενα, γεγονός που δεν θα είχε συντελεσθεί κατά την γνώμη τους, εάν δεν φοιτούσαν στο συγκεκριμένο Τμήμα.

«Πιστεύω ότι μου άλλαξε γενικότερα η σχολή πάρα πολύ την εντύπωση που είχα πάνω στα φύλα. Δεν εννοώ το δίπολο άνδρας γυναίκα αλλά τα φύλα γενικότερα και τη σεξουαλικότητα [...]» (ερωτώμενη 23)

«Πάντα από το σχολείο είχα μια αντίληψη γύρω από έμφυλα ζητήματα, αλλά δεν θεωρώ ότι είχα ασχοληθεί. Στην σχολή νιώθω ότι γνώρισα ανθρώπους με ίδιες αντιλήψεις και έτσι ανέπτυξα περισσότερο τις σκέψεις μου.» (ερωτώμενη 25)

«Εεεμ οπότε ναι, προφανώς ευαισθητοποιήθηκα λίγο παραπάνω και βλέπω και από μόνη μου ότι θα κάτσω να ψάξω πιο πολύ στα social τι έχει γίνει με το θέμα και να ενημερώνομαι κιόλας γιατί όντως με ενδιαφέρει ένα τέτοιο θέμα γιατί μπορεί να είναι μία τελείως άγνωστη αλλά αύριο μεθαύριο μπορεί να είναι η αδερφή μου , μπορεί να είναι η κολλητή μου, μπορεί να είναι η φίλη μου , η μάνα μου, οτιδήποτε» (ερωτώμενη 12)

«Κάναμε και μαθήματα [...] που με βοήθησαν πάρα πολύ να αλλάξω αντίληψη για το πώς βλέπω τα πράγματα π.χ. άμα δεν ήμουν σε αυτή την σχολή και με ρώταγες αν θα έπρεπε να υπάρξει ο όρος ανδροκτονία ας πούμε μπορεί να σου έλεγα και ναι, γιατί θα έλεγα «ναι γιατί να μην υπάρχει αντίστοιχα και για τους άνδρες κάτι τέτοιο;». (ερωτώμενη 7)

«με το που μπήκα σε αυτή τη σχολή με έκανε ακόμα περισσότερο να υποστηρίζω το γυναικείο φύλο και να μαθαίνω πολύ περισσότερα πράγματα και τις διαφοροποιήσεις που υφίστανται» (ερωτώμενη 16)

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, οι σπουδές στο τμήμα έδωσαν την δυνατότητα σε ορισμένα άτομα να αντιληφθούν χαρακτηριστικά και ρόλους που σχετίζονται με την έμφυλη ταυτότητα τους και να προβούν σε επιλογή ποια από αυτά θα κρατήσουν και ποια από αυτά θα αποβάλλουν.

«[...] άρχισα να βλέπω πράγματα. [...] κάποια πράγματα τα είχα πολύ μέσα μου, μου τα είχαν εμφυτεύσει ότι είσαι γυναίκα και έχεις αυτά τα χαρακτηριστικά. Προσέχεις τους άλλους, είσαι πιο παθητική, πιο ήσυχη και άρχισα να βλέπω ότι αυτό που είμαι δεν πρέπει να ανταποκρίνεται απαραίτητα στο φύλο μου. Είναι πάρα πολύ δύσκολο να βγεις από αυτό το ρόλο και αν πεις ότι ναι ταυτίζομαι με την θηλυκότητα μου αλλά δε θέλω

όλα αυτά, θέλω να τα αποτινάξω, δεν είμαι αυτό το πράγμα και ας ταυτίζομαι με τη θηλυκότητα μου. Ο,τι και να σημαίνει αυτό το πράγμα» (ερωτώμενη 28)

Παράλληλα, οι σπουδές έκαναν τους συμμετέχοντες να είναι πιο ανοιχτόμυαλοι, διαλλακτικοί και δεκτικοί σε ορισμένα θέματα, ενώ τους έδωσαν την δυνατότητα να διερευνήσουν τα προσωπικά τους στερεότυπα και να αποβάλλουν ορισμένα από αυτά. Ακόμα, τους οδήγησαν να αντιμετωπίζουν τα κοινωνικά φαινόμενα ολιστικά, προσπαθώντας να βρουν τα αίτια των καταστάσεων, ώστε να επέλθει η αλλαγή.

«από εκεί που είχα κάποια στερεότυπα ε προσπαθώ να τα εξαλείψω εμ και έχω φτάσει σε ένα καλό σημείο, αλλά νιώθω ότι θέλω πολλή δουλειά.» (ερωτώμενη 17)

«Εμ... ο τρόπος που σκέφτομαι νομίζω, ότι πλέον δεν είμαι απόλυτος σε κάποια πράγματα... δηλαδή εε... θα προσπαθήσω να... για ένα φαινόμενο να αιτιολογήσω κάποιες καταστάσεις, δηλαδή δεν λέω ότι είναι αυτό και τέρμα. Δηλαδή [...]... προσπαθώ να καταλάβω τι γίνεται πίσω από ένα φαινόμενο ας πούμε, [...] για ποιο λόγο γίνεται [...]» (ερωτώμενος 22)

Μάλιστα, οι σπουδές στο Τμήμα βοήθησαν τον ερωτώμενο 18 να αποβάλλει ομοφοβικές νοοτροπίες που είχε, αποδεχόμενος ότι ο μη ετεροφυλοφιλικός σεξουαλικός προσανατολισμός είναι κάτι απόλυτα φυσιολογικό. Σημαντικό ρόλο σε αυτό φαίνεται να διαδραμάτισε η αλληλεπίδραση με ΛΟΑΤΚΙ+ συμφοιτητές του.

«όταν μπήκα στη σχολή είχα αρκετές ομοφοβικές τάσεις κάτι που πολύ γρήγορα μετά τη συναναστροφή [...] το απομυθοποίησα.»

Τέλος, ορισμένες φοιτήτριες μέσα από τις σπουδές τους, φαίνεται να ανέπτυξαν τις κατάλληλες δεξιότητες ώστε να μην φθείρονται ψυχολογικά από τα ζητήματα με τα οποία έρχονται σε επαφή και να προσπαθούν να βρουν κατάλληλους τρόπους επίλυσης μέσα από τις δράσεις τους ως επαγγελματίες.

«Σταμάτησα να με επηρεάζουν τόσο πολύ [...] με την έννοια του να στεναχωριέμαι και άρχισα να εε... πεισμώνω, ώστε να μπορέσω κι εγώ μελλοντικά να κάνω κάτι, μια δράση το οτιδήποτε σαν επαγγελματίας για να προσπαθήσω να αλλάξω κάτι» (ερωτώμενη 24)

Παρ' όλες τις προηγούμενες αναφορές, υπήρχαν και φοιτητές που δεν θεωρούν ότι οι σπουδές στο Τμήμα άλλαξε την στάση τους έναντι των έμφυλων ζητημάτων. Κατά τον ερωτώμενο 2, η οπτική του έναντι έμφυλων ζητημάτων παραμένει ίδια καθώς όπως φαίνεται δεν υπήρχε πρότερη έμφυλη οπτική στον τρόπο σκέψης του και δεν υπάρχει και τώρα, παρά τις σπουδές στο Τμήμα. Φαίνεται ωστόσο ότι ο ίδιος δεν το αντιλαμβάνεται αυτό καθώς θεωρεί ότι οι σπουδές του παρείχαν πληροφορίες και του έδωσαν την ικανότητα να οργανώνει την σκέψη του με κατάλληλο τρόπο σε σχετικές συζητήσεις.

«Εε η οπτική μου δεν έχει αλλάξει. Δηλαδή και πριν την ΚΕ τα πιστεύω μου ήταν πολύ δυνατά πάνω σε τέτοια ζητήματα, απλώς οι σπουδές μου με βοήθησαν να έχω μια πιο ολοκληρωμένη γνώμη και με βοήθησαν στο πως να αναφέρομαι όταν οι συζητήσεις οδηγούν σε τέτοια σημεία»

7. Συζήτηση

Σκοπός της ερευνητικής εργασίας αποτελεί η διερεύνηση των απόψεων των τελειόφοιτων φοιτητών και φοιτητριών Κοινωνική Εργασίας, και κατά συνέπεια μελλοντικών κοινωνικών λειτουργών, για τα αίτια και την πρόληψη του φαινομένου, την έμφυλη διάσταση των γυναικοκτονιών και την πιθανή επιρροή που έχουν οι σπουδές τους στο τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας πάνω στις απόψεις που παρουσιάζουν.

Γυναικοκτονία και Ανδροκτονία: Οι απόψεις των φοιτητών/τριών όσο αφορά την διάκριση τους από την ανθρωποκτονία και την νομική τους κατοχύρωση

A. Ο όρος «γυναικοκτονία» και η διάκριση του από τον όρο «ανθρωποκτονία».

Η γυναικοκτονία περιγράφηκε από δεκαεννιά μέλη του δείγματος της έρευνας ως ένα έγκλημα με έμφυλα κίνητρα και πιο συγκεκριμένα ως η δολοφονία γυναικών από άνδρες λόγω του φύλου τους. Ο συγκεκριμένος ορισμός επιβεβαιώνεται τόσο από τον ορισμό του 2001 της Russell (2012) που κάνει αναφορά στην γυναικοκτονία ως τη δολοφονία γυναικών από άνδρες, επειδή ακριβώς είναι γυναίκες, όσο και από τον ορισμό της Γκασούκα (2020) που ορίζει το φαινόμενο ως τη δολοφονία γυναικών επειδή είναι γυναίκες ή επειδή προσδιορίζονται ως γυναίκες.

Μέσα από τα ευρήματα της μελέτης μας, αυτό που φαίνεται να διακρίνει κατά την άποψη των συμμετεχόντων/συμμετέχουσων στην έρευνα τους δύο όρους, την γυναικοκτονία και την ανθρωποκτονία, είναι η έμφαση που δίνει ο πρώτος όρος στην αποκάλυψη των έμφυλων ανισοτήτων και των εξουσιαστικών σχέσεων που διατηρούνται μέχρι σήμερα ανάμεσα στα δύο φύλα. Ως πηγή αυτών οι φοιτητές και οι φοιτήτριες του δείγματος ονομάτισαν τις στερεοτυπικές και πατριαρχικές αντιλήψεις της κοινωνίας για το γυναικείο φύλο. Η θέση της γυναίκας στο πλαίσιο ενός πατριαρχικού συστήματος είναι κατώτερη από εκείνη του άνδρα (Κορδάτος, 1980) και οι άνδρες με σεξιστικές αντιλήψεις δολοφονούν τις γυναίκες, όταν νιώθουν πως δεν τηρούν τους πατριαρχικά δοσμένους ρόλους τους (Γκασούκα, 2019).

Για ένα μικρό μέρος του δείγματος ο όρος γυναικοκτονία αποτελεί την οποιαδήποτε δολοφονία γυναικών, χωρίς όμως το έγκλημα να πλαισιώνεται από τα σεξιστικά κίνητρα του δράστη, καθιστώντας έτσι τον όρο της γυναικοκτονίας ως έναν όρο που

περιγράφει απλώς τις μαζικές δολοφονίες του συγκεκριμένου φύλου. Βέβαια, κάτι τέτοιο δεν μπορεί να ευσταθεί, αφού δίχως τον παράγοντα του φύλου δεν μπορεί να αποτελεί κάθε δολοφονία γυναίκας γυναικοκτονία, όπως δεν συγκαταλέγεται και κάθε βίαιη πράξη κατά των γυναικών στον όρο της έμφυλης βίας. Επομένως, η ύπαρξη έμφυλων στερεοτύπων και σεξιστικών κινήτρων πίσω από τέτοια εγκλήματα είναι αυτά που τα διακρίνουν από την γενικότερη βία και την ανθρωποκτονία ή τις δολοφονίες στραμμένες προς ένα συγκεκριμένο φύλο (Russo&Pirlott, 2006) (Γκασούκα, 2020).

Τέλος, σημαντικό κρίνεται να αναφερθεί πως υπήρχε και μέρος του δείγματος που δεν ήταν σε θέση να εκφέρει άποψη για τον ορισμό της γυναικοκτονίας ή δεν μπορούσε να αντιληφθεί τι είναι αυτό που μπορεί να την καθιστά διακριτή από την ανθρωποκτονία, γεγονός που αποκαλύπτει την άγνοια τους για το συγκεκριμένο φαινόμενο. Γίνεται λοιπόν φανερό ότι οι δύο τελευταίες μερίδες του δείγματος παραβλέπουν το φύλο ως πηγή του φαινομένου των γυναικοκτονιών.

B. Νομική κατοχύρωση της «γυναικοκτονίας».

Η νομική κατοχύρωση της γυναικοκτονίας αποτέλεσε ένα πεδίο που εκφράστηκαν πολλές και διαφορετικές απόψεις από το δείγμα μας. Στο σύνολο των τριάντα συνεντεύξεων, οι οχτώ κράτησαν αρνητική στάση απέναντι στο ενδεχόμενο της νομικής κατοχύρωσης του όρου γυναικοκτονία, ενώ οι υπόλοιποι / υπόλοιπες είκοσι – δύο τάχθηκαν υπέρ. Εκείνοι και εκείνες που τάχθηκαν κατά της νομικής αναγνώρισης του όρου στήριξαν την άποψη τους στο γεγονός πως το έννομο αγαθό που καταπατάται είναι αυτό της ανθρώπινης ζωής. Συνεπώς ο νομικός όρος «ανθρωποκτονία» περιγράφει το έγκλημα της δολοφονίας γυναικών και ένας πιο εξειδικευμένος όρος θα ήταν περιττός. Τέτοιες απόψεις παρουσιάστηκαν και βιβλιογραφικά από την Μαροπούλου (2020), όταν έκανε αναφορά στους λόγους που η Γαλλία ήταν αρνητική στην κατοχύρωση του όρου. Ειδικότερα, για την Γαλλία ο όρος της γυναικοκτονίας θα είχε μόνο συμβολική σημασία, αφού το έγκλημα περιγράφεται ήδη στον Ποινικό Κώδικα.

Επιπλέον, ένας λόγος που παρουσιάστηκε ενάντια στην νομική κατοχύρωση ήταν πως ένας τέτοιος όρος επιβεβαιώνει το έμφυλο στερεότυπο που θέλει τις γυναίκες να είναι το αδύναμο φύλο. Εκείνοι που διαφωνούν με τον όρο βρίσκουν τον όρο σεξιστικό, αφού διαχωρίζει την γυναίκα από τους υπόλοιπους ανθρώπους και την

θέτει σε μια κατηγορία που χρήζει ειδικής μεταχείρισης εξαιτίας της ευαλωτότητας της (Διοτίμα, 2019) (Μαροπούλου, 2020).

Από την άλλη πλευρά, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος κράτησε θετική στάση στο ενδεχόμενο της νομικής κατοχύρωσης του όρου «γυναικοκτονία». Οι μεγάλες διαστάσεις που έχει λάβει το φαινόμενο φάνηκαν να ήταν αυτές που έχουν ευαισθητοποιήσει τα μέλη του δείγματος και έχουν συμβάλει στην υιοθέτηση της στάσης αυτής. Παράλληλα, για πολλούς η κατοχύρωση αποτελεί αναγκαιότητα, καθώς περιγράφεται ένα διαφορετικό έγκλημα, αφού υπάρχουν και διαφορετικά κίνητρα. Τέτοια επιχειρήματα είδαμε να αναγράφονται και σε κείμενα της Μαροπούλου (2020), σύμφωνα με τα οποία δεν πρέπει να υπάρχει κανένα έγκλημα το οποίο να μην περιγράφεται από τον νόμο.

Από τα μέλη του δείγματος που τάχθηκαν υπέρ της νομικής αναγνώρισης, οι περισσότεροι / περισσότερες θεωρούν πως μέσω αυτής θα αποκαλυφθεί το πρόβλημα στις πραγματικές του διαστάσεις και θα καταστεί δυνατή η καλύτερη διαχείριση του. Για πολλούς η περιγραφή του φαινομένου με τον όρο «γυναικοκτονία» θα φέρει στο προσκήνιο και τον παράγοντα του φύλου που υποκρύπτεται στο όνομα άλλων αφορμών. Πράγματι, όπως επιβεβαιώνεται και μέσα από την βιβλιογραφική ανασκόπηση της εργασίας μας ο ξεκάθαρος ορισμός του φαινομένου της γυναικοκτονίας θα αποκαλύψει τις διαστάσεις και τις ρίζες του φαινομένου, με στόχο την αποτελεσματική αντιμετώπιση του (Διοτίμα, 2019).

Γ. Νομική κατοχύρωση της «ανδροκτονίας».

Η αναγνώριση του όρου «ανδροκτονία» σε αντιστοιχία με εκείνον της «γυναικοκτονίας» αποτέλεσε ένα θέμα συζήτησης με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και πολύτιμο για την εξαγωγή συμπερασμάτων, τόσο μελετώντας το μεμονωμένα, όσο και συνδυαστικά με άλλα θέματα συζήτησης. Αρχικά, κρίνεται σημαντικό να αναφερθεί πως η πλειονότητα του δείγματός μας διαφωνεί με την κατοχύρωση ενός τέτοιου όρου, καθώς δεν αναγνωρίζει έμφυλα κίνητρα πίσω από τις δολοφονίες ανδρών. Ωστόσο, στον αντίλογο είδαμε φοιτητές και φοιτήτριες να είναι σύμφωνοι / σύμφωνες με την ενδεχόμενη κατοχύρωση της «ανδροκτονίας» στο όνομα της ισότητας των δύο φύλων. Στο επιχείρημα αυτό, έρχεται σαν απάντηση η άποψη πως μια τέτοια πράξη αναγνώρισης υποβιβάζει τις έμφυλες διακρίσεις και την βία που βιώνουν οι γυναίκες, αλλά και τον όρο της γυναικοκτονίας και την σημασία του.

Τέλος, αυτό που έχει πραγματικά ενδιαφέρον είναι πως μέρος του δείγματος μας, ενώ φαινομενικά κατανοούσε την έμφυλη διάσταση του όρου «γυναικοκτονία», την ανισότητα που βιώνουν οι γυναίκες λόγω της πατριαρχίας και των έμφυλων στερεοτύπων, αργότερα αναφέρουν πως θα αναγνώριζαν εξίσου και τον όρο «ανδροκτονία». Μια τέτοια απάντηση πιθανόν να υποδηλώνει πως το άτομο αυτό δεν αντιλαμβάνεται πραγματικά την διάσταση του φύλου που ενυπάρχει στο φαινόμενο των γυναικοκτονιών και εκφράζει ως προσωπική άποψη την άποψη που θεωρεί ότι θα φανεί πιο σωστή και ταιριαστή στην Κοινωνική Εργασία.

Τα αίτια των γυναικοκτονιών

Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες κλήθηκαν να απαντήσουν ποια πιστεύουν ότι είναι τα κυριότερα αίτια που μπορούν να ωθήσουν έναν άνδρα στη διάπραξη μίας γυναικοκτονίας. Οι απαντήσεις που λάβαμε ήταν ποικίλες και αναφέρονταν κυρίως στις συνθήκες που δημιούργησε η πανδημία τα τελευταία χρόνια στη χώρα αλλά και στο πατριαρχικό σύστημα που επικρατεί μέχρι σήμερα στην ελληνική κοινωνία.

Αρχικά, δεκατρείς από τους / τις φοιτητές/τριες αιτιολόγησαν το κοινωνικό φαινόμενο της γυναικοκτονίας αποδίδοντας τις ευθύνες στις περιοριστικές συνθήκες που δημιούργησε ο κορωνοϊός. Υποστήριζαν πως ο εγκλεισμός δημιούργησε μεγάλη ψυχολογική πίεση αλλά και αυξημένες συγκρούσεις ανάμεσα σε ζευγάρια με ήδη υπάρχοντα προβλήματα, με αποτέλεσμα αρκετοί άνδρες να προβούν στη χρήση ακραία βίαιων συμπεριφορών που πολλές φορές οδήγησαν σε γυναικοκτονίες.

Από την άλλη, η πλειονότητα των φοιτητών που αναγνωρίζει τα έμφυλα κίνητρα των γυναικοκτονιών ανέφεραν την πατριαρχία ως ρίζα του προβλήματος της ενδοοικογενειακής βίας και κατ' επέκταση του φαινομένου. Σύμφωνα με την Παντελίδου - Μαλούτα (2014), η ενδοοικογενειακή βία και η κακοποίηση των γυναικών εκφράζουν ένα εξουσιαστικό σύστημα σχέσεων ανάμεσα στα δύο φύλα που απαξιώνει τις γυναίκες και τις τοποθετεί σε μία κατηγορία ατόμων μικρότερης αξίας και σημασίας. Αυτό υποστηρίχθηκε και από τους ερωτώμενους/ες, καθώς διατύπωσαν πως η ανισότητα που επικρατεί ανάμεσα στα δύο φύλα εμποδίζει τη γυναίκα να δρα αυτόβουλα λόγω της υποτιθέμενης ανδρικής υπεροχής αλλά και λόγω της κοινωνίας, που έχει ορίσει για εκείνη το ρόλο της νοικοκυράς και της μητέρας. Η κοινωνία διαχωρίζει τα άτομα σε άνδρες και γυναίκες αποδίδοντας τους ρόλους και κατάλληλες συμπεριφορές (Delphy, 2008, Παπαταξιάρχης, 1992). Σε περίπτωση που

οι ρόλοι αυτοί δεν τηρηθούν, οι άνδρες δυσαρεστούνται και συμπεριφέρονται κυριαρχικά χρησιμοποιώντας βίαιες πρακτικές για το σωφρονισμό των γυναικών, τις οποίες θεωρούν κτήμα τους (Μιχαλακέλα και Τσεφαλά, 2022). Πράγματι, βλέπουμε μέσα από τη φεμινιστική προσέγγιση πως το φαινόμενο της γυναικοκτονίας είναι αποτέλεσμα της πατριαρχίας (Adinkrah, 1999, Bograd, 1988, Yllo, 1993). Για αυτό το λόγο το φεμινιστικό κίνημα από τα πρώτα κιόλας στάδια στόχευσε στην απόκτηση δικαιωμάτων των γυναικών και την απαλοιφή της σεξουαλικής και οικογενειακής βίας (Krolokke & Sorensen, 2006). Δικαιώματα στην πολιτική, την υγεία, την εκπαίδευση, τη νομική υποστήριξη και την εργασιακή απασχόληση με απώτερο σκοπό τη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών και την ισότητα των δύο φύλων (FXBCenter, 2022).

Συνεντευξιαζόμενη ανέφερε πως βίαιες συμπεριφορές μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον μπορούν να οδηγήσουν στη διάπραξη του εγκλήματος. Σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης, η βία που θα χρησιμοποιήσει ένα άτομο είναι αποτέλεσμα της μάθησης και της μιμητικής συμπεριφοράς, καθώς μπορεί να σχετίζεται με ένα παρελθοντικό βίωμα είτε ως θύμα είτε ως μάρτυρας σε περιστατικό βίας (Καλλούδη, Ψαρά, Καλέμη, Δουζένη και Δουζένης, 2017).

Επιπλέον, η λανθασμένη λειτουργία βασικών θεσμών και φορέων υποδείχθηκε ως αιτία του φαινομένου της γυναικοκτονίας. Δεν υπάρχει κατάλληλη πρόληψη ή παρέμβαση από τις αστυνομικές αρχές αλλά ούτε και από το ποινικό σύστημα, το οποίο δεν αποδίδει δικαιοσύνη με τις ελαστικές ποινές που επιβάλλει στους δράστες. Τα ΜΜΕ χρησιμοποιούν ακατάλληλο και πολλές φορές προσβλητικό λεξιλόγιο για την κάλυψη τέτοιου είδους υποθέσεων και επιπρόσθετα δίνονται οδηγίες για το πως μπορεί ένας άνδρας να έχει ελαφρυντικά σε περίπτωση διάπραξης μίας γυναικοκτονίας. Επίσης, η εκκλησία, ως ένας από τους σημαντικότερους θεσμούς στην κοινωνία, προωθεί την πατριαρχία και πρότυπα που προβάλλουν τη γυναίκα ως ένα υποδεέστερο ον χωρίς ιδιαίτερα δικαιώματα και με πολύ συγκεκριμένους ρόλους και υποχρεώσεις. Φυσική εξέλιξη με την προώθηση της πατριαρχίας είναι η άνιση κατανομή της εξουσίας ανάμεσα στα δύο φύλα (Whalen, 1996).

Σύμφωνα με την θεωρία της κοινωνικοποίησης των δύο φύλων, οι άνδρες αναδεικνύονται για τη σωματική τους δύναμη, τη δυσκολία στην διαχείριση και στην εξωτερίκευση των συναισθημάτων τους αλλά και την επιθετικότητα που

χαρακτηρίζει την έκφραση του ανδρισμού τους. Η γυναίκα από την άλλη πλευρά, μαθαίνει να είναι πειθαρχημένη και να έχει ήπια συμπεριφορά (Δεληγιάννη – Κουϊμτζη κ.α., 2000). Την παραπάνω δυσκολία φάνηκε να συμερίζεται και μια συνεντευξιαζόμενη που υπέδειξε συναισθηματικούς λόγους, όπως η αδυναμία της διαχείρισης του θυμού εκ μέρους του άνδρα, ως ένα λόγο που μπορεί να τον οδηγήσει στη διάπραξη γυναικοκτονίας.

Τέλος, υπήρξαν και άλλοι λόγοι που αναφέρθηκαν ως αίτια του φαινομένου από μεμονωμένα μέλη του δείγματος, όπως είναι η μη ελεγχόμενη ψυχική διαταραχή του δράστη ως αποτέλεσμα λανθασμένης ή ανύπαρκτης θεραπευτικής παρέμβασης. Επιπλέον, οικονομικοί λόγοι, όπως η απώλεια εισοδήματος ή η διαμονή σε σωφρονιστικά καταστήματα ως λύση στο βιοποριστικό πρόβλημα, υποστηρίχθηκε πως ωθούν τους άνδρες στη δολοφονία γυναικών.

Η συμβολή του Κοινωνικού Λειτουργού στην πρόληψη των γυναικοκτονιών

Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος μας, εστίασε στον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού ως προς την οργάνωση προγραμμάτων πρόληψης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με το θέμα της έμφυλης βίας. Έδωσαν μάλιστα ιδιαίτερη σημασία στην επιμόρφωση όλων των ηλικιακών ομάδων τόσο στον οικογενειακό όσο και στον σχολικό χώρο, ώστε γονείς και παιδιά να αντιληφθούν τις επιθυμητές και μη επιθυμητές συμπεριφορές. Τα προγράμματα αυτά κατά την Χατζηφωτίου (2016), αποτελούν το πρωτογενές επίπεδο στο οποίο θα μπορούσε να επέμβει η επιστήμη της κοινωνικής εργασίας, ώστε να μειωθεί η έμφυλη βία και κατ' επέκταση να μειωθούν και οι γυναικοκτονίες. Σ' αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι ορισμένες φοιτήτριες πρότειναν στοχευμένη ενημέρωση είτε αποκλειστικά στους άνδρες ώστε να μάθουν να οριοθετούνται και να σέβονται τις γυναίκες, είτε αποκλειστικά στις γυναίκες ώστε να μάθουν τα δικαιώματά τους και να αναγνωρίσουν τυχόν έμφυλους ρόλους που τους έχουν εμφυτευθεί. Απόψεις σαν και αυτές φαίνεται ότι δεν βοηθούν στην επίλυση του προβλήματος της έμφυλης βίας και κατ' επέκταση των γυναικοκτονιών, καθότι είτε στιγματίζουν τον δράστη της έμφυλης βίας, είτε αποδίδουν ευθύνες στην γυναίκα ύπαρξη αγνοώντας ότι η έμφυλη βία και οι γυναικοκτονίες αποτελούν κοινωνικά φαινόμενα που χρήζουν ολιστικής παρέμβασης. Με άλλα λόγια, παραβλέπεται η παράλληλη ανάγκη θεραπευτικής

στήριξης στο θύμα και στο ευρύτερο περιβάλλον του και κατάλληλης θεραπευτικής παρέμβασης στον δράστη της έμφυλης βίας.

Από την άλλη πλευρά, διατυπώθηκε από φοιτήτρια ότι για την πρόληψη των γυναικοκτονιών ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός χρειάζεται να δραστηριοποιηθεί για την αναθεώρηση των έμφυλων ρόλων. Παραδείγματα τέτοιων έμφυλων δυσλειτουργικών ρόλων, αποτελεί ο ρόλος της γυναίκας ως παθητικό θύμα και ο ρόλος του άνδρα ως επιθετικό θύτη. (Καλλούδη, Ψαρά, Καλέμη, Δουζένη και Δουζένης, 2017).

Προχωρώντας, ορισμένες φοιτήτριες υποστήριξαν ότι ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός χρειάζεται να έχει υποστηρικτικό ρόλο έναντι των γυναικών τόσο πριν όσο και μετά την κακοποίηση τους. Για να επιτευχθεί το παραπάνω, χρειάζεται να αξιοποιήσει τεχνικές για την πρόωρη αναγνώριση της έμφυλης βίας (Παπαδακάκη, 2011) ώστε να δημιουργήσει ένα άνετο περιβάλλον στο οποίο η εξυπηρετούμενη θα μπορεί να εκφραστεί και να διαχειριστεί τυχόν αισθήματα ευθύνης και τύψεων. Παράλληλα, χρειάζεται να παρέχει ενημέρωση, καθοδήγηση και υποστήριξη σε οποιοδήποτε επίπεδο χρειαστεί, αν η γυναίκα αποφασίσει να εγκαταλείψει το κακοποιητικό της περιβάλλον (ΣΚΛΕ, 2022) αλλά και να την ενδυναμώσει ώστε να μπορέσει να διαχειριστεί τα τραύματα που επιφέρει η κακοποίηση (Χατζηφωτίου, 2016)

Μια άλλη μερίδα του δείγματος, θεωρεί ότι για να παρέμβει αποτελεσματικά ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός χρειάζεται να ασκήσει πίεση για να δημιουργηθούν περισσότερες φυσικές δομές φιλοξενίας και τηλεφωνικές γραμμές υποστήριξης. Η διερεύνηση των Συμβουλευτικών Κέντρων, η δημιουργία περισσότερων ξενώνων φιλοξενίας και η πρόσληψη περισσότερων κοινωνικών λειτουργών ώστε να μην εμφανίζονται φαινόμενα επαγγελματικής εξουθένωσης αποτελούν άλλωστε κομβικές προτάσεις του ΣΚΛΕ (2022) για την πρόληψη του φαινομένου των γυναικοκτονιών.

Πέρα όμως από αυτά, ένας φοιτητής πρότεινε την πίεση που χρειάζεται να ασκήσει ο/η κοινωνικός λειτουργός ως προς την θέσπιση αυστηρότερων ποινών για τις γυναικοκτονίες. Αν και απαιτούνται περισσότεροι κοινωνικοί λειτουργοί στον τομέα της δικαιοσύνης (ΣΚΛΕ, 2022), είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι οι αρμοδιότητες τους σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να ασκήσουν επιρροή στην νομοθετική εξουσία, η οποία λειτουργεί ανεξάρτητα.

Ολοκληρώνοντας, είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι κανένα άτομο από το δείγμα δεν αναφέρθηκε στην ενίσχυση και λειτουργία προγραμμάτων (π.χ. ποινική διαμεσολάβηση) που αφορούν τον θύτη της ενδοοικογενειακής βίας (Χατζηφωτίου, 2016). Το γεγονός αυτό δημιουργεί ερωτήματα για το αν οι φοιτητές/ φοιτήτριες αντιλαμβάνονται την ολιστικότητα του φαινομένου της έμφυλης βίας και κατ' επέκταση των γυναικοκτονιών.

Πιθανή επιρροή των σπουδών στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας στην διαμόρφωση των γνώσεων και απόψεων τους για έμφυλα ζητήματα όπως αυτό των γυναικοκτονιών

Όπως φαίνεται από τα λεγόμενα των συνεντευξιαζόμενων, φαίνεται ότι μεγάλο μέρος του δείγματος επηρεάστηκε θετικά από την φοίτηση στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, σε μία πληθώρα τομέων. Αρχικά, μέσα από τα παρεχόμενα μαθήματα ενημερώθηκαν και ευαισθητοποιήθηκαν για έμφυλα ζητήματα και ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, γεγονός που τους βοήθησε μετέπειτα στην διαμόρφωση απόψεων σε σχέση με έμφυλα κοινωνικά φαινόμενα, όπως αυτό των γυναικοκτονιών. Έπειτα, φαίνεται ότι ανέπτυξαν δεξιότητες προσωπικής ενδοσκόπησης, με την έννοια ότι διερεύνησαν τα προσωπικά τους στερεότυπα

Παρά τα προαναφερθέντα θετικά, υπήρξαν φοιτητές και φοιτήτριες του Τμήματος που μέσα από τις διατυπωθείσες απόψεις τους φαίνεται ότι οι σπουδές στο Τμήμα δεν επηρέασαν τον τρόπο σκέψης τους. Πιο συγκεκριμένα, επτά μέλη του δείγματος φάνηκαν να μην αντιλαμβάνονται την σημασία της διάκρισης μεταξύ των όρων «γυναικοκτονία» και «ανθρωποκτονίας». Εξ αυτών μόνο δύο δεν παρακολουθούσαν τα μαθήματα της σχολής, μια φοιτήτρια παρακολουθούσε μερικώς, ενώ τέσσερα μέλη δήλωσαν πως παρακολουθούσαν συστηματικά κιόλας τα μαθήματα. Έπειτα, ορισμένες φοιτήτριες φάνηκε ότι δεν γνώριζαν την σημασία του όρου «γυναικοκτονία» ή απέδιδαν την γυναικοκτονία στην «κακιά στιγμή», στο λεγόμενο «εν βρασμώ ψυχής». Η άγνοια τους και η λανθασμένη εστίαση, θα μπορούσε να αποδοθεί ως έναν βαθμό και στον τρόπο με τον οποίο τα ΜΜΕ προβάλλουν τα αντίστοιχα περιστατικά. Όπως αναλύθηκε και στο τρίτο θεωρητικό κεφάλαιο, σε πολλές γυναικοκτονίες, γίνεται λόγος για «την κακιά την ώρα», ενώ με αφορμή άλλες, παρέχονται και εμμέσως συμβουλές σε εν δυνάμει γυναικοκτόνους.

Προχωρώντας, υπήρξαν φοιτητής και φοιτήτριες που υποστήριξαν ότι δεν θα έπρεπε να υπάρξει νομική αναγνώριση του όρου «γυναικοκτονία», καθώς η νομική αναγνώριση του όρου θα οδηγούσε στην αναγνώριση της γυναίκας ως το αδύναμο φύλο. Συνεχίζοντας, υπήρχαν φοιτήτριες και ένας φοιτητής που υποστήριξαν ότι θα έπρεπε να υφίσταται νομικά ο όρος «ανδροκτονία» κατ' αντιστοιχία με τον όρο «γυναικοκτονία» καθώς με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται η ισότητα και η ισότιμη αντιμετώπιση των δύο φύλων. Φυσικά, μια τέτοια άποψη δεν ευσταθεί αν λάβουμε υπόψη το πλαίσιο των διακρίσεων που υφίστανται οι γυναίκες, καθώς και την συχνότητα με την οποία δολοφονούνται από τους άνδρες. Κατά τον Αριστοτέλη άλλωστε, «δεν υπάρχει τίποτα πιο άνισο από την ίση μεταχείριση των ανίσων».

Τέλος, υποστηρίχτηκε από φοιτητή ότι οι γυναικοκτονίες ενδεχομένως έχουν οικονομικά αίτια, με την έννοια ότι μέσω των γυναικοκτονιών, απώτερος σκοπός των ανδρών είναι να εξασφαλίσουν δωρεάν βιοποριστικά μέσα, εκτίοντας την ποινή τους σε ένα σωφρονιστικό κατάστημα. Τέτοιες απόψεις καταδεικνύουν ότι το πρόγραμμα σπουδών δεν άσκησε καμία επιρροή σε ορισμένα άτομα, γεγονός που θα μπορούσε να αποβεί ακόμα και επικίνδυνο τόσο για την μετέπειτα επαγγελματική πορεία των συγκεκριμένων ατόμων όσο και για τους/τις εξυπηρετούμενους/ εξυπηρετούμενες με τους/τις οποίους/οποίες θα έρθουν σε επαφή.

8. Προτάσεις

Μέσω της παρούσας έρευνας, προέκυψε ότι οι περισσότεροι/ες φοιτητές/φοιτήτριες του δείγματος έχουν ένα γενικότερο θεωρητικό υπόβαθρο όσο αφορά το φαινόμενο της γυναικοκτονίας. Ειδικότερα, είναι σε θέση να ορίσουν με κατάλληλο τρόπο όρους όπως «γυναικοκτονία» και «ανδροκτονία» ενώ παράλληλα φαίνεται ότι αντιλαμβάνονται την επιρροή που ασκεί η πατριαρχία ως προς την διαιώνιση των γυναικοκτονιών. Τέλος, κατανοούν με ποιους τρόπους μπορούν ως μελλοντικοί επαγγελματίες να αναλάβουν δράση ως προς την πρόληψη του φαινομένου των γυναικοκτονιών.

Παρ' όλα αυτά, μέσω των απόψεων τους προέκυψαν συγκεκριμένες αντιφάσεις. Αρχικά, ενώ αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα αναγνώρισης του όρου «γυναικοκτονία», ορισμένοι/ες φαίνεται να είναι σύμφωνοι και με την αναγνώριση του όρου «ανδροκτονία» και έτσι αναιρείται πλήρως η έμφυλη διάσταση που απέδιδαν στο φαινόμενο.

Έπειτα, πολλά άτομα θεώρησαν ότι η πανδημία του κορονοϊού αποτέλεσε βασικό αίτιο για την διάπραξη των γυναικοκτονιών. Θεώρησαν δηλαδή ότι ο περισσότερος συντροφικός χρόνος ήταν καθοριστικός παράγοντας για έναν άνδρα στο να δολοφονήσει την σύντροφο του. Απόψεις σαν αυτές, είναι ασύμβατες με τις αξίες που πρεσβεύει η επιστήμη της Κοινωνικής Εργασίας και φαίνεται ότι διαμορφώθηκαν σε μεγάλο βαθμό από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Μέσα από τα παραπάνω, καταδεικνύεται η ανάγκη ενίσχυσης μαθημάτων που αφορούν την ισότητα των φύλων καθώς και την συντροφική βία. Παράλληλα με τις θεωρητικές διαλέξεις, χρήσιμο θα είναι να πραγματοποιούνται σχετικές συζητήσεις καθώς και βιωματικά εργαστήρια από αρμόδιους επαγγελματίες που εμπλέκονται στον τομέα της έμφυλης βίας, ώστε οι φοιτητές/φοιτήτριες να έχουν την δυνατότητα να προβληματιστούν και να επιλύουν αυτομάτως απορίες που τους έχουν δημιουργηθεί. Ακόμη, χρήσιμη θα ήταν και η προβολή σχετικών οπτικοακουστικών μέσων (π.χ. ταινιών, ντοκιμαντέρ) που στόχο θα έχουν να ευαισθητοποιήσουν τους/τις φοιτητές/φοιτήτριες στο υπό μελέτη ζήτημα.

Οι απόψεις των τελειόφοιτων φοιτητών του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας για το φαινόμενο της γυναικοκτονίας, θα μπορούσε να αποτελέσουν πεδίο μελλοντικής έρευνας και για τα υπόλοιπα Τμήματα Κοινωνικής Εργασίας των ελληνικών πανεπιστημίων ώστε να φανεί η επιρροή των σπουδών καθώς και τυχόν αλλαγές που χρειάζεται να γίνουν σε αυτά. Παράλληλα, ενδιαφέρον θα είχε η διεξαγωγή παρόμοιας έρευνας και στο διδακτικό προσωπικό του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Άρθρο 4 του Συντάγματος. Ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-4/>
2. Άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. Ανακτήθηκε από <https://fra.europa.eu/el/eu-charter/article/21-apagoreysi-diakriseon#products> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 21/3/2023]
3. Αρχάκης, Α. & Κονδύλη Μ. (2004). *Εισαγωγή σε ζητήματα κοινωνιογλωσσολογίας*. Αθήνα: Νήσος
4. Βαρτελάτου, Ρ. (2014). Εγκλήματα Πάθους. *Ψυχο-γραφήματα*. Ανακτήθηκε από <https://www.psychografimata.com/egklimata-pathous/> [Ημερομηνία Πρόσβασης 1/8/2022]
5. Bewley, S., Welch, J. (2017). *ABC για την ενδοοικογενειακή και σεξουαλική βία*. Β. Αρτινοπούλου (επιμ), (Η. Μιχαήλ, Α. Κουφούλη, μεταφρ). Αθήνα. Παρισιανού Α.Ε.
6. Βιδάλη, Α. (2019). «Αμαλιάδα: Σκότωσε με περίστροφο τη γυναίκα του και αυτοκτόνησε - Το τραγικό τηλεφώνημα πριν το έγκλημα». *Dnews*. Ανακτήθηκε από <https://www.dikaiologitika.gr/eidhseis/koinonia/248165/amaliada-skotose-me-peristrofo-ti-gynaika-tou-kai-aftoktonise-to-tragiko-tilefonima-prin-to-egklima> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 11/01/2023]
7. Βουγιούκα, Α. (2019) Femicide/feminicidio/γυναικοκτονία: Linguafeminista και το διαρκές αίτημα για μια αξιοβίωτη ζωή. *Φεμινιστινά*, (τεύχος 2), Ανακτήθηκε από <http://feministiga.net/gunaikoktonia-lingua-feminista/> [Ημερομηνία Πρόσβασης 25/6/2022]
8. Βουλή TV, (2019). Γυναικοκτονία - Θηλυκοκτονία ή ο φόνος του αναλώσιμου θηλυκού. Ανακτήθηκε από: <https://www.youtube.com/watch?v=sNOG3yQjN8w> [Ημερομηνία Πρόσβασης 16/7/2022]
9. *Βραδινό δελτίο ειδήσεων*. (2021). «Έγκλημα στη Δάφνη: Έσφαξε τη γυναίκα του επειδή την ζήλευε». ΕΡΤ. 31/07/2021. Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=1PwKMBCdfIU&ab_channel=%CE

- [%95%CE%A1%CE%A4%CE%91.%CE%95](#). [Ημερομηνία Πρόσβασης: 25/01/2023]
10. *Βραδινό δελτίο ειδήσεων*. (2021). «Πιστεύω ότι η Γαρυφαλλιά με οδηγούσε επίτηδες σε αδιέξοδα» Στον Κορδαλλό ο 30χρονος δολοφόνος». AlphaTv. 23/07/2021. Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=1FbzE39JHTQ&ab_channel=%CE%9A%CE%B1%CE%B8%CE%B1%CF%81%CE%AE%CE%94%CF%8D%CE%BD%CE%B1%CE%BC%CE%B7 [Ημερομηνία Πρόσβασης: 25/01/2023]
  11. *Βραδινό δελτίο ειδήσεων*. (2021). «Φολέγανδρος νέες αποκαλύψεις: «Η Γαρυφαλλιά φοβόταν πως της παρακολουθούσε το τηλέφωνο». Mega. 18/07/2021. Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=JVhWXC6Zm7k&ab_channel=Maxlife [Ημερομηνία Πρόσβασης: 28/01/2023]
  12. Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων. (2021). Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025. Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών. Ανακτήθηκε από <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2021/12/%CE%95%CE%A3%CE%94%CE%99%CE%A6-2021-2025.pdf> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 28/11/2022]
  13. Γκασούκα, Μ. (2013). *Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις του Φύλου. Ζητήματα Εξουσίας και Ιεραρχίας*. Γ' έκδ. Αθήνα: Διάδραση
  14. Γκασούκα, Μ. (2020). Παλιά Ιστορία σε σύγχρονα πλαίσια: Θηλυκοκτονία/Γυναικοκτονία. Στο Γ. Πετράκη (επιμ.), *Γυναικοκτονίες. Διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά*. Αθήνα: Gutenberg
  15. Γκρους, Δ. (2021). «Γιατί γυναικοκτονία η τραγωδία στην Αργολίδα;». *AthensVoice*. Ανακτήθηκε από <https://www.athensvoice.gr/epikairota/politiki-oikonomia/730637/giati-gynaikoktonia-i-tragodia-stin-argolida/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 26/01/2023]
  16. CNNGreece (2022). «Έγκλημα στο Μαρούσι : Στον εισαγγελέα η 17χρονη για τη δολοφονία της 22χρονης». Ανακτήθηκε από <https://www.cnn.gr/ellada/story/341377/egklima-sto-maroyysi-ston-eisaggelea-i-17xroni-gia-ti-dolofonia-tis-22xronis> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 26/01/2023]
  17. Connell, R.W. (2006). *Το κοινωνικό φύλο*. (πρόλογος Δ. Κογκίδου, Φ. Πολίτης). Αθήνα : Επίκεντρο.

18. Culkin, J. & Perrotto, R. (2008). Θεμελιώδεις αρχές της ψυχολογίας Εφαρμογές στην ζωή και την εργασία. Μετάφραση Πάντα Μαρία, Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
19. Δελγιάννη-Κουϊμτζή, Β., Σακκά, Δ., Ψάλτη, Α., Φρόση, Λ., Αρκουμάνη, Σ., Στογιαννίδου, Α., Συγκολλίτου, Ε. (2000). Ταυτότητες φύλου και επιλογές ζωής: Τελική Έκθεση, Θεσσαλονίκη: Τμήμα Ψυχολογίας, ΑΠΘ και Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, Υπουργείο Παιδείας (ΕΠΕΑΕΚ-Ενέργεια 3.2β).
20. Δελτίο ειδήσεων. (2021). «Μεσσηνία | 52χρονος σκότωσε με μαχαίρι την μητέρα του στην Μικρή Μαντίνεια». IonianChannel. 4/09/2021. Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=ZuHA_onlWho [Ημερομηνία Πρόσβαση: 25/01/2023]
21. Διεθνής Αμνηστία. (2022). *Οικουμενική διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου*. Ανακτήθηκε από <https://www.amnesty.gr/universal-declaration-of-human-rights> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 20/02/2023]
22. Διοτίμα (2019). «Είναι σωστός τελικά ο όρος γυναικοκτονία;». Ανακτήθηκε από <https://diotima.org.gr/einai-sostos-telika-o-oros-gynaikoktonia/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 27/02/2023].
23. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2023). Ανακτήθηκε από <https://www.ekka.org.gr/index.php/el/domes-ypiresies/ksenones> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 1/3/2023]
24. ΕΘΝΟΣ (2020). «Μακρακώμη : Μαζί θα θαφτούν ο συζυγοκτόνος και το θύμα του». Ανακτήθηκε από <https://www.ethnos.gr/greece/article/84529/makrakomhmazithathaftoynosyzygoktonoskaitothymatoy> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 15/01/2023]
25. ΕΘΝΟΣ (2022). «Δολοφονία στο Μαρούσι: «Με έπεισε να αλλάξω φύλο και μου αγόραζε τζελ τεστοστερόνης» είπε η 17χρονη». Ανακτήθηκε από <https://www.ethnos.gr/greece/article/238326/dolofoniasptomaroystimeepeisenaaIlaxofylokaimoyagorazetzeltestosteronhseipeh17xronh> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 26/01/2023]
26. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2012). *Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (2012/C 326/02). Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EL> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 27/11/2022]

27. Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. (2022). *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*. Ανακτήθηκε από https://www.echr.coe.int/documents/convention_ell.pdf [Ημερομηνία Πρόσβασης : 27/11/2022]
28. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017). *Η Ε.Ε. και ο Ο.Η.Ε. ενώνουν τις δυνάμεις τους για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών*. Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_17_3306 [Ημερομηνία Πρόσβασης : 28/11/2022]
29. Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων – EIGE. (2022). Ανακτήθηκε από <https://eige.europa.eu/el/taxonomy/term/1128> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 15/7/2022]
30. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2019), *Σύμβαση Κωνσταντινούπολης: όλα τα κράτη μέλη να την επικυρώσουν άμεσα*. Ανακτήθηκε από <https://www.europarl.europa.eu/news/el/press-room/20191121IPR67113/sumvasi-konstantinoupolis-ola-ta-krati-meli-na-tin-epikurosoun-amesa> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 26/02/2023].
31. Iefimerida (2020). «Σοκ : Αστυνομικός σκότωσε τη γυναίκα του στο Ρέντη – Εκτυρσοκρότησε το όπλο του». Ανακτήθηκε από <https://www.iefimerida.gr/ellada/sok-astynomikos-skotose-gynaika-renti-oplo> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 18/01/2023]
32. In (2021). «Καλλιθέα : Πέθανε η 90χρονη που μαχαιρώθηκε από τον εγγονό της». Ανακτήθηκε από <https://www.in.gr/2021/01/22/greece/kallithea-pethane-90xroni-pou-maxairothike-apo-ton-eggono-tis/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 26/01/2023]
33. In (2023). «Θεσσαλονίκη : Ισόβια στον δοχρονο που σκότωσε και βίαζε τη μητέρα του». Ανακτήθηκε από <https://www.in.gr/2023/03/10/greece/thessaloniki-isovia-ston-60xrono-pou-skotose-kai-viaze-ti-mitera-tou/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 27/01/2023]
34. Καθημερινός Παρατηρητής (2023). «Γυναικοκτονίες στην Ελλάδα : Ο θλιβερός απολογισμός των τελευταίων 15 ετών» Ανακτήθηκε από <https://www.serresparatiritis.gr/gunaikoktonies-stin-ellada-o-thliveros-apologismos-twn-teleutaiwn-15-etwn/articles/36/21299/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 15/01/2023]

35. *Καλημέρα*. (2021). «Μπαλάσκας: Παρερμηνεύτηκαν οι δηλώσεις μου - Ζητώ συγγνώμη». ΣΚΑΙ. 20/06/2021. Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=FizKSt7LOGc&ab_channel=SKAI.gr [Ημερομηνία Πρόσβασης: 28/01/2023]
36. *Καλημέρα Ελλάδα*. (2019). Άγρια δολοφονία γυναίκας στην Καρδίτσα!». Ant1. 29/01/2019. Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=XVnyUj_y3xs&ab_channel=TheAthensMagazineGr [Ημερομηνία Πρόσβασης: 10/01/2023]
37. Καλούδη, Ε., Ψαρρά, Μ.Λ., Καλέμη, Ι., Δουζένη, Ι., Δουζένης, Α. (2017). «Βία στην οικογένεια». *Εγκέφαλος*, 54, 41-46. Ανακτήθηκε από <http://www.enkephalos.gr/pdf/54-2-02g.pdf> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 15/2/2023]
38. Καλούτσου, Ε. (2020). Γυναικοκτονία: Το «ανύπαρκτο» έγκλημα. Παγκόσμια δεδομένα & μια σύγκριση νομικών πλαισίων μεταξύ Ελλάδας και Χιλής. *CrimeTimes(14)*. Ανακτήθηκε από <https://www.crimetimes.gr/γυναικοκτονία-το-ανύπαρκτο-έγκλημα/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 6/3/2023].
39. Κακλαμανάκη, Ρ. (1984) *Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία, στην πολιτεία*, Αθήνα : Εκδόσεις Καστανιώτη.
40. Κεκέση, Λ. (2020). «Αγία Βαρβάρα – Σοκαριστική κατάθεση της 15χρονης που σκότωσε τη μητέρα της : Άκουσα να ουρλιάζει, μετά όλα τελείωσαν», *ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ*. Ανακτήθηκε από <https://www.protothema.gr/greece/article/1118720/agia-varvara-suglonistiki-katathesi-tis-15hronis-pou-skotose-ti-mitera-tis-akousa-na-ourliazei-meta-ola-teleiosan/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 18/01/2023]
41. Κλείτσα, Η. (2021). «Μετά τη γυναικοκτονία έρχεται το «ξέπλυμα»... στο ίδιο έργο θεατές». *Ξεκίνημα, Διεθνιστική Σοσιαλιστική Οργάνωση*. Τεύχος 543. Ανακτήθηκε από <https://xekinima.org/meta-ti-gynaikoktonia-erchetai-to-xeplyma-sto-idio-ergo-theates/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 28/01/2023]
42. *Κοινωνία Ωρα Mega* (2021). ««Ο πιλότος είναι βλάκας, αν καλούσε την αστυνομία δεν θα πήγαινε ούτε 4 χρόνια φυλακή». Mega. 18/06/2021. Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=rnwPZwwaAug&ab_channel=%CE%9A%CE%B1%CE%B8%CE

- [%B1%CF%81%CE%AE%CE%94%CF%8D%CE%BD%CE%B1%CE%BC%CE%B72](#) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 28/01/2023]
43. Κοντογιαννίδης, Ρ. (2022). «Γυναικοκτονία στην Καβάλα : Μητέρα δύο παιδιών η 43χρονη – Ο δράστης φέρεται να την στραγγάλισε επειδή ζήλευε παθολογικά», *ΕΘΝΟΣ*. Ανακτήθηκε από <https://www.ethnos.gr/greece/article/206711/gynaikoktoniasthnkabalamhteradyopaidionh43xronhodrasthsferetainathnstraggaliseepeidhzhleyepathologika> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 21/01/2023]
44. Κορδάτος, Γ. (1980). *Η ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας*. Αθήνα : Εκδόσεις 20ος αιώνας.
45. Κουροκόη, Ν. (2021). Έχουμε άλλη φιλοσοφία Ποινικού Κώδικα. Political. Ανακτήθηκε από https://www.political.gr/political-02-10-21/?fbclid=IwAR0YalQ-hWrgXIHq-YB-UXxOBIj3Fy9CDIyis128jxySJo7KuYznNyf_lcs [Ημερομηνία Πρόσβασης: 2/03/2023].
46. Κώνστα, Ε. (2021). *Γιατί Γυναικοκτονία και όχι ανθρωποκτονία, Ελευθερία Κώνστα, Εφέτης*. Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων. Ανακτήθηκε από : <https://ende.gr/%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%AF-%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%8C%CF%87%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%89%CF%80%CE%BF%CE%BA/> [Ημερομηνία Πρόσβασης 25/6/2022]
47. Μαζί σου. (2019). «Οικογενειακή τραγωδία στην Σητεία - 36χρονος φέρεται να στραγγάλισε την συζυγό του». ΣΚΑΙ. 5/03/2019. Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=JY-I77yjQE0&ab_channel=SKAI.gr [Ημερομηνία Πρόσβασης: 8/01/2023]
48. Μαροπούλου, Μ. (2020) *Γυναικοκτονία: Όρια και όροι αποδοχής ενός νέου νομικού όρου*. Εισήγηση από την εκδήλωση «Γυναικοκτονία: από το δρόμο ως το νόμο» Διότιμα, 23/11/2020 Ανακτήθηκε από <https://diotima.org.gr> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 26/6/2022]
49. Μεσημβρινό δελτίο ειδήσεων. (2021). «Έγκλημα στη Δάφνη: Μαρτυρικός ο θάνατος της 31χρονης». Mega. 31/07/2021. Ανακτήθηκε από <https://www.youtube.com/watch?>

Πρόσβασης: 25/01/2023]

50. *Μεσημβρινό δελτίο ειδήσεων*. (2019). Ελληνικό, εν αποστρατεία αντιπτέραρχος σκότωσε τη σύντροφό του και αυτοκτόνησε». EPT. 21/03/2019. Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=aYrvY8RjKLU&ab_channel=%CE%95%CE%A1%CE%A4%CE%91.%CE%95 [Ημερομηνία Πρόσβασης: 6/01/2023]
51. Μιχαλακέα, Α. & Τσεφαλά, Β. (2022). Γυναικοκτονία: Μία φεμινιστική – νομική προσέγγιση. Ανακτήθηκε από <https://left.gr/news/gynaikoktonia-mia-feministiki-nomiki-proseggisi> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 15/12/2022]
52. Μποντελό, Κρ., Εσταμπλέ, Ρ. (2009). *Κορίτσια: Διαφορές ναι, ανισότητες όχι*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
53. Μύτιλη, Ε. (2019). «Εγκλημα στη Νέα Φιλοθέη - Ομολογία – σοκ: Αυτός είναι ο λόγος που στραγγάλισε τη γυναίκα του». *NEWSBOMB*. Ανακτήθηκε από <https://www.newsbomb.gr/ellada/story/970849/egklima-sti-nea-filothai-omologia-sok-aytos-einai-o-logos-poy-straggalise-ti-gynaika-toy-pics> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 5/1/2023]
54. Νιάκαρη, Κ. (2021). «Θεσσαλονίκη: Σοκ με τη γυναικοκτονία στο ζαχαροπλαστείο -Πυροβόλησε την πρώην του για να την εκδικηθεί». *Iefimerida*. Ανακτήθηκε από <https://www.iefimerida.gr/ellada/thessaloniki-sok-me-17i-gynaikoktonia-mesa-2021> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 26/1/2023]
55. Νικολόπουλος, Α. (2019). Θεωρίες για την πατριαρχία και την κοινωνική αναπαραγωγή. *Τετράδια μαρξισμού*. 2019(11), Ανακτήθηκε από <https://tetradia-marxismou.gr/%CE%B8%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%80%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%AF%CE%B1/>
56. Νόμος 4531/2018, (ΦΕΚ 62/Α/5-4-2018). Ανακτήθηκε από: <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/nomos-4531-2018-phek-62a-5-4-2018.html>
57. Νόμος 4604/2019, (ΦΕΚ 50/Α/26-3-2019). Ανακτήθηκε από: <https://www.e-nomothesia.gr/autodioikese-demoi/nomos-4604-2019-phek-50a-26-3-2019.html>

58. Νόμος 4855/2021, άρθρο 63. (ΦΕΚ 205/Α/12-11-2021). Ανακτήθηκε από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-kodik-es-nomothesias/nomos-4855-2021-phek-215a-12-11-2021.html>
59. Νόμος 4619/2019, άρθρο 82Α. Κύρωση του Ποινικού Κώδικα. (ΦΕΚ 95/Α/11-6-2019). Ανακτήθηκε από: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-kodik-es-nomothesias/nomos-4619-2019-phek-95a-11-6-2019.html>
60. Παναγιωτίδης, Θ. (2021). «Ξυλοκόπησε μέχρι θανάτου ηλικιωμένη για να την ληστέψει». *News 24/7*. Ανακτήθηκε από <https://www.news247.gr/koinonia/eglima/xylokopise-mechri-thanatoy-ilikiomeni-gia-na-tin-listepsei.9347068.html> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 26/1/2023]
61. Παντελίδου - Μαλούτα, Μ. (2014). *Φύλο Κοινωνία & Πολιτική*. Αθήνα: Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας. Ανακτήθηκε από [1.fylo-koinonia-politiki.pdf \(kethi.gr\)](http://1.fylo-koinonia-politiki.pdf(kethi.gr)) [Ημερομηνία Πρόσβασης : 12/2/2023]
62. Παπαδακάκη, Μ. (2011). «Η συμβολή του κοινωνικού λειτουργού στην αντιμετώπιση της συντροφικής κακοποίησης στις υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας», [Κεφάλαιο Συγγράμματος] Στο: Πάρλαλης, Σ. (2015). “Οι πρακτικές εφαρμογές της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα και την Κύπρο, Έκτη Ενότητα: Κοινωνική Εργασία και Κακοποίηση, Θέμα 15, σελ. 227-245, Εκδόσεις Πεδίο, Αθήνα, ISBN: 978-960-9405-93-5.
63. Παπαθανασίου, Δ. (2022). Πατριαρχία, η άλλη όψη του καπιταλισμού. Ανακτήθηκε από <https://www.newscenter.gr/apopseis/984173/patriarchia-i-alli-opsi-toy-kapitalismoy/>[Ημερομηνία Πρόσβασης : 28/12/2022]
64. Παπαϊωάννου, Α., Θεοδωράκης, Γ., & Γούδας, Μ. (2003). Τεχνικές συλλογής δεδομένων στην ποιοτική έρευνα. Στο *Για μια καλύτερη φυσική αγωγή* (σελ 341-364) Θεσσαλονίκη : Χριστοδουλίδη.
65. Παπαρήγα – Κωσταβάρα, Κ. (2007). *Βιασμός. Το έγκλημα, η δίκη, ο νόμος και οι κοινωνικές αντιλήψεις*. Αθήνα : Μεταίχμιο
66. Παπαταξιάρχης, Ε.(1992). «Εισαγωγή. Από τη σκοπιά του φύλου: Ανθρωπολογικές θεωρήσεις της σύγχρονης Ελλάδας», στο: Ε. Παπαταξιάρχης, Θ., Παπαδέλλης, Ταυτότητες και φύλο στη σύγχρονη Ελλάδα, Αθήνα: Καστανιώτης/Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

67. Παύλου, Φ. (2021). «Έγκλημα στη Μακρινίτσα: Από τις 15/1 ζητούσε προστασία από τον πρώην σύζυγό της η 28χρονη- Το χρονικό.». *EPTNEWS*. Ανακτήθηκε από <https://www.ertnews.gr/perifereiakoi-stathmoi/volos/egklima-sti-makrinitsa-apo-tis-15-1-zitoyse-prostasia-apo-ton-proin-syzygo-tis-i-28chroni-to-chroniko/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 25/1/2023]
68. Πετράκη, Γ. (2020). Οι Γυναικοκτονίες είναι αόρατοι φόνοι. Στο Γ. Πετράκη (επιμ.), *Γυναικοκτονίες. Διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά*. Αθήνα: Gutenberg
69. ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ (2022). «Θεσσαλονίκη: Γιος σκότωσε τη μητέρα του». Ανακτήθηκε από <https://www.protothema.gr/greece/article/1268704/thessaloniki-gios-skotose-ti-mitera-tou/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 23/01/2023]
70. ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ (2022). «Τραγωδία στη Θεσσαλονίκη: «Την απειλούσε και την έβριζε συνέχεια», τα σπαρακτικά λόγια της μητέρας της 41χρονης». Ανακτήθηκε από <https://www.protothema.gr/greece/article/1218697/tragodia-sti-thessaloniki-tin-apeilouse-kai-tin-evrize-suneheia-ta-sparaktika-logia-tis-miteras-tis-41hronis/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 20/01/2023]
71. Πώποτας, Δ., & Καλύβα, Α. (2020). «Διπλή Δολοφονία στο Λουτράκι : Η ολέθρια σχέση της Σβετλάνας», *ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ*. Ανακτήθηκε από <https://www.protothema.gr/greece/article/1056376/dolofonia-sto-loutraki-i-olethria-shesi-tis-svetlanas/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 16/01/2023]
72. Πώποτας, Δ., & Καλύβα, Α. (2020). «Ο συζυγοκτόνος αστυνομικός της Κηφισιάς μέσα από το κελί του στο protothema.gr: «Δεν κατάφερα να συγκρατήσω τον εαυτό μου», *ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ*. Ανακτήθηκε από <https://www.protothema.gr/greece/article/1255384/o-suzugoktonos-astynomikos-tis-kifisias-mesa-apo-to-keli-tou-sto-protothemagr-den-katafera-na-sugkratiso-ton-eauto-mou/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 18/01/2023]
73. Σκαλιώνη, Δ. (2022). *Γυναικοκτονίες : 137 γυναίκες δολοφονούνται κάθε μέρα, για λόγους που συνδέονται με το φύλο τους*. Ανακτήθηκε από : <https://www.ertnews.gr/eidiseis/mono-sto-ertgr/gynaikoktonies-137-gynaikes-dolofonoyntai-kathe-mera-gia-logoys-poy-syndeontai-me-to-fylo-toys/> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 22/6/2022]

74. Σκοτ, Τζ. Ου. (1997). «Το φύλο: Μια χρήσιμη κατηγορία της ιστορικής ανάλυσης», στο: Αβδελά, Ε., Ψαρρά, Α., (επιμ.), Σιωπηρές ιστορίες: Γυναίκες και φύλο στην ιστορική αφήγηση. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
75. Σύμβαση του συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (2011). Ανακτήθηκε από https://isotita.gr/wp-content/uploads/2017/04/Convention_violence-against-women_2011_el_edited.pdf [Ημερομηνία Πρόσβασης 25/6/2022]
76. Συμβούλιο της Ευρώπης, (2011). *Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας*. Ανακτήθηκε από <https://eody.gov.gr/wp-content/uploads/2019/12/symvasi-emfili-via.pdf> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 28/11/2022]
77. Συνδέσεις. (2022). «Ο Μπαλάσκας στην ΕΡΤ για τις γυναικοκτονίες και τα αίτια». Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=gErc1IiUnSw&ab_channel=%CE%9C%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CF%83%CE%BA%CE%B1%CF%82%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%85%CF%81%CE%BF%CF%82 [Ημερομηνία Πρόσβασης: 28/01/2023]
78. Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος. (2018). *Κώδικας Δεοντολογίας Κοινωνικών Λειτουργών ΣΚΛΕ*. Ανακτήθηκε από <https://www.skle.gr/index.php/el/xrisima-arxeia/nomothesia/item/521-deontologia-koinonikon-leitourgou> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 20/02/2023].
79. Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος. (2022). *Χάνουμε ανθρώπινες ζωές και είναι γυναικοκτονίες*. Ανακτήθηκε από: https://www.skle.gr/index.php/el/2015-01-27-08-52-05/drasi/item/774-xanoume-anthropines-zoes-kai-einai-gynaikoktonies?fbclid=IwAR1x27Ds0cIP_Y8fCq-C3j5iTli4XMx8xwJ52AqzbQWBz6zpfLVSN8SYZ-4[Ημερομηνία Πρόσβασης: 25/2/2023]
80. TLIVE (2021). «Ήταν τέτοια η λύσσα του...» Τα σκοτεινά σημεία της ληστείας μετά φόνου στα Γλυκά Νερά». Alpha. 17/05/2021. Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=_ZFzF41jTe8&ab_channel=%CE%9A

- [%CE%B1%CE%B8%CE%B1%CF%81%CE%AE%CE%94%CF%8D%CE%BD%CE%B1%CE%BC%CE%B7](#) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 28/01/2023]
81. «Το βρετανικό ντοκιμαντέρ για τη δολοφονία της Κάρολαιν με ελληνικούς υποτίτλους». 6/03/2022. Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=HSqiPCqpmDM&ab_channel=SummerDreams [Ημερομηνία Πρόσβασης: 28/01/2023]
82. Τσαγκαράκης, Μ. (2022). «Διπλό έγκλημα στην Καβάλα: Σκότωσε μητέρα και παιδί επειδή θα έφευγαν στη Γερμανία», *ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ*. Ανακτήθηκε από <https://www.protothema.gr/greece/article/1290575/diplo-eglima-stin-kavala-skotose-mitera-kai-paidi-epeidi-tha-efeugan-sti-germania/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 24/01/2023]
83. Τσοκαλίδου, Π. (1996). *Το φύλο της γλώσσας: Οδηγός μη σεξιστικής γλώσσας για τον δημόσιο λόγο*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων
84. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. (2023). *Δίκτυο δομών για γυναίκες – θύματα βίας*. Ανακτήθηκε από: <https://ypergasias.gov.gr/isotita-ton-fylon/diktyo-domon-gia-gynaikes-thymata-vias/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 25/2/2022]
85. FuerzaFemenina (2020). «Παρατηρητήριο έμφυλης βίας: 22 Γενάρη – 4 Φλεβάρη». Ανακτήθηκε από <https://fuerzafemeninavolos.home.blog/2020/02/04/22-142/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 15/01/2023]
86. Χατζηστυλιανού, Μ., (2023). «Ενδοοικογενειακή βία». Ανακτήθηκε από <https://www.oikogeneiakodikaio.gr/endooikogeneiakhvia.html> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 9/3/2023]
87. Χατζηκώστα, Ε. (2022). Η νομική κατοχύρωση της γυναικοκτονίας. *EIRINI/Μελέτες Νέων Ερευνητριών για το Φύλο*, 2(1), 68–82. Ανακτήθηκε από <https://ojs.lib.uom.gr/index.php/ei/article/view/9827> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 28/03/2023]
88. Χατζηφωτίου Σ. (2016). *Ενδοοικογενειακή βία Κατά των Γυναικών και Παιδιών Διαπιστώσεις και Προκλήσεις για την Κοινωνική εργασία*. Θεσσαλονίκη: Τζιόλα

89. XEN Ελλάδας, (2019). Η συνέντευξη της κ. Γκασούκα στη XEN Ελλάδας για τις γυναικοκτονίες Ανακτήθηκε από https://xen.gr/2019/06/06/%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA-%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CF%83%CE%BF%CF%8D%CE%BA%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7/?fbclid=IwAR00NavbxC6iQ_-SwLhwCSGhKMZv1VJ_IHpT4zsowdewaE7N_BCuAwELp4I [Ημερομηνία Πρόσβασης 22/6/2022]

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

90. Adinkrah, M. (1999). Uxoricide in Fiji: The Sociocultural Context of Husband-wife Killings. *Violence Against Women*, 5(11), 1294–1320. <https://doi.org/10.1177/10778019922183381> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 2/2/2023]
91. Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
92. Bograd, M. (1988). *Feminist perspectives on wife abuse: An introduction*. In K. Yllö & M. Bograd (Eds.), *Feminist perspectives on wife abuse*. Newbury Park. Sage
93. Brown, J.B., Lent, B., Brett, P.J., Sas, G., & Pederson, L.L. (1996). Development of the Woman Abuse Screening Tool for use in family practice. *Family Medicine*, 28 (6), 422-428.
94. Bryant, S.A., & Spencer, G. (2003). University students attitudes about attributing blame in domestic violence. *Journal of Family Violence*, 18, 369-376.
95. Bullock, C. F., & Cubert, J. (2002). Coverage of domestic violence fatalities by newspapers in Washington State. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(5), 475–499. <https://doi.org/10.1177/0886260502017005001> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 24/1/2023]
96. Carter, M. (2014). Gender Socialization and Identity Theory. *Social Sciences*, 3(2), 242–263. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.3390/socsci3020242> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 18/2/2023]

97. Coker, A. L., Pope, B. O., Smith, P. H., Sanderson, M., & Hussey, J. R. (2001). Assessment of clinical partner violence screening tools. *Journal of the American Medical Women's Association* (1972), 56(1), 19–23.
98. Consuelo, C.L., Chaime, M.S, Santiago,B., Shalva, W. (2016) Theories of femicide and their significance for social research. *Current Sociology*, 64 (7), 975-995.<https://www.femicideincanada.ca/sites/default/files/2019-05/theories.pdf> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 25/2/2023]
99. Delphy, Ch., (2008). *Classer, dominer: Qui sont les “autres”?*, Paris: La fabrique.
100. Dobash, R.E. & Dobash, R.P. (1992). *Women, Violence and Social Change*, London: Routledge.
101. Economic and Social Council (2013). Commission on Crime Prevention and Criminal Justice, Vienna Declaration on Femicide. Ανακτήθηκε από https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_22/_E-CN15-2013-NGO1/E-CN15-2013-NGO1_E.pdf [Ημερομηνία Πρόσβασης: 20/03/2023]
102. Eisenhart, M., Howe, K. R., LeCompte, M. D., Millroy, W. L., & Preissle, J. (1992). *The handbook of qualitative research in education*. USA :Edward Elgar
103. European Institute for Gender Equality(2017).Glossary of Definitions of Rape, Femicide and Intimate Partner Violence.[online]. Ανακτήθηκε από: <https://eige.europa.eu/publications/glossary-definitions-rape-femicide-and-intimate-partner-violence> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 20/03/2023]
104. European Women’s Lobby. (2017). #HerNetHerRights, Resource Pack on ending online violence against women & girls in Europe. *Creative Commons*. Ανακτήθηκε από https://www.womenlobby.org/IMG/pdf/hernetherrights_resource_pack_2017_web_version.pdf [Ημερομηνία Πρόσβασης : 24/11/2022]
105. Feldhaus, K.M., Koziol – McLain, J., Amsbury, H.L., Norton, L.M., Lowenstein, S.R., & Abbott, J.T. (1997). Accuracy of 3 brief screening questions for detecting partner violence in the emergency department. *JAMA*, 277 (17). 1357-1361
106. Fielding, N., & Thomas, H. (2008). Qualitative Interviewing. In N. Gilbert (Ed.), *Researching Social Life* (3rd ed., pp. 123-144). SAGE Publications

107. Garcia-Moreno, C., Guedes, A., & Knerr W. (2012). *Understanding and addressing violence against women. WorldHealthOrganization*. Ανακτήθηκε από https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77421/WHO_RHR_12.38_en_g.pdf [Ημερομηνία Πρόσβασης : 18/6/2022]
108. Gender Equality, Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals, Springer, Cham. Ανακτήθηκε από <https://sci-hub.se/https://link.springer.com/referencework/10.1007/978-3-319-95687-9> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 20/6/2022]
109. Geneva Declaration on Armed Violence and development (2011). When the Victim is a Woman in *Global Burden of Armed Violence*. Ανακτήθηκε από http://www.genevadeclaration.org/fileadmin/docs/GBAV2/GBAV2011_CH4.pdf [Ημερομηνία Πρόσβασης : 3/7/2022]
110. Glick, P., Sakalli – Ugurlu, N., Ferreira, M.C., & de Souza, M.A. (2002). Ambivalent sexism and attitudes toward wife abuse in Turkey and Brazil. *Psychology of Women Quarterly*, 26. 292-297
111. International Federation of Social Workers. (2018). *Global Social Work Statement of Ethical Principles*. Ανακτήθηκε από <https://www.ifsw.org/global-social-work-statement-of-ethical-principles/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 20/02/2023].
112. IRIN NEWS. (2004). Definitions of sexual and gender-based violence. *The New Humanitarian*. Ανακτήθηκε από <https://www.thenewhumanitarian.org/feature/2004/09/01/definitions-sexual-and-gender-based-violence> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 26/10/2022]
113. Kofou, E., Kouta, C., Pavlou, S., Shakou, A. (2021). Country report on femicide research and data: CYPRUS. Nicosia: Mediterranean Institute of Gender Studies. Ανακτήθηκε από [FEM_United_National-Report_CYPRUS_FINAL-updated.pdf](https://www.medinstgenderstudies.org/FEM_United_National-Report_CYPRUS_FINAL-updated.pdf) (medinstgenderstudies.org) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 10/03/2023]
114. Kouta, C., Kofou, E., & Zorba, A. (2019). Femicide in Greek-Cypriot and Turkish Cypriot communities in Cyprus: A pilot study. *Women's Studies International Forum*, 77. Ανακτήθηκε από <https://sci-hub.se/10.1016/j.wsif.2019.102294> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 26/10/2022]

115. Krolokke, C. & Sorensen, A. S. (2006). *Gender Communication Theories and Analyses: From Silence to Performance*. Denmark: Sage Publications.
116. Langley M. When men murder women: an analysis of 2006 homicide data – females murdered by males in single victim/single offender incidents. Washington, DC, Violence Policy Center, 2008.
117. Lindsey, L. (2015). *Gender Roles A sociological Perspective*. (6thed). New York: Routledge
118. Locke, L.M., & Richman, C.L. (1999). Attitudes toward domestic violence. Race and gender issues. *Sex Roles* 40, 227-247.
119. Macionis, J.J. (2012). *Sociology*. Boston: Prentice Hall.
120. Matthews – Hendricks, M, K., (1991). A survey on violence education : a report of the STFM violence education task force. *Fam Med* 23, 194-197.
121. Morrison, A., Ellsberg, M., & Bott, S. (2007). *Addressing gender-based violence: a critical review of interventions*. The World Bank Research Observer, 22(1). Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1093/wbro/lkm003> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 28/11/2022]
122. McFarlane, J., Parker, B., Soeken, K., & Bullock, L. (1992). Assessing for abuse during pregnancy. Severity and frequency of injuries and associated entry into prenatal care. *JAMA*, 267 (23). 3176-3178.
123. Morbidity and Mortality Weekly Report (1989). Education About Adult Domestic Violence in U.S. and Canadian Medical Schools, 1987-88. *JAMA*.1989;261(7):972–978. doi:10.1001/jama.1989.03420070022008
124. Oakley, A. (1972). *Sex, Gender and Society*. San Francisco: Harper and Row.
125. Organization of American States (1994), *Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women ("Convention of Belem do Para")*. Ανακτήθηκε από: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b38b1c.html> [Ημερομηνία Πρόσβασης 28/11/2022]
126. Royal, K. (2019). *'It's like wallpaper': Victim-blaming, sexual violence and the media*. Doctoral dissertation, Durham University. Ανακτήθηκε από <http://etheses.dur.ac.uk/13118/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 27/6/2022]
127. Russell, D. (2012, November 26). *Defining femicide*. Introductory speech presented to the United Nations Symposium on Femicide. DianaRussell. Ανακτήθηκε από http://www.dianarussell.com/f/Defining_Femicide_-

128. Russo, N. F., & Pirlott, A. (2006). Gender-based violence: concepts, methods, and findings. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1087, 178–205. <https://doi.org/10.1196/annals.1385.024>
129. Sakalli, N. (2001). Beliefs about wife beating among Turkish college students : The effects of patriarchy, sexism, and sex differences. *Sex Roles*, 44, 599-610.
130. Sherin, K.M., Sinacore, J.M., Li,X, Q., Zitter, R.E., & Shakil, A. (1998). HITS: a short domestic violence screening tool for use in a family practice setting. *Family Medicine*. 30 (7), 508-512.
131. Swemmer, S., (2019). *Femicide and the Continuum of Gender Based Violence*.In : Leal Filho W., Azul A., Brandil L., Ozuyar P., Wall T. (eds) *Gender Equality, Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals*, Springer, Cham. Ανακτήθηκε από https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-3-319-70060-1_44-1 [ΗμερομηνίαΠρόσβασης : 20/02/2023]
132. Swemmer, S. (2019). Femicide and the Continuum of Gender Based Violence. In: Leal Filho, W., Azul, A., Brandli, L., Özuyar, P., Wall, T. (eds) *Gender Equality. Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-70060-1_44-1
133. Tilden, V. P., Schmidt, T. A., Limandri, B. J., Chiodo, G. T., Garland, M. J., & Loveless, P. A. (1994). Factors that influence clinicians' assessment and management of family violence. *American journal of public health*, 84(4), 628–633. <https://doi.org/10.2105/ajph.84.4.628>
134. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (2012). *Handbook for National Action Plans on Violence Against Women*, New York: UN Women. Ανακτήθηκε από <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2012/7/HandbookNationalActionPlansOnVAW-en%20pdf.pdf> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 28/11/2022]

135. Weil, S., Corradi, C., & Naudi, M. (2018). *Femicide across Europe: Theory, research and prevention*. Bristol: PolicyPress. Ανακτήθηκε από <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/28243/9781447347163.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 28/11/2022]
136. Whalen, M. (1996). *Counseling to End Violence Against Women: A Subversive Model*, Thousand Oaks, London: Sage.
137. What is a human rights-based approach? (2022). *FXB Center for Health & Human Rights at Harvard University*. Ανακτήθηκε από <https://www.hhrguide.org/153-2/> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 27/11/2022]
138. Wilson N., Sy. (2016). *Capitalism and Economic Growth Across the World*. Ανακτήθηκε από : <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=336017068111083126076071067113089112028053007053033039065095080064115105122012106112048110119035050040030031112077103081066071007021047086002009096101067115030108070028080102007016066093068085068067111104067123086118066064090083089030088014091013122&EXT=pdf&INDEX=TRUE> [Ημερομηνία Πρόσβασης : 3/1/2023]
139. Wolfe, D. (2020). “Femicide: A Global Tragedy, no Matter your Gender”, World Vision, 17 November [online]. Ανακτήθηκε από <https://www.worldvision.ca/stories/gender-equality/femicide-a-global-tragedy-no-matter-your-gender> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 3/03/2023]
140. Yllö, K. (1993). Sexual equality and violence against wives in American states. *Journal of Comparative Family Studies*. *Psychology*, 8(3).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

1. Κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία (ηλικία, έτος σπουδών, τόπος καταγωγής)
2. Λόγος/οι επιλογής τμήματος Κοινωνικής Εργασίας
3. Τι γνωρίζετε για τον όρο «γυναικοκτονία» γενικά;
4. Κατά τη γνώμη σας είναι αναγκαία η νομική αναγνώριση της γυναικοκτονίας ως κάτι διακριτό από την ανθρωποκτονία; Τεκμηριώστε την απάντησή σας
5. Θεωρείτε ότι στην καθομιλουμένη θα ήταν ωφέλιμο να χρησιμοποιούσαμε τον συγκεκριμένο όρο;
6. Πώς φαντάζεστε ότι θα μπορούσε να δουλέψει ένας κοινωνικός λειτουργός σε αυτό το κομμάτι;
7. Σε αντιστοιχία με τον όρο γυναικοκτονία, θεωρείτε ότι θα έπρεπε να υφίσταται και ο όρος ανδροκτονία;
8. Θα ήθελα να μου πείτε τι γνωρίζετε για το φαινόμενο της γυναικοκτονίας στην Ελλάδα
9. Στην Ελλάδα καταγράφηκαν 17 γυναικοκτονίες το 2019, 19 το 2020, 30 το 2021. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα αίτια του συγκεκριμένου φαινομένου;
10. Έχει αλλάξει η οπτική σας για αυτά τα ζητήματα κατά την διάρκεια των σπουδών σας; Και αν ναι, από τι;